

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 9.11.2010
KOM(2010) 660 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO
EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE**

Laajentumisstrategia sekä vuosien 2010 ja 2011 tärkeimmät haasteet

{SEK(2010) 1326}
{SEK(2010) 1327}
{SEK(2010) 1328}
{SEK(2010) 1329}
{SEK(2010) 1330}
{SEK(2010) 1331}
{SEK(2010) 1332}
{SEK(2010) 1334}
{SEK(2010) 1335}

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Laaientumisstrategia sekä vuosien 2010 ja 2011 tärkeimmät haasteet

1. JOHDANTO

EU:n laajentumisprosessi on saanut uutta pontta sen jälkeen, kun komissio on antanut viimeisimmät edistymiskertomukset. Unionilla on silti monia muita haasteita. Lissabonin sopimuksella varmistetaan, että EU voi jatkaa laajentumistaan ja yhdentymistään samanaikaisesti.

Neuvottelut Kroatian kanssa ovat edenneet loppumetreille. Se on viesti muille laajentumisprosessissa mukana oleville maille siitä, että liittymisestä voi tulla totta, kunhan ehdot täyttyvät. Serbia on hakenut jäsenyyttä. Komissio julkaisee tänään lausuntonsa Montenegron ja Albanian jäsenyyshakemuksista. Liittymisneuvottelut Islannin kanssa aloitettiin heinäkuussa. Turkin kanssa käytävissä neuvotteluissa on avattu uusia lukuja, ja maassa on aloitettu perusteellinen perustuslakiuudistus eurooppalaisiin normeihin lähentymiseksi. Viisumipakosta luopuminen on edennyt Länsi-Balkanilla. Slovenian ja Kroatian välillä pitkään jatkuneissa kiistoissa on saavutettu merkittäviä läpimurtoja, ja Serbia ja Kosovo¹ valmistelevat vuoropuhelun aloittamista. Konfliktinjälkeinen sovittelu kansanryhmien kesken on edennyt, ja maat ovat alkaneet ottaa enemmän vastuuta alueellisesta yhteistyöstä.

Monia haasteita on kuitenkin jäljellä. Joissakin laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa uudistustahti on hidastunut. Kaikkien on panostettava hyvään hallintotapaan, oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen, talousuudistusten vauhdittamiseen sekä unionin säännösten käyttöönotossa ja täytäntöönpanossa tarvittavien valmiuksien parantamiseen. Sananvapauden tila aiheuttaa huolta useimmissa maissa. Useita monisyisiä ongelmia on vielä ratkomatta, esimerkiksi Bosnia ja Hertsegovinan hallinnon järjestäminen ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian nimikysymys. Kahdenvälisiä kiistoja on jäljellä, ja erimielisyydet Kosovon asemasta ovat jarruttaneet alueellista yhteistyötä. Neuvotteluissa Kyproksen kysymyksen ratkaisemiseksi kokonaisvaltaisella tavalla on edetty, mutta niitä ei ole saatu päätökseen.

EU:n sitoutuneisuus laajentumisprosessiin heijastaa jäsenvaltioiden lujaa luottamusta siihen, että laajentuminen on unionin ja jäseniksi pyrkivien maiden yhteinen etu. Tämä yksiselitteinen viesti on esiteltävä ymmärrettävällä tavalla suurelle yleisölle, jotta laajentumisen tuntemusta ja sen nauttimaa tukea voitaisiin lisätä. EU:n laajentumisprosessi lisää osaltaan Euroopan vakautta ja sen kansalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Laajentumisprosessissa mukana oleville maille se tarjoaa ainutlaatuisen kimmokkeen toteuttaa poliittisia ja taloudellisia uudistuksia. On EU:n ja prosessissa mukana olevien maiden yhteisen edun mukaista, että hankalista neuvotteluluvuista keskustellaan varhaisessa vaiheessa. Prosessin avulla pyritään siihen, että siinä mukana olevat maat noudattaisivat eurooppalaisia normeja kaikilla EU:n perussopimusten kattamilla aloilla. Tämä auttaa EU:ta

¹ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/99 mukaisesti.

saavuttamaan omat tavoitteensa eli selviämään talouskriisistä, osallistumaan talouden ohjausjärjestelmään, lisäämään kasvua ja työllisyyttä 2020-strategian avulla, tekemään EU:sta turvallisemman alueen ja käyttämään vaikutusvaltaansa maailmanlaajuisesti. Komission vuoden 2011 työohjelmaan sisältyy näitä tavoitteita tukevia aloitteita.

Laajentumisprosessin on pysyttävä uskottavana kaikkien osapuolten silmissä. Jäseniksi pyrkivillä mailla ja niiden kansalaisilla on oltava selkeä jäsenyysperspektiivi ehtojen täytyttyä, ja niiden olisi päästävä osallisiksi käytännön hyödyistä jo prosessin aikana. Jäsenvaltiot ja kansalaiset on saatava vakuuttuneiksi siitä, että uusiin liittymisiin on valmistauduttu huolellisesti tiukkoja ehtoja soveltamalla. Laajentuminen voi onnistua vain, jos kaikki sidosryhmät sitoutuvat siihen poliittisesti. Joulukuun 2006 Eurooppa-neuvostossa saavutettu uusi yksimielisyys laajentumisesta tarjoaa edelleen lähtökohdan näiden tavoitteiden saavuttamiselle. Yksimielisyys perustuu sitoumusten vahvistamiseen, tasapuoliseen ja tiukkaan ehdollisuuteen ja hyvään yleisöviestintään yhdistettynä EU:n kykyyn ottaa vastaan uusia jäseniä.

Laajentumisprosessi tarjoaa mekanismeja ja kannustimia, joilla prosessissa mukana olevia maita kannustetaan tekemään EU:n kanssa yhteistyötä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja jotka kulminoituvat jäsenyyteen. Sitä mukaa kuin talouden ohjausjärjestelmä EU:ssa vahvistuu, myös taloudesta laajentumisprosessissa mukana olevien maiden kanssa käytävä vuoropuhelu lisääntyy, minkä ansiosta voimme yhdessä voittaa kriisin ja luoda uusia työpaikkoja. EU:n kansainvälinen kilpailukyky paranee sen tiivistäessä suhteitaan maihin, joilla on tiettyjä suhteellisia etuja. Näin kävi vuosiin 2004–2007 sijoittuneella viidennellä laajentumiskierroksella, joka nosti EU:n jäsenmäärän 15:sta 27:ään. Kilpailukyvyn paraneminen oli vain yksi laajentumisen mukanaan tuomista pysyvistä eduista. Vuotta 2008 edeltäneellä kymmenvuotisjaksolla kauppa ”vanhojen” ja ”uusien” jäsenvaltioiden välillä kolminkertaistui noin 150 miljardista eurosta 450 miljardiin euroon. Laajentumisprosessin puitteissa EU voi yhdessä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa tarjota rahoitusta ja siten tarvittaessa osallistua talouden vakauden säilyttämiseen kriisiaikoina. Yksityissektorin työpaikoista kaksi kolmasosaa on pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, jotka ovat myös innovoinnin tyyssijoja. Pk-yritykset hyötyvät laajentuneista sisämarkkinoista ja ovat siksi tärkeä liittymistä valmistelevan tuen kohderyhmä.

Yhdentymiskehityksen tiivistäminen laajentumisprosessin avulla auttaa EU:ta saavuttamaan tavoitteensa monilla aloilla (esim. energia, liikenne, ympäristönsuojelu ja ilmastomuutoksen torjunta), jotka ovat talouden elpymisen ja kestäväen kasvun kannalta avainasemassa. Länsi-Balkanin maat ovat joka suunnalta jäsenvaltioiden ympäröimiä. Turkilla on Euroopan unionin kanssa maa- ja meriraja. Euroopan laajuisten liikennekäytävien rakentaminen, energianlähteiden monipuolistaminen, ilmastomuutoksen vaikutusten lieventäminen ja niihin sopeutuminen sekä ilman ja veden rajatylittävän pilaantumisen ehkäiseminen ovat esimerkkejä EU:n tavoitteista, jotka voidaan saavuttaa vain, jos laajentumisprosessissa mukana olevat maat sitoutuvat niihin täysin.

Prosessissa mukana olevat maat hyötyvät nekin kyseisten alojen edistysaskelista, ja jäsenyysperspektiivi toimii kimmokkeena nostaa etusijalle EU:n kanssa yhteiset tavoitteet. Käytännön toimintaa tuetaan liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) avustuksilla sekä Euroopan investointipankin ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten lainoilla, joiden vipuvaikutusta IPA tukee. Liittymisneuvottelut viimeisimmäksi aloittanut Islanti edustaa

maailman huippua uusiutuvien energianlähteiden alalla, ja sillä on paljon annettavaa niitä ja muita edistyksellisiä teknologioita koskevassa EU:n innovaatiotoiminnassa.

Euroopan muuttaminen turvallisemmaksi on Tukholman ohjelman mukaisesti EU:n asialistan kärjessä. Laajentumisprosessissa mukana olevien maiden on omaksuttava unionin säännöstö ja osoitettava, että ne pystyvät panemaan sen täysimääräisesti täytäntöön. Tästä syystä komissio on lisännyt tuntuvasti toimia, joilla se tukee laajentumisprosessin maita järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunnassa ja lainvalvontavalmiuksiensa vahvistamisessa. EU:n syyttäjät, tuomarit ja muut lainvalvonnan, rajaturvallisuuden ja maahanmuuton asiantuntijat avustavat prosessissa mukana olevien maiden kollegoja jakamalla asiantuntemustaan ja seuraamalla edistymistä. Jäsenyysneuvottelujen etenemistahti määräytyy sen mukaan, miten ehdokasmaa täyttää neuvottelujen kululle asetetut edellytykset, mikä puolestaan edellyttää vakuuttavaa näyttöä riippumattomasta ja tehokkaasta oikeudenkäytöstä.

Länsi-Balkanin maiden kokemukset viisumipakosta luopumisesta osoittavat, millaisiin tuloksiin voidaan päästä kytkemällä tiukkojen ehtojen täyttäminen tiettyjen etujen myöntämiseen, mikä taas vie jäsenyyttä eteenpäin. Samalla korostuu se, miten tärkeää on, että näiden maiden hallitukset jatkavat ponnisteluja varmistukseen, että henkilöiden vapaalle liikkuvuudelle asetettuja rajoja ja ehtoja noudatetaan.

Nyt kun Lissabonin sopimus on tullut voimaan, EU:lla on maailmanlaajuisesti paremmat vaikutusmahdollisuudet. EU:n rooli YK:n yleiskokouksen Kosovo-päätöslauselman hyväksymisessä on yksi esimerkki tällaisesta vaikuttamisesta. Maailmassa, jossa nopeasti kehittyvät maat kasvattavat jatkuvasti vaikutusvaltaansa, laajentuminen on keino lisätä EU:n painoarvoa ja vahvistaa sen ääntä kansainvälisillä foorumeilla. Viides laajentumiskierros elävöitti EU:n suhteita sen itäisiin ja eteläisiin naapureihin ja sai sen kehittämään uusia aloitteita Baltian ja Mustanmeren alueille. Liittymisprosessi Länsi-Balkanin maiden ja Turkin kanssa lisää EU:n intressiä ja vaikutusvaltaa Välimeren ja Mustanmeren alueella ja Tonavan vesistöalueella. Jos Turkin asemaa sen omalla alueella kehitetään liittymisprosessia täydentäen ja yhteistyössä EU:n kanssa, on mahdollista kasvattaa niin Turkin kuin EU:n painoarvoa maailmanpolitiikassa, varsinkin Lähi-idässä ja Etelä-Kaukasiassa. Yhdessä toimimalla EU ja Turkki voivat parantaa energiavarmuutta, puuttua alueellisiin selkkauksiin ja estää etnisten tai uskonnollisten kahnauksen syntymistä. Islanti ja EU voivat puolestaan vaikuttaa merkittävällä tavalla arktisen alueen energia-, ympäristö-, merenkulku- ja turvallisuuskysymyksiin puhaltamalla yhteen hiileen. Tällaisista synergioista saatavan hyödyn maksimoimiseksi kaikkien osapuolten on sitouduttava uskottavaan laajentumisstrategiaan.

EU:n painoarvo maailmalla riippuu varsin pitkälle myös sen sääntelymallin vetovoimasta. Sisämarkkinoiden elinvoimaisuus samoin kuin EU:n normien ja standardien käyttöönotto maailman eri maissa toimivat voimakkaina kannustimina kaupalle, investoinneille ja kasvuille. Komission esittämällä sisämarkkinoiden toimenpidepaketilla pyritään poistamaan jäljellä olevat pullonkaulat ja vapauttamaan uutta kasvupotentiaalia. Laajentumisprosessissa mukana olevat maat ottavat asteittain käyttöön EU:n säännöstön, mikä laajentaa sitä toimintaympäristöä, jolla sovelletaan yhtenäisiä vaatimuksia. Tämä on omiaan lisäämään investointeja, innovointia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä vahvistamaan EU:n sääntelymallin houkuttavuutta naapurimaissa ja kansainvälisessä järjestelmässä laajemmaltikin.

Laajentumisprosessilla on suurta merkitystä niin EU:lle kuin jäseniksi pyrkiville maille. Samaan aikaan kansalaisten näkemykseen laajentumisesta ja sen tärkeydestä vaikuttavat jokapäiväiset huolenaiheet, jotka voivat usein tuntua painavammilta. Tämänvuotiset edistymiskertomukset päätelmineen ja suosituksineen osoittavat, että laajentumisprosessi on osaratkaisu näihin kansalaisten huoliin, olipa sitten kyseessä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta tai kasvun ja työpaikkojen luominen. EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden on yhdessä huolehdittava siitä, että laajentumisprosessi tunnettaisiin paremmin ja että sitä tuettaisiin enemmän, ja selitettävä, miten se voi auttaa saavuttamaan yhteiset tavoitteet. EU:lla on paremmat eväät vastata moniin huomispäivän haasteisiin, jos se onnistuu seuraavassa laajentumisessa.

2. TÄRKEIMMÄT HAASTEET

2.1. Talouskriisistä selviäminen

Talouskriisi on koetellut kaikkia laajentumisprosessissa mukana olevia maita. Kriisin vaikutukset ovat kuitenkin vaihdelleet niiden talouden rakenteesta riippuen. Albania, Kosovo ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia selvisivät vähällä, koska ne ovat vähemmän riippuvaisia viennistä ja koska niiden kotimarkkinat pitivät hyvin pintansa. Kroatia, Serbia ja Turkki sen sijaan kärsivät pahoin, koska niiden taloudet ovat kiinteämmin integroituneet maailmanmarkkinoihin. Myös Montenegro joutui koviin, mikä johtuu sen riippuvuudesta ulkoisesta rahoituksesta ja muutamasta talouden sektorista. Bosnia ja Hertsegovinassa kriisin vaikutuksia pahensi suhdanteita vahvistava finanssipolitiikka ja tukien ja sosiaalisten tulonsiirtojen suuri määrä talousarviossa.

Länsi-Balkanilla on vuonna 2010 nähtävissä vähäisiä elpymisen merkkejä. Kotimainen kysyntä on edelleen heikkoa, mikä selittyy kiristyneillä lainaehdoilla ja sitkeällä työttömyydellä. Turkki vakautti julkista talouttaan ja järjesti pankkisektorinsa uusiksi vuosikymmenen alussa, mikä kantaa nyt hedelmää talouden elpymisenä ja vakaana kasvuna. Islanti kärsii edelleen kansainvälisten finanssimarkkinoiden kuohunnasta ja pankkijärjestelmänsä romahtamisesta.

Julkiseen talouteen kohdistuu monissa maissa edelleen paineita. Vaikka julkisen velan määrä laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa on keskimäärin suhteellisen alhainen, nousukaudella toteutetut finanssipoliittiset elvytystoimet kasvattivat niiden haavoittuvuutta ja altistumista kansainvälisen finanssikriisin vaikutuksille. Ainoan poikkeuksen muodostaa Turkki. Useimmilla Länsi-Balkanin mailla ei ollut finanssipoliittista liikkumavaraa eikä valmiuksia, joita julkisten menojen priorisointi olisi edellyttänyt, jotta kriisiä olisi voitu torjua finanssipoliittisella elvyttämisellä. Länsi-Balkanin maat ovat kiristäneet finanssipolitiikkaansa muun muassa tasapainottamalla talousarviota. Se ei ole kuitenkaan riittänyt estämään julkisen talouden alijäämien paisumista. Islanti, Serbia, Kosovo ja Bosnia ja Hertsegovina ovat käyttäneet Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) tarjoamaa tukea.

EU on yhdessä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa auttanut kriisin vaikutusten lievittämisessä. IPA-tuki ohjelmoitiin uudelleen tuen kohdentamiseksi infrastruktuuri-investointeihin ja kilpailukykyyn. Osalle maista tarjottiin talousarviotukea ja makrotaloudellista apua. Länsi-Balkanin investointikehys on keskeinen väline kerätessä varoja laaja-alaisiin infrastruktuurihankkeisiin (ks. 3. kohta).

Kestävä kasvu ja talouksien tosiasiallinen lähentyminen edellyttävät uusia rakenneuudistuksia ja varovaista finanssipolitiikkaa. Kotimaisia kasvunlähteitä on hyödynnettävä tehokkaammin tuotantokapasiteetin lisäämiseksi, työpaikkojen luomiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Varsinkin vientiin suuntautuneessa toiminnassa tarvitaan nyt lisää koti- ja ulkomaisia investointeja innovatiivisiin hankkeisiin. Näin voidaan lisätä tuotantoa ja tuottavuutta, mikä puolestaan parantaa työllisyyttä ja kauppataaseen kestävyyttä. Siitä on apua myös etsittäessä ratkaisuja alueen polttaviin sosiaaliongelmiin.

Hallitusten on parannettava liiketoimintaympäristöä, jotta ulko- ja kotimaiset investoinnit lisääntyisivät. Tämä tarkoittaa julkishallinnon tehostamista, tuomioistuinten riippumattomuuden lisäämistä, kaupan epävirallisten esteiden poistamista ja oikeusvaltion vahvistamista. Investointien houkuttelemiseksi on tärkeää, että alueelliset markkinat toimivat Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) puitteissa ja että lainsäädännön lähentämistä unionin säännöstöön jatketaan. Maataloustuotteiden ja palvelujen kaupan suunniteltu vapauttaminen alueella sekä julkisten hankintojen markkinoiden avaaminen ovat omiaan lisäämään alueen kasvupotentiaalia entisestään.

Terveen ja kestäväen julkisen talouden varmistaminen on yksi laajentumisprosessissa mukana olevien maiden tärkeimmistä tehtävistä. Se on myös jäsenyysvalmistelujen keskiössä. Viimeaikaiset kokemukset ovat osoittaneet, että Euroopan taloudet ovat toisistaan riippuvaisia ja että huomattava epätasapaino pystyy horjuttamaan pieniäkin talouksia.

Komissio käyttää jatkossakin liittymistä valmistelevia välineitä täysipainoisesti ja valvoo laajentumisprosessissa mukana olevien maiden talous- ja finanssipolitiikan kehitystä. EU käy ehdokasmaiden kanssa säännöllistä vuoropuhelua, jonka puitteissa se tutustuttaa ne EU:n talouspolitiikan koordinointi- ja seurantajärjestelmään. Mahdollisten ehdokasmaiden kanssa on käynnissä vastaavanlainen prosessi. Talouspolitiikan seurannassa on apuna myös talousasioista komission ja prosessissa mukana olevien maiden välillä käytävä, assosiaatiosopimukseen perustuva vuoropuhelu.

EU:ssa ollaan toteuttamassa toimia talouden ohjausjärjestelmän tehostamiseksi. Sen jälkeen kun tämä makrotalouden, talousarvion ja rakenneuudistusten vahvistettu koordinoitijärjestelmä on saatu valmiiksi, komissio aikoo selvittää, miten joitakin sen osia voitaisiin soveltaa laajentumisprosessin maihin.

Vuoropuhelun ja seurannan lisäksi EU tukee laajentumisprosessin maita aktiivisesti niiden talouksien elvytys-, vakautus- ja tervehdyttämispyrkimyksissä. Huomattavia määriä IPA-tukea onkin kohdennettu julkisen varainhoidon kehittämiseen, tilastojen laadun parantamiseen ja pankkialan valvonnan tiukentamiseen.

Laajentumisprosessi edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita laajentamalla EU:n sääntelykehyksen soveltamisaluetta ja luomalla uusia kaupankäyntimahdollisuuksia. Komissio suhtautuu myönteisesti monien laajentumisprosessissa mukana olevien maiden aikomukseen ottaa Eurooppa 2020 -strategia huomioon kansallisen uudistuspolitiikkansa painopisteissä. Komissio ottaa laajentumisprosessin maat mukaan EU:n tasolla tehtyihin aloitteisiin, joilla pyritään vastaamaan älykkään, kestäväen ja osallistavan kasvun tavoitteisiin eli parantamaan työllisyyttä, tuottavuutta ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Koulutuksen osalta

komissio aikoo kartoittaa mahdollisuuksia sisällyttää kaikki prosessissa mukana olevat maat ”Koulutus 2020” -kehykseen² ja saada ne mukaan vertaisoppimistoimintaan.

Laajentumisprosessissa mukana olevat maat ovat ryhtyneet tekemään aloitteita alueellisissa ryhmittymissä, joissa ne voivat yhdessä arvioida edistymistä ja asettaa aluekohtaisia tavoitteita. Yksi esimerkki tällaisesta aloitteesta on eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva SBA-aloite, joka koostuu pk-yritysten toimintaedellytyksiä parantavista toimenpiteistä. Komissio aikoo ehdottaa alueelliselle yhteistyöneuvostolle foorumien perustamista vuoropuhelun käymiseen ja vertaisarviointiin Eurooppa 2020 -strategian painopisteitä tukevilla aloilla. Komissio ottaa Eurooppa 2020 -strategian painopisteet huomioon myös IPA-tuen ohjelmoinnissa.

2.2. Sosiaalinen osallisuus

Taluskriisi on rapauttanut sosiaalihuoltoa laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa. Vaikutukset ovat kohdistuneet eritoten heikossa asemassa oleviin väestöryhmiin, kuten vähemmistöihin, vähäosaisiin ja vammaisiin. Alueelle on leimallista korkea työttömyys varsinkin nuorten keskuudessa, työikäisen väestön vähäinen työvoimaan osallistuminen ja köyhyys. Vähemmistöistä romanien tilanne on erityisen huono. He kärsivät köyhyydestä, ja heitä syrjitään koulutuksessa, työhönotossa, asumisessa ja sosiaalipalveluissa, kuten terveydenhoidossa. Huomattavan monelta romanilta puuttuu edelleen merkintä väestörekisteristä tai henkilökohtaisia asiakirjoja. Monet asuvat edelleen pakolaisleireillä hiljattain käytyjen sotien seurauksena.

Komissio on sitoutunut auttamaan laajentumisprosessissa mukana olevia maita parantamaan heikossa asemassa olevien väestöryhmien olosuhteita, myös romanien sosiaalista ja taloudellista osallisuutta. Komissio myöntää huomattavaa IPA-tukea heikossa asemassa oleville väestöryhmille: se tarjoaa koulutusta ja kehittää sosiaali- ja työvoimapalveluja integroidakseen epäedullisessa asemassa olevat henkilöt työmarkkinoille. Lisäksi komissio rahoittaa romanien asuinalueiden infrastruktuurin modernisointia. Tätä tukea on tarkoitus lisätä romanien elinolojen kohentamiseksi maissa, joissa heidän tilanne on heikoin. Maita autetaan laatimaan kokonaisvaltainen lähestymistapa sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Kroatian tapauksessa on jo tehty osallistamista koskeva yhteisymmärryspöytäkirja, joka tarjoaa poliittiset puitteet alan toimille. Laajentumisprosessin maat ovat toteuttaneet joitakin toimia tarttuakseen edellä kuvattuihin haasteisiin, mutta niiden on tehtävä enemmän. Komissio kannustaa niitä vähentämään köyhyyttä ja torjumaan sosiaalista syrjäytymistä Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti ja hyödyntämään paremmin Romanian integraation vuosikymmen -aloitteessa tarjolla olevat mahdollisuudet. Prosessissa mukana olevien maiden olisi harkittava täsmällisten ja kunnianhimoisten tavoitteiden asettamista vähäosaisten, etenkin romanien, työllistymiselle, koulutukselle ja köyhyyden vähentämiselle.

2.3. Oikeusvaltion ja julkishallinnon vahvistaminen

Oikeusvaltion vahvistaminen erityisesti tuomioistuinlaitoksen osalta sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunnan osalta on valtava haaste lähes kaikissa laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa. Tarvitaan kouriintuntuvia, oikeusvaltiota pysyvästi vahvistavia tuloksia, jotta maat voisivat edetä liittymisprosessin vaiheesta toiseen.

² Kroatia, Turkki ja Islanti ovat jo mukana ”Koulutus 2020” -kehyksessä.

Laajentumisesta vuonna 2006 saavutettu uusi yksimielisyys edellyttää, että oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä kysymyksiä käsitellään liittymisprosessin varhaisessa vaiheessa. Komissio on nostanut näiden kysymysten käsittelyn etusijalle ja käyttää siinä kaikkia tarjolla olevia välineitä. Tarkastuskohtien käyttö liittymisneuvotteluissa toimii uudistusten liikkeellepanijana ja selvänä viestinä siitä, että oikeusvaltiokysymyksiin on suhtauduttava vakavasti ennen liittymistä. Viisumipakosta luopuminen kertoo tuloksellisesta lähestymistavasta, jonka mukaisesti maille on asetettu konkreettiset uudistusvaatimukset, mikä tukee ponnistelujen kohdentamista. Vertaisarviointia ja muita toimeksiantoja on lisätty, minkä ansiosta jäsenvaltioiden tuomarit, syyttäjät ja muut lainvalvonnan, rajaturvallisuuden ja maahanmuuton asiantuntijat ovat voineet olla suoraan tekemisissä liittymisprosessissa mukana olevien maiden kollegojen kanssa. Tehostettu oikeudellinen yhteistyö ja poliisiyhteistyö, jota prosessissa mukana olevat maat tekevät keskenään sekä jäsenvaltioiden, Europolin, Eurojustin ja Frontexin kanssa, tarjoaa keinot torjua kansainvälistä rikollisuutta ennen liittymistä.

Näiden kokemusten perusteella komissio aikoo tehostaa oikeusvaltioperiaatteesta ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden kanssa käymäänsä vuoropuhelua. Maiden on pyrittävä konkreettisiin ja kestäviin tuloksiin ja annettava vakuuttavaa näyttöä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunnasta ja tuomioistuineläytöksen uudistamisesta. Tärkeintä on saada aikaan vankkumaton lainsäädäntökehys ja panna se täytäntöön. Vertaisarviointien ja esikuva-analyysien käyttöä aiotaan lisätä. Montenegron ja Albanian jäsenyyshakemuksia koskevissa komission lausunnoissa asetetaan oikeusvaltiota koskevat ensisijaiset tavoitteet.

Komissio seuraa edistymistä tarkkaan. Työtä tehdään varsinkin vakautus- ja assosiaatiosopimuksilla ja väliaikaisilla sopimuksilla perustetuissa yhteiselimissä ja arviointikäytien avulla. Vuoropuhelun tulokset huomioidaan edistymiskertomuksissa. Oikeusvaltiokysymykset ovat etusijalla myös IPA-tuessa, ja teknisen avun ohjelmassa (TAIEX) järjestetään vuosittain yli 100 oikeusvaltioon liittyvää koulutustilaisuutta laajentumisprosessissa mukana oleville maille.

Oikeusalan yhteistyössä on tapahtunut viime aikoina myönteistä kehitystä useissa Länsi-Balkanin maissa. Uusia kahdenvälistä sopimuksia on tehty poliisiyhteistyöstä (Serbian ja Albanian välillä), keskinäisestä oikeusavusta ja rikostuomioiden keskinäisestä täytäntöönpanosta. Kroatia ja Serbia menivät vieläkin pidemmälle ja allekirjoittivat sopimuksen kansalaistensa luovuttamisesta toiselle sopimuspuolelle, kun on kyse järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai korruptioon liittyvästä rikosoikeudenkäynnistä tai vankilatuomion täytäntöönpanosta. Komissio kannustaa alueen maita noudattamaan Kroatian ja Serbian esimerkkiä. Oikeudellinen yhteistyö paranisi entisestään, jos kansalaisten luovuttamismahdollisuus ulotettaisiin koskemaan kaikkia vakavia rikoksia, myös sotarikoksia. Alueellinen yhteistyöneuvosto pyrkii tehostamaan poliisin, syyttäväviranomaisten ja tuomioistuinten välistä yhteistyötä.

Oikeusvaltion toteutumisen ja hyvän hallintotavan kannalta on olennaista, että maassa on ammattimainen ja ei-poliittinen virkamieskunta. Julkishallinnon uudistaminen on ensisijainen tavoite laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa, joista valtaosassa on käynnissä valtiorakenteiden kehittäminen. Jotta uudistukset olisivat pysyviä, ne on toteutettava olemassa olevien valtiorakenteiden puitteissa maan yhteiskunnalliset ja hallinnolliset realiteetit

huomioon ottaen. Komissio tukee jatkossakin julkishallinnon uudistuksia laajentumisprosessin maissa tiiviissä yhteistyössä SIGMAN³ kanssa.

2.4. Ilmaisun ja tiedotusvälineiden vapaus

Ilmaisun ja tiedotusvälineiden vapaus on erottamaton osa demokratiaa, mutta niiden toteutuminen on edelleen ongelma useimmissa laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa. Turkissa lainsäädäntökehys ei vielä riitä takaamaan ilmaisun vapautta. Useissa Länsi-Balkanin maissa toimittajiin kohdistui edelleen uhkauksia ja väkivaltaa. Joissakin maissa kunnianloukkaus on edelleen rikos tai siitä voidaan määrätä kohtuuttoman korkeat sakot. Useissa maissa tiedotusvälineisiin, myös yleisradiotoimintaan, kohdistuva poliittinen painostus on ongelma. Asiaton poliittinen ja taloudellinen painostus heikentää myös toimituksellista riippumattomuutta. Kyseisten maiden on puututtava kiireesti näihin ongelmiin.

Komissio seuraa tarkkaan edistymistä alalla. Päähuomio on seuraavissa: lainsäädäntökehys ja sen vastaavuus eurooppalaisten normien kanssa varsinkin kunnianloukkauksen osalta, viranomaisten vastuu langettaa seuraamuksia kaikista toimittajiin kohdistuvista hyökkäyksistä, itsesääntelyelinten perustaminen ja niiden rooli ammattimaisuuden lisääntymisessä, yleisradiotoiminnan asema moniarvoisissa demokratioissa, rajatylittävät verkostot raportoinnin tehostamiseksi koko alueella ja sitä kautta keskinäisen ymmärryksen lisääminen. Komissio aikoo järjestää ilmaisun ja tiedotusvälineiden vapautta käsittelevän konferenssin laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa kevään 2011 aikana. Se on tilaisuus luoda katsaus näissä asioissa saavutettuun edistykseen. Konferenssin seurantatoimiin on mahdollista saada IPA-tukea.

2.5. Sovittelu, alueellinen yhteistyö ja kahdenväliset kysymykset Länsi-Balkanilla

Länsi-Balkanin maat ovat viimeksi kuluneena vuosikymmenenä edistyneet merkittävästi alueen vakauttamisessa ja alueellisessa yhteistyössä. Eräät alueen konflikteista juontuvat kysymykset ovat kuitenkin vielä ratkaisematta, ja ne vaikuttavat niin asianomaisten valtioiden sisäiseen toimintaan kuin niiden keskinäisiin suhteisiin. EU tekee maiden kanssa yhteistyötä, jotta ne pääsisivät eroon menneisyyden taakasta.

Sovittelussa edistyminen on vakauden kannalta olennaista Kosovossa, jossa on käynnistynyt uusi vaihe Kansainvälisen tuomioistuimen neuvoa-antavan lausunnon johdosta. EU on YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaa tukeakseen valmis helpottamaan Pristinan ja Belgradin välistä vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on edistää yhteistyötä, edistyä unioniin lähentymisessä ja parantaa ihmisten elinoloja. Sovittelussa edistyminen on keskeisellä sijalla myös Bosnia ja Hertsegovinassa, eikä vähiten valtion toimimisen kannalta. Sovittelun osatekijöitä ovat Ohridin sopimuksen täysimittainen täytäntöönpano entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa, etnisten vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojelu koko alueella, yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa ja kansallisten sotarikostuomioistuinten moitteeton toiminta.

³ Lyhyen ajan tukea hallintotapaa koskeviin horisontaalisiin kysymyksiin ja julkishallinnon uudistuksiin saa OECD:n rahoittamasta hallinnon ja johtamisen parantamisen tukiohjelmasta (SIGMA), jota komissio tukee osana laajentumista.

Kestävä sovittelu edellyttää, että toimia toteutetaan kaikilla tasoilla: valtioelimissä, oikeuslaitoksessa ja kansalaisyhteiskunnassa. Se on myös kytköksissä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen. Viime aikoina on nähty myönteistä kehitystä. Serbian parlamentti antoi julistuksen, jossa tuomittiin Srebrenican verilöyly ja viitattiin Kansainvälisen tuomioistuimen Srebrenica-tuomioon. Valtiosta riippumattomat järjestöt ovat käynnistäneet aloitteen alueellisen totuuskomission perustamiseksi. Tällä nk. RECOM-aloitteella on Kroatian ja Serbian presidenttien, Montenegron parlamentin ja uskonnollisten yhteisöjen tuki. Sovittelua edistäisi, jos sille saataisiin laajempi alueellinen tuki. Serbian, Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian ja Montenegron presidentit osallistuivat Sarajevossa toukokuussa 2010 järjestettyyn Igman-aloitteen huippukokoukseen. Aloitteen puitteissa yli 140 valtiosta riippumatonta järjestöä osallistuu paikallisen ja alueellisen yhteistyön edistämiseen. Kaikkien näiden toimien tueksi on huolehdittava sotarikollisten syytteenpanosta. Tämä tapahtuu tekemällä täyttä yhteistyötä ICTYn kanssa ja käsittelemällä sotarikossyytteet kansallisissa tuomioistuimissa asianmukaisesti ja rivakasti. Täysimittainen yhteistyö ICTYn kanssa on edelleen avainasemassa ja koskee erityisesti Serbiaa ja Kroatiaa.

Sarajevon prosessilla käynnistetty pakolaisten paluu on kehittynyt myönteisesti. Asianomaisten maiden välinen vuoropuhelu saatiin uudelleen avattua Belgradissa maaliskuussa pidetyssä ministerikokouksessa. Komissio on valmis harkitsemaan EU:n lisärahoituksen myöntämistä prosessille ja tukemaan avunantajien konferenssin järjestämistä, kunhan maat ovat ensin päässeet sopimukseen käytännön toimista jäljellä olevien ongelmien ratkaisemiseksi. Alueen aseellisten konfliktien seurauksena 14 631 henkilöä on edelleen kateissa (tilanne elokuussa 2010), ja prosessi heidän kohtalonsa selvittämiseksi on erittäin hidas. Asianomaisten maiden on tehtävä enemmän tämän prosessin loppuun saattamiseksi kohtuullisessa ajassa.

Alueellinen yhteistyö on omiaan edistämään sovittelua, hyviä naapuruussuhteita ja kahdenvälisten kiistojen selvittelyä tukevan ilmapiirin syntymistä. Länsi-Balkanilla alueellinen yhteistyö on olennaisen tärkeää myös talouden kehittymisen kannalta sekä etsittäessä ratkaisuja yhteisiin ongelmiin, kuten järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rajaturvallisuuteen, ilmastomuutokseen ja ympäristön pilaantumiseen. Sillä on suurta merkitystä myös EU:n yhdentymisen eteenpäin viemisessä esimerkiksi kansalaisten turvallisuuden, energian ja liikenteen aloilla.

Alueella on ryhdytty toimiin sen omalla vastuulla olevien rakenteiden lujittamiseksi. Alueellisella yhteistyöneuvostolla on tärkeä rooli alueellisen yhteistyön ohjaajana ja seuraajana. Yhteistyöneuvosto on laatinut kunnianhimoisen strategian ja työohjelman vuosille 2011–2013. Ne on nyt pantava täytäntöön, ja etusijalle on nostettava tulossuuntautunut toiminta, jossa yhteistyöneuvostolla on tarjota todellista lisäarvoa. CEFTA-sopimuksella on merkittävä rooli alueellisen vapaakauppa-alueen valmiiksi saattamisessa. Energiayhteisö pyrkii toteuttamaan alueelliset energiamarkkinat ja valmistelee yhdentymistä EU:n energiamarkkinoihin. Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta tehdyllä sopimuksella tiukennetaan suojaa, turvallisuutta ja ilmaliikenteen hallintaa koskevia vaatimuksia ja parannetaan henkilöliikenteen kilpailuedellytyksiä.

Komissio tukee alueellista yhteistyötä huomattavilla rahamäärillä. Maiden osallistumista keskeisten kansainvälisten sopimusten, esimerkiksi liikennesopimuksen, toimintaan on tarkoitus helpottaa IPasta vuonna 2011 myönnettävin varoin. Julkishallinnon alueellinen

koulu (ReSPA) on nyt täydessä toiminnassa, ja se tarjoaa noin 2 500 päivää koulutusta vuosittain. Kansainvälinen sopimus sen oikeushenkilöllisyydestä ratifioitiin heinäkuussa 2010. Montenegron Danilovgradissa sijaitsevan koulun viralliset avajaiset on määrä pitää 11. marraskuuta 2010.

Komissio tukee jatkossakin kulttuuriperinnön kunnostamista osana Ljubljanan prosessia. Alueellinen yhteistyöneuvosto aikoo perustaa Kulttuuri ja yhteiskunta -nimisen työryhmän, jonka tukena on liittymistä valmistelevaa EU:n rahoitusapua saava pysyvä sihteeristö. Työryhmän tehtävänä on hallinnoida Ljubljanan prosessia yhteistyössä Euroopan neuvoston ja komission kanssa.

Komissio on viimeistelemässä Tonavan-strategiaa, joka tuo yhteen jäsenvaltiot, laajentumisprosessissa mukana olevat maat ja itäisen kumppanuuden maat. Strategian onnistumisen kannalta on tärkeää, että Tonavan vesistöalueen EU-naapureidensa kanssa jakavat Länsi-Balkanin maat otetaan toimintaan mukaan ja että ne osallistuvat siihen aktiivisesti. Strategia tarjoaa tilaisuuden tehdä molempia osapuolia hyödyttäviä investointeja liikenteen, energian ja ympäristön aloilla sekä edistää sosioekonomista kehitystä.

Kosovoa koskevat erimielisyydet ovat jarruttaneet alueellista yhteistyötä. Siitä ovat kärsineet varsinkin CEFTAn toiminta, diagonaalista kumulaatiota koskevan Euro–Välimeri-järjestelmän laajentaminen ja liikenneyhteisön perustamista koskevan sopimuksen allekirjoittaminen. Joskus on osoittautunut mahdottomaksi järjestää kokouksia, johon kaikki alueen toimijat olisivat voineet osallistua. Pyrkimättä vaikuttamaan Kosovon asemasta vallitseviin eriäviin näkemyksiin komissio kannustaa asianomaisia etsimään käytännön ratkaisuja, jotta alueellinen yhteistyö voisi jatkua kaikille avoimena.

Slovenia ja Kroatia allekirjoittivat ja ratifioivat rajakiistan sovittelua koskevan sopimuksen, joka luo puitteet lopulliselle ratkaisulle. Sopimus on osoitus siitä, että kahdenväliset kiistat on mahdollista ratkaista naapurihengessä. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Kosovo saivat valmiiksi maiden välisen rajan määrittelyn. Muita kahdenvälisiä kysymyksiä, varsinkin rajakiistoja, on kuitenkin vielä ratkaisematta, samoin Kreikan ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian välinen nimikysymys.

Osapuolten on ratkaistava mahdolliset kahdenväliset kysymykset, myös rajariidat, hyvässä naapuruushengessä ja EU:n kokonaisedut huomioon ottaen. Osapuolilta tilanne edellyttää uutta poliittista tahtoa. Komissio odottaa niiden tekevän kaikkensa, jotta jäljellä olevat rajariidat saadaan ratkaistua YK:n peruskirjan mukaista riitojen rauhanomaisen ratkaisemisen periaatetta noudattaen ja tarvittaessa Kansainvälisen tuomioistuimen puoleen kääntyen. Kahdenväliset kysymykset eivät saisi jarruttaa liittymisprosessia. EU on valmis edistämään ratkaisujen etsimisessä tarvittavien poliittisten edellytysten luomista ja tukemaan asiaankuuluvia aloitteita.

3. LAAJENTUMISTA VALMISTELEVAT VÄLINEET POLITIIKAN TUKENA

Rahoitustuki – strateginen lähestymistapa

IPA-välineestä myönnettävän rahoitustuen tarkoituksena on auttaa ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita niiden pyrkimyksissä täyttää jäsenyysehdot, omaksua EU:n

politiikat ja normit sekä edistää sosioekonomista kehitystä. Tällaisella EU:n talousarviosta myönnettävällä tuella on selvää lisäarvoa. Tuki laajentumisprosessissa oleville maille on samalla investointi EU:n tulevaisuuteen: tukemalla tulevia jäseniä niiden liittymisvalmisteluissa EU parantaa omia mahdollisuuksiaan saavuttaa asettamansa strategiset tavoitteet. Vuosiksi 2007–2013 IPasta on käytettävissä 11,6 miljardia euroa prosessissa mukana olevien maiden liittymisvalmisteluihin. Näiden määrärahojen suuntaa-antava erittely sisältyy vuosien 2011–2013 tarkistettuun monivuotiseen ohjeelliseen rahoituskehykseen.

IPA-tuen strateginen suunnittelu perustuu kolmivuotisiin suuntaa-antaviin suunnitteluasiakirjoihin, joissa vahvistetaan tuen painopisteet tuleville vuosille. Tuen vuotuinen tai monivuotinen ohjelmointi perustuu suunnitteluasiakirjoihin, jotka puolestaan perustuvat kumppanuuksissa ja edistymiskertomuksissa määriteltyihin tarpeisiin.

Komissio on ryhtynyt toimiin lujittaakseen prosessin strategista luonnetta ja vahvistaakseen liittymis-/Eurooppa-kumppanuuksissa ja edistymiskertomuksissa määriteltyjen painopisteiden ja tuen ohjelmoinnin välisiä kytköksiä. Tämä on johtanut siihen, että toimissa keskitytään entistä enemmän hyvän hallintotavan ja oikeusvaltion kaltaisiin avainkysymyksiin. Tämän kehityksen tukemiseksi ja edunsaajamaiden omavastuun lisäämiseksi komissio aikoo lisätä alakohtaisen lähestymistavan käyttöä liittymistä valmistelevan tuen suunnittelussa.

Laajentumisprosessissa mukana olevia maita kannustetaan laatimaan yksityiskohtaiset strategiset ohjelmat aloille, jotka on nimetty EU:hun lähestymisen kannalta keskeisiksi. Liittymisen ensisijaiset tavoitteet olisi otettava erottamattomaksi osaksi näitä maiden omalla vastuulla olevia ohjelmia. Seuraavissa monivuotisissa suuntaa-antavissa suunnitteluasiakirjoissa, jotka kattavat vuodet 2011–2013, määritellään näitä aloja koskevan IPA-tuen tavoitteet.

Muut suunnitteluasiakirjoihin jatkossakin sisällytettävät painopistealat ovat kytköksissä alueelliseen kehitykseen sekä henkilöresurssien ja maaseudun kehittämiseen varsinkin ehdokasmaissa. Laajentumisprosessissa mukana olevien maiden hallitukset voivat valmistautua EU:n varojen hallinnointiin opettelemalla, miten liittymistä valmistelevaa tukea hallinnoidaan tehokkaasti moitteettoman varainhoidon periaatteita noudattaen.

IPAn ohjelmien tehokkaaseen täytäntöönpanoon liittyy kuitenkin edelleen haasteita. Edunsaajamaiden on tehtävä enemmän varmistaakseen, että niillä on kestävien ja tulossuuntautuneiden hankkeiden kehittämisessä ja täytäntöönpanossa tarvittavat hallinnolliset valmiudet ja asiantuntemus, jotta ne voivat hyödyntää liittymistä tukevan rahoituksen optimaalisesti. Komissio tukee edunsaajamaita niiden valmiuksien kehittämisessä ja seuraa IPAn rahoitus sykliä vajeiden havaitsemiseksi varhaisessa vaiheessa.

Komissio aikoo lisätä monivuotisen ohjelmoinnin käyttöä, koska se mahdollistaa suunniteltujen toimenpiteiden paremman priorisoinnin ja ajoituksen, minkä lisäksi se parantaa rahoitustuen ennustettavuutta edunsaajamaiden näkökulmasta.

Alakohtainen lähestymistapa helpottaa avunantajien ja edunsaajien välistä yhteistyötä, koska se auttaa poistamaan päällekkäisyyksiä ja lisää tehokkuutta ja tuloksellisuutta. Näin kaikkien sidosryhmien pitäisi voida panostaa yhteisten toimien odotettavissa oleviin tuloksiin ja vaikutuksiin.

Laajentumisprosessissa mukana olevien maiden investointitarpeet jäsenyyttä ja todellista lähentymistä silmällä pitäen ovat valtavat ja edellyttävät merkittävää rahoitusta kansallisista talousarvioista sekä muiden avunantajien, kansainvälisten rahoituslaitosten ja yksityisten sijoittajien panosta. Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet ovat erityisen hyödyllisiä, koska niissä yhdistyvät valtioiden varoista rahoitettavat avustukset ja yksityisten pankkien lainat. Länsi-Balkanin investointikehys, Kaakkois-Euroopan eurooppalainen rahasto ja nk. vihreän kasvun rahasto (Green for Growth Fund, GGF) ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten rajallisilla julkisilla varoilla saadaan aikaan merkittäviä pääomavirtoja.

Länsi-Balkanin investointikehys perustettiin joulukuussa 2009 komission ja kehityksen rahoitukseen osallistuvien kansainvälisten rahoituslaitosten yhteisaloitteena. Se on yksi tärkeimmistä välineistä kanavoitaessa investointeja alueen infrastruktuuriin. Sen rahoitus perustuu kansainvälisten rahoituslaitosten huomattaviin lainoihin, joita täydennetään IPasta myönnettävillä avustuksilla. Kehityksen 137 miljoonan euron avustuksilla on mahdollista saada aikaan arviolta 6,6 miljardin euron investoinnit. Toiminnassa keskitytään alueen vesihuoltohankkeiden määrän lisäämiseen, energiatehokkuuden tukemiseen, keskeiseen liikenneverkkoon tehtävien investointien vauhdittamiseen, pk-yritysten tukemiseen sekä sellaisten mekanismien kehittämiseen, joilla voidaan edistää talouden kasvua finanssikriisin jälkimainingeissa. Investointikehityksen hankkeita toteutetaan eräissä Länsi-Balkanin maissa, ja ne vahvistavat alueellista yhteistyötä. Toiminnassa suositaan suuria, alueellisesti merkittäviä investointeja. Hyvä esimerkki on Kaakkois-Euroopan keskeinen alueellinen liikenneverkko, jota voidaan pitää tulevaisuuden Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) edelläkävijänä alueella.

Alueelliseen yhteistyöhön myönnettävällä IPA-rahoitustuella pyritään varmistamaan alueellinen vakaus, lisäämään alueen sisäistä kauppaa ja tukemaan alueellisia yhteistyöaloitteita ja -rakenteita (esim. alueellinen yhteistyöneuvosto ja ReSPA) Länsi-Balkanilla. Alueellisella yhteistyöneuvostolla on merkittävä tehtävä, kun se seuraa, miten hyvin IPA-tuki ja muiden avunantajien rahoitus vastaavat alueellisen yhteistyön painopisteitä.

Osallistuminen EU:n ohjelmiin ja sen virastojen toimintaan

Laajentumisprosessissa mukana olevat maat osallistuvat EU:n ohjelmiin ja sen virastojen toimintaan. Tavoitteena on lisätä niiden yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa ja tutustuttaa ne EU:n politiikkoihin ja työskentelytapoihin. Ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat voivat osallistua EU:n ohjelmiin puitesopimusten nojalla. Virastojen toimintaan ne voivat osallistua tapauskohtaisesti. Osallistumista voidaan tukea IPA-varoin. Maita rohkaistaan osallistumaan ennen muuta sellaisiin ohjelmiin ja niiden virastojen toimintaan, joista ne saavat tukea avainalojen uudistamiseen ja joista on niille eniten hyötyä.

Tiedotus ja viestintä

Onnistuakseen laajentumispolitiikka tarvitsee kansalaisten vankkumattoman tuen. Jäsenvaltioilla ja laajentumisprosessissa mukana olevilla mailla on keskeinen rooli niissä tiedotus- ja viestintätoimissa, joiden avulla tämä julkinen tuki voidaan säilyttää. Komissio on sitoutunut parantamaan puolueettoman tiedon jakamista laajentumisprosessissa. Tiedot on esitettävä käyttäjäystävällisessä muodossa, ja niiden levittämiseen on käytettävä erilaisia nykyisin saatavilla olevia välineitä. On ensiarvoisen tärkeää, että nämä tiedot välittyvät nuorille, jotka eivät elämäkokemuksensa perusteella välttämättä ymmärrä, miten tärkeää

turvallisuuden ja vakauden lisääminen Euroopassa on. Poliittisten johtajien on hyödynnettävä näitä tietoja niin EU:n tasolla kuin kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla ja tavoin, jotka parhaiten puhuttelevat vaalipiiriensä äänestäjiä.

Viidennestä laajentumisesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että viestintään jäävät aukot täyttyvät nopeasti harhaanjohtavilla tiedoilla. Aukot olisikin paikattava vapaasti saatavilla olevilla ja paikkansa pitävillä tiedoilla. Tämä on ehdottoman tärkeää, mikäli halutaan, että kansalaiset ymmärtävät perinpohjaisesti pelin panokset. EU:lla on vuonna 2010 edessään uusia haasteita, jotka liittyvät talouskriisiin, ympäristöön, työpaikkoihin, kansalaisten turvallisuuteen, ilmastonmuutokseen ja muuttoliikkeeseen. Nämä ovat kysymyksiä, jotka koskettavat kansalaisia sekä jäsenvaltioissa että laajentumisprosessissa mukana olevissa maissa. Johtajien haasteena on selittää, miten EU voi laajentumisen avulla saavuttaa näitä avainaloja koskevat tavoitteensa ja nopeuttaa uudistuksia ja parantaa elinoloja laajentumisprosessin maissa. Prosessista poikivat konkreettiset tulokset ovat parasta mainosta laajentumiselle. Yksi loistava esimerkki on Länsi-Balkania koskeva viisumivapaus.

Kansalaisyhteiskunnan kehitys

Kansalaisyhteiskuntatoiminta on olennainen osa kehittynyttä demokratiaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja oikeusvaltion toteutumista. Se lisää poliittista vastuunottoa, stimuloi ja laajentaa yhteiskunnallisista asioista käytävää keskustelua ja lujittaa moniarvoisesta yhteiskunnasta vallitsevaa yksimielisyyttä. Virkeä kansalaisyhteiskunta on yksi avoimen, osallistavan ja dynaamisen demokratian osatekijä, joka myös edistää suvaitsevaisuutta ja sovintoa. Kansalaisjärjestöjen osallistuminen laajentumista valmistelevaan prosessiin parantaa osaltaan liittymiseen liittyvien uudistusten laatua ja lisää kansalaisten tukea niille.

Kansalaisyhteiskunnan rooli yhteiskunnallisena toimijana kaipaa hyväksyntää ja arvostusta, jotta kansalaisjärjestöt voisivat osallistua täysipainoisesti toimintalinjoista käytävään vuoropuheluun. Yleisenä periaatteena pitäisi olla, että toimintalinjoja koskevista aloitteista ja lakiluonnoksista järjestetään julkinen kuuleminen. Avoimuuden puute ja vajavaiset myöntämiskriteerit johtavat usein siihen, että kansalaisjärjestöjen on vaikea saada valtion tukea.

Kansalaisyhteiskuntaväline auttaa kansalaisjärjestöjä parantamaan valmiuksiaan ja ammattimaisuuttaan, jotta ne voisivat osallistua täysipainoisesti julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa käytävään vuoropuheluun ja seurata kehitystä esimerkiksi oikeusvaltion toteutumisen ja perusoikeuksien kunnioittamisen osalta. Välineestä rahoitetaan paikallisia aloitteita, aluetason verkottumista ja lyhyitä vierailuja EU:hun.

Komissio on kansalaisjärjestöiltä saamansa palautteen pohjalta tarkistanut välinettä, jotta se tavoitettaisi yhteisöperustaiset paikallisjärjestöt nykyistä paremmin. Komissio aikoo määritellä kunkin maan tarpeet paremmin ja antaa pidempikestoista alkurahoitusta valtiosta riippumattomille järjestöille. Vahvemmista, pitkään alalla toimineista järjestöistä voisi tulla pienempien järjestöjen mentoreita ja avustajia.

4. EDISTYMINEN LAAJENTUMISPROSESSISSA MUKANA OLEVISSA MAISSA JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2010 JA 2011

4.1. Länsi-Balkanin maiden ohjaaminen kohti EU-jäsenyyttä

Sarajevossa 2. kesäkuuta 2010 järjestetyssä EU:n ja Länsi-Balkanin ministerikokouksessa EU toisti varauksettoman sitoutumisensa Länsi-Balkanin maiden Eurooppa-perspektiiviin: Länsi-Balkanin tulevaisuus on EU:ssa.

Länsi-Balkanin maat ovat kuluneen vuoden aikana lähentyneet EU:ta. Uudistukset ovat edenneet ja jäsenyyden arviointiperusteiden ja muiden ehtojen täyttämässä on tapahtunut edistystä, tosin se on ollut epätasaista. Kroatian saavutukset ovat osoitus siitä, että Länsi-Balkanin vakautus- ja assosiaatioprosessi on tie EU-jäsenyyteen. Myös muiden Länsi-Balkanin maiden edistyminen kohti EU-jäsenyyttä riippuu niiden poliittisista ja taloudellisista uudistuksista.

Viisumiveloitteesta luopumisessa tapahtui merkittävää edistystä. Kuluneen vuoden aikana EU on poistanut viisumivaatimuksen Serbialta, Montenegrolta ja entiseltä Jugoslavian tasavallalta Makedonialta niiden osoittettua valmiutensa täyttää ehdot, joita niille oli asetettu matkustusasiakirjojen turvallisuuden, rajaturvallisuuden, maahanmuuton, turvapaikka-asioden, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen osalta. Viisumipakko on määrä poistaa piakkoin myös Bosnia ja Hertsegovinalla ja Albanialla, koska on selvää näyttöä siitä, että nekin täyttävät kyseiset ehdot. On tärkeää, että nämä maat tehostavat kansalaisille suunnattua tiedotusta viisumivapausjärjestelyn soveltamisalasta ja rajoituksista. Kosovo on säätänyt takaisinottoa koskevan lain ja tehostanut toimia palautettujen henkilöiden uudelleen kotouttamiseksi ja näin silottanut tietä viisumivapaudesta käytävälle vuoropuhelulle.

Kroatia

Kroatia on edistynyt tasaisesti jäsenyysehtojen täyttämässä siitä asti, kun sen jäsenyysneuvottelut aloitettiin lokakuussa 2005. Kroatia täyttää Kööpenhaminassa sovitut poliittiset jäsenyysehdot. Taloudellisten jäsenyysehtojen mukaisesti Kroatiassa on toimiva markkinatalous. Maan pitäisi selvittää kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa edellyttäen, että se panee määrätietoisesti täytäntöön rakenteellisten heikkouksien korjaamiseen tähtäävän kattavan uudistusohjelmansa.

Kroatia on edistynyt liittymisneuvotteluissa hyvin: 33 neuvottelulukua on avattu ja 25 suljettu toistaiseksi. Kroatia on edistynyt hyvin sellaisia neuvottelulukuja koskevien sulkemisedellytysten täyttämässä, joilla on taloudellisia vaikutuksia (*maatalous ja maaseudun kehittäminen, aluepolitiikka ja rakennepoliitiikan välineiden koordinointi sekä varainhoitoa ja talousarviota koskevat säännökset*). Kroatian on tehtävä määrätietoista työtä EU:n varojen hallinnoinnissa ja valvonnassa tarvittavien kaikkien hallinnollisten rakenteiden luomiseksi.

Kroatia täyttää jäljellä olevat, *oikeuslaitosta ja perusoikeuksia* koskevat neuvottelujen päättämisedellytykset. Tällä tarkoitetaan erityisesti riittävää näyttöä tuomioistuinten riippumattomuudesta ja tehokkuudesta, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden

torjunnasta, vähemmistöjen kunnioittamisesta ja suojelusta mukaan lukien pakolaisten paluu, sotarikosten tuomioistuinkäsittelystä ja täydestä yhteistyöstä ICTYn kanssa mukaan lukien ICTYn mahdollisuutta tutustua asiakirjoihin koskevan kysymyksen ratkaisu. *Kilpailun* alalla Kroatian on vahvistettava unionin säännösten mukaiset, telakoita koskevat rakenneuudistus suunnitelmat. Kroatian odotetaan osallistuvan jatkossakin aktiivisesti Länsi-Balkanin alueelliseen yhteistyöhön ja tukevan alueen muita maita niiden jäsenyysvalmisteluissa.

Ottaen huomioon Kroatian saavutukset päättämisedellytysten ja liittymisneuvotteluissa annettujen sitoumusten täyttämässä maa on hyvää vauhtia täyttämässä unionin säännösten liittyvät jäsenyysehdot. Tämä käy ilmi seurantataulukoista, joita komissio laatii toistaiseksi suljetuista neuvotteluluvuista.

Komissio jatkaa sitoumusten täytäntöönpanon seurantaa liittymiseen asti hyödyntäen kaikkia saatavilla olevia välineitä, myös vertaisarviointeja ja vakautus- ja assosiaatiosopimukseen perustuvia rakenteita. Komissio esittää laatimansa seurantakertomukset säännöllisesti.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia täyttää edelleen poliittiset jäsenyysehdot riittävässä määrin. Vuonna 2009 toteutettujen merkittävien uudistusten jälkeen on tapahtunut lisäedistystä parlamentin, poliisitoimen, oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamisessa sekä vähemmistöjen kunnioittamisessa ja suojelussa. Edistys on kuitenkin ollut epätasaista. Maassa on tapahduttava lisäedistystä seuraavissa: poliittisten toimijoiden välinen vuoropuhelu, oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistaminen, korruption torjunta, sananvapaus ja liiketoimintaedellytykset. Lainsäädännön täytäntöönpano on erittäin tärkeää.

Maa jatkoi vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa antamiensa sitoumusten täytäntöönpanoa. Komissio on ehdottanut assosiaation toiseen vaiheeseen siirtymistä sopimuksen mukaisesti.

Neuvosto ei ole vielä ottanut kantaa komission lokakuussa 2009 antamaan suositukseen liittymisneuvottelujen aloittamisesta.

Nimikiista Kreikan kanssa on edelleen ratkaisematta. Maat käyvät YK:n alaisuudessa keskusteluja kiistan ratkaisemiseksi. Lisäksi on ollut kahdenvälistä yhteydenpitoa, myös pääministeritasolla, mutta toistaiseksi ei ole päästy konkreettisiin tuloksiin. Olisi vältettävä sellaisia toimia ja lausuntoja, jotka voivat vaarantaa hyvät naapuruussuhteet. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä YK:n alaisuudessa molempien osapuolten hyväksyttävissä olevaan neuvotteluratkaisuun.

Montenegro

Komissio on antanut samanaikaisesti tämän strategia-asiakirjan kanssa lausunnon Montenegron jäsenyyshakemuksesta. Lausunnon päätelmät ja suositukset esitetään tämän lausunnon liitteessä.

Albania

Komissio on antanut samanaikaisesti tämän strategia-asiakirjan kanssa lausunnon Albanian jäsenyyshakemuksesta. Lausunnon päätelmät ja suositukset esitetään tämän lausunnon liitteessä.

Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt keskeisissä uudistuksissa vain vähän. Lokakuun 2010 vaalit noudattivat yleisesti ottaen kansainvälisiä normeja. Bosnia ja Hertsegovinan perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välillä olevia ristiriitaisuuksia ei ole poistettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiasta tekemästä päätöksestä huolimatta. Demokratian periaatteiden noudattaminen ja oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää, sellaisina kuin ne kirjattu ihmisoikeussopimukseen, ovat väliaikaisen sopimuksen olennainen osa.

Johtajien on saavutettava yhteinen näkemys maan suunnasta ja tärkeimmistä EU:hun liittyvistä uudistuksista, jotta maa voisi edetä kohti EU-jäsenyyttä. Maan on tehtävä enemmän työtä sen eteen, että sen tuloksia väliaikaisen sopimuksen määräysten täytäntöönpanossa voitaisiin pitää tyydyttävinä.

Bosnia ja Hertsegovinan olisi ryhdyttävä kiireesti toimiin sovittaakseen perustuslakinsa Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja tehostaakseen instituutioidensa toimintaa. Maalla on oltava valmiudet ottaa EU:n lait ja säännöt käyttöön, panna ne täytäntöön ja valvoa niiden noudattamista. Kansainvälisten velvoitteiden osalta on edelleen tärkeää edistyä korkean edustajan toimiston sulkemiselle asetettujen tavoitteiden ja ehtojen täyttämisessä. EU auttaa Bosnia ja Hertsegovinaa EU-ohjelman tavoitteiden täytäntöönpanossa lisäämällä edustustaan maassa.

Serbia

Serbia haki jäsenyyttä joulukuussa 2009 ja on toistanut sitoutumisensa Kööpenhaminassa vahvistettujen jäsenyysehtojen täyttämiseen. Lokakuussa 2010 neuvosto pyysi komissiota laatimaan jäsenyyshakemuksesta lausunnon. Väliaikainen sopimus tuli voimaan helmikuussa 2010, ja kesäkuussa 2010 jäsenvaltiot sopivat vievänsä vakautus- ja assosiaatiosopimuksen omiin parlamentteihinsa ratifiointia varten.

Serbia on jatkanut poliittisen uudistusohjelmansa täytäntöönpanoa. Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on saavutettu joitakin myönteisiä tuloksia. Lisäponnisteluja tarvitaan oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamiseksi sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi. Serbia on jatkanut väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpanoa, ja sillä on hyvät valmiudet täyttää vakautus- ja assosiaatiosopimuksen vaatimukset. Maa on toteuttanut merkittäviä sovittelutoimia alueella, varsinkin Kroatian ja Bosnia ja Hertsegovinan suuntaan. Se tekee edelleen aktiivista yhteistyötä ICTYn kanssa, tosin kaksi tuomioistuinta pakoilevaa henkilöä on vielä vapaalla jalalla. Täysi yhteistyö tuomioistuimen kanssa on yhä keskeinen jäsenyysehto, kuten neuvoston 25. lokakuuta 2010 antamissa päätelmissä todetaan.

Serbian on suhtauduttava rakentavammin Kosovon osallistumiseen alueelliseen kaupankäyntiin ja yhteistyöhön. Sen olisi tunnustettava Kosovon tullileimat, jotka YK:n väliaikainen hallinto Kosovossa (UNMIK) on kahdesti varmentanut olevan YK:n

turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisia. Kosovon pohjoisosaa koskevaa yhteistyötä EU:n oikeusvaltio-operaation (EULEX) kanssa on parannettava. EU on YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaa tukeakseen valmis helpottamaan Belgradin ja Pristinan välistä vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on edistää yhteistyötä, edistystä unioniin lähentymisessä ja parantaa ihmisten elinoloja.

Kosovo

Kosovossa vuoden 2009 lopussa pidetyt paikallisvaalit sujuivat moitteettomasti, ja kaikki yhteisöt osallistuivat niihin. Kosovon pohjoisosassa äänestysprosentti jäi kuitenkin hyvin alhaiseksi. Hallinnon hajauttamisprosessi on edennyt huomattavasti, ja yhteistyö EULEXin kanssa lisääntyi. Hallitus on parantanut valmiuksiaan panna Kosovon Eurooppa-ohjelma täytäntöön ja toteuttaa uudistuspolitiikkaa. Suuria haasteita on kuitenkin jäljellä julkishallinnon uudistamisessa ja oikeusvaltion toteutumisessa tuomioistuinlaitos mukaan lukien. Korruption, järjestäytyneen rikollisuuden ja rahanpesun torjumiseksi on tehtävä enemmän. Yhteisöjen välisessä vuoropuhelussa ja sovittelussa sekä vähemmistöjen, varsinkin Kosovon serbien, suojelussa ja integroinnissa on edelleen puutteita. Viranomaisten on varmistettava, että Kosovon osallistumiseen alueellisiin yhteistyöfoorumeihin suhtaudutaan rakentavasti, jotta maa pysyy mukana alueen kehityksessä.

Joulukuussa 2009 neuvosto ilmaisi tyytyväisyytensä komission tiedonantoon ”Kosovon Eurooppa-perspektiivin toteuttaminen”⁴. Neuvosto pyysi komissiota ryhtymään tarvittaviin toimiin, jotta Kosovoa voidaan alueen Eurooppa-perspektiivin mukaisesti tukea EU:hun lähentymisessä, ja raporttoimaan tilanteen kehittymisestä. Neuvosto korosti kauppaa ja viisumeihin liittyvien toimenpiteiden merkitystä pyrkimättä vaikuttamaan jäsenvaltioiden kantoihin Kosovon asemasta.

Helmikuussa komissio ehdotti yksipuolisten kaupan toimenpiteiden ulottamista Kosovoon, ja heinäkuussa se lähetti Kosovoon asiantuntijoita arvioimaan maan valmiutta täyttää kauppasopimuksen mahdollista tekemistä EU:n kanssa koskevat vaatimukset. Maalta edellytetään toimia seuraavien suhteen: tuotteiden tekniset määräykset, alkuperän valvonta, henkinen omaisuus, kilpailusäännöt ja julkiset hankinnat. Komissio aikoo tehostaa toimia, joilla se auttaa Kosovoa korjaamaan havaitut puutteet. Heti kun Kosovo täyttää asiaankuuluvat vaatimukset, komissio tekee ehdotuksen kauppasopimuksen neuvotteluohjeiksi.

Komissio aikoo ajaa Kosovon osallistumista määrättyihin EU:n ohjelmiin. Komissio käynnisti tammikuussa vakautus- ja assosiaatioprosessia koskevan vuoropuhelun yhdessä Kosovon viranomaisten kanssa. Kaikki siihen liittyvät kokoukset on pidetty.

Komissio tukee Kosovon osallistumista IPAn rajat ylittävän yhteistyön ohjelmiin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Albanian kanssa. Vuodesta 2011 on tarkoitus tukea myös Montenegron kanssa yhteisiä ohjelmia.

Komissio aikoo jatkaa Kosovosta antamassaan tiedonannossa kaavailemiensa aloitteiden ajamista neuvoston päätelmien mukaisesti.

⁴ KOM(2009) 534 lopullinen, 14.10.2009.

4.2. Turkin kanssa käytävien liittymisneuvottelujen edistäminen

Turkki on jatkanut poliittisia uudistuksia. Se muutti perustuslakiaan tekemällä poliittista ja oikeudellista järjestelmäänsä koskevia keskeisiä uudistuksia, jotka liittyvät eräisiin oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskeviin ensisijaisiin tavoitteisiin. Uudistuksilla rajoitetaan sotilastuomioistuinten toimivaltaa, uudistetaan perustuslakituomioistuimen rakennetta, laajennetaan tuomarien ja syyttäjien korkean neuvoston kokoonpanoa niin, että se edustaa paremmin koko oikeuslaitosta, laajennetaan julkisen sektorin ammattiyhdistysoikeuksia, luodaan perusta naisten ja lasten suojelemiseksi toteutettaville erityistoimenpiteille, taataan henkilötietojen suoja ja vahvistetaan oikeus kääntyä oikeusasiamiehen puoleen, eli luodaan oikeusperusta oikeusasiamieslaitoksen perustamiselle.

Perustuslakimuutokset ovat merkittävä askel oikeaan suuntaan. Perustuslakiuudistusten kannatuksen lisäämiseksi kaikkia puolueita ja kansalaisyhteiskuntaa on kuitenkin kuultava laajasti ja julkisesti, ja niillä on oltava täysimittaiset vaikutusmahdollisuudet. Nyt on tärkeää varmistaa näiden uudistusten asianmukainen täytäntöönpano soveltuvalla lainsäädännöllä. Uusi siviilivaltaan perustuva perustuslaki loisi vankan pohjan demokratian vahvistamiselle edelleen eurooppalaisten normien ja EU:n jäsenyysehtojen mukaisesti.

Perusoikeuksien alalla on parannettava ilmaisun ja tiedotusvälineiden vapautta sekä laeilla että käytännössä. Uskonnonvapauden toteutumisessa on edelleen joitakin puutteita. Edistysaskelia tarvitaan myös naisten oikeuksien, sukupuolten tasa-arvon ja ammattiyhdistysoikeuksien suhteen. Kurdikysymyksen ratkaisemiseen tarkoitettu ”demokraattinen avautuminen” on tuottanut vain vähän tuloksia. Turvallisuustilanne maan kaakkoisosassa on heikentynyt sitä mukaa kuin terroristijärjestö PKK/Kongra-Gel on aloittanut hyökkäykset uudelleen. Korruption torjunnassa on edistytty jonkin verran.

Liittymisneuvottelut edistyivät, mutta hitaasti. Niissä on päästy vaativampaan vaiheeseen, jossa Turkin on tehtävä enemmän täyttääkseen sille asetetut ehdot. Turkki voi nopeuttaa neuvottelujen kulkua, kunhan se edistyy tarkistuskohtien ja neuvottelukehyksessä vahvistettujen vaatimusten täyttämässä. Tulevina kuukausina sen on nostettava etusijalle *kilpailupolitiikkaa, julkisia hankintoja sekä sosiaalipolitiikka ja työllisyyttä* koskevat neuvotteluluvut.

Turkki on aktivoitunut ulkopolitiikassaan, jota se harjoittaa laajalla naapurialueellaan. Tämä on valtti myös EU:lle edellyttäen, että Turkki kehittää ulkopolitiikkaansa liittymisprosessia täydentäen ja yhteistyössä EU:n kanssa. Turkki on tehnyt useita ehdotuksia EU:n kanssa tehtävän ulkopoliittisen yhteistyön tiivistämiseksi. Neuvotteluissa takaisinottoa koskevan sopimuksen tekemiseksi Turkin kanssa on edistytty huomattavasti.

Turkki on jatkanut julkisia tuenilmaisuja YK:n johdolla käytäville Kyproksen kreikkalais- ja turkkilaisyhteisön välisille neuvotteluille, joilla haetaan kokonaisvaltaista ratkaisua saaren tilanteeseen. Sen sijaan kahdenvälisen suhteiden normalisoinnissa Kyprokseen ei ole tapahtunut edistystä. Turkki ei ole pannut assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirjaa täysimääräisesti täytäntöön eikä poistanut kaikkia tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteitä, joita ovat muun muassa Kyproksen ja Turkin välisiä suoria liikenneyhteyksiä koskevat rajoitukset. Turkin on kiireesti täytettävä lisäpöytäkirjan täysimääräistä ja syrjimätöntä täytäntöönpanoa koskeva velvoitteensa ja edistytävä kahdenvälisen suhteiden normalisoinnissa Kyproksen kanssa. EU jatkaa 21. syyskuuta 2005 annettuun julistukseen

sisältyvissä kysymyksissä saavutetun edistyksen seuranta ja arviointia neuvoston muun muassa joulukuussa 2006 ja joulukuussa 2009 antamien päätelmien mukaisesti. Mikäli edistystä ei tapahdu, komissio suosittaa, että EU jatkaa vuonna 2006 käyttöön ottamiensa toimenpiteiden soveltamista, mikä vaikuttaa neuvottelujen yleiseen edistymiseen.

Turkin on tehostettava toimiaan kahdenvälisten kiistojen, myös rajariitojen, ratkaisemiseksi naapureidensa kanssa. Kreikan-suhteiden parantamiseen näyttäisi olevan uudenlaista valmiutta. Kreikka on tehnyt huomattavan määrän virallisia valituksia siitä, että Turkki loukkaa toistuvasti Kreikan ilmatilaa ja että sen koneet lentävät myös Kreikan saarten yli. Lisäksi Kreikka on valittanut aluevesiensä loukkauksista. Vuonna 2009 allekirjoitettuja pöytäkirjoja suhteiden normalisoinnista Armenian kanssa ei ole ratifioitu.

4.3. Islannin liittymisprosessin käynnistäminen

Liittymisprosessi Islannin kanssa on aloitettu. Komission helmikuussa 2010 antamaan lausuntoon sisältyvän suosituksen ja kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisesti liittymisneuvottelut aloitettiin heinäkuussa 2010, ja EU:n säännösten analyttistä arviointia Islannin kanssa ollaan aloittamassa. Islanti on nyt oikeutettu IPA-tukeen, jota myönnetään toimiin, joiden avulla maa valmistautuu EU-jäsenyyteen.

Eturistiriitoihin ja puoluerahoitukseen liittyvän lainsäädäntökehyksen parantaminen edistyi hyvin. Tuomareiden nimittämistä koskevia sääntöjä muutettiin tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden lisäämiseksi. Talouden vakauttamiseksi on toteutettu tärkeitä toimenpiteitä. Edistystä on tapahtunut myös valtiontalouden tervehtyttämässä ja rahoitusjärjestelmän elvyttämässä. IMF:n ohjelma etenee aikataulussa. Talouden epävarmuustekijöitä ja haasteita on kuitenkin jäljellä. Islannin on suoriuduttava olemassa olevista, esimerkiksi EFTAn valvontaviranomaisen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla määrittelemistä velvoitteista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että islantilaisilla on selvä käsitys siitä, mitä jäsenyys merkitsee.

5. PÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Edellä esitetyn analyysin perusteella komissio esittää seuraavat **päätelmät** ja **suositukset**:

1. Laajentuminen edistää rauhaa ja vakautta Euroopassa. On **EU:n strategisen edun** mukaista viedä laajentumisprosessia eteenpäin sovittujen periaatteiden ja ehtojen sekä laajentumisesta joulukuussa 2006 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa saavutetun uuden yksimielisyyden pohjalta. Onnistuakseen laajentumisella on oltava kaikkien sidosryhmien poliittinen tuki, ja prosessin on säilytettävä uskottavuutensa kaikkien osapuolten silmissä. Jäsenyyttä tavoittelevien maiden on valmistauduttava täyttämään tiukat ehdot ja niillä on oltava selvä ja konkreettinen Eurooppa-perspektiivi siinä vaiheessa, kun ehdot täyttyvät.
2. Laajentumisprosessi auttaa EU:ta **saavuttamaan toimintapoliittiset tavoitteensa** useilla talouden elpymisen ja kestävä kasvun kannalta keskeisillä aloilla. Tällaisia ovat sääntelyn lähentäminen ja sisämarkkinat, energia, liikenne, ympäristönsuojelu ja ilmastomuutoksen rajoittaminen sekä toimet, joilla EU:sta tehdään turvallisempi alue.

3. Komissio aikoo vahvistaa laajentumisprosessissa mukana olevien maiden talouspolitiikan seuranta ja ottaa siinä huomioon myös muutokset EU:n talouden ohjausjärjestelmässä. Komissio **odottaa**, että prosessissa mukana olevat maat jatkavat EU:hun liittyviä uudistuksia ja parantavat liiketoiminnan edellytyksiä ja näin helpottavat talouskriisistä selviytymistä ja tukevat kestävä kasvua. Komissio aikoo ottaa laajentumisprosessin maat mukaan EU:n aloitteisiin, joilla pyritään saavuttamaan **Eurooppa 2020 -strategian** tavoitteet. Se kehottaa niitä huomioimaan strategian tavoitteet politiikkansa kansallisten painopisteiden määrittelyssä, muodostamaan alueellisia ryhmiä uudistusten tulosten säännöllistä arviointia varten ja asettamaan tarvittaessa aluekohtaisia tavoitteita.
4. Komissio **kannustaa** laajentumisprosessin maita parantamaan muita heikommassa asemassa olevien väestöryhmien olosuhteita, myös romanien sosiaalista ja taloudellista osallisuutta. Komissio on sitoutunut tukemaan niitä näissä pyrkimyksissä.
5. Komissio painottaa jatkossakin oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamista sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjuntaa ja aikoo tehostaa **oikeusvaltiosta käytävää vuoropuhelua** laajentumisprosessissa mukana olevien maiden kanssa. Useimmissa laajentumisprosessin maissa on tapahduttava merkittävää edistymistä oikeusvaltion toteutumisen suhteen ja erityisesti saavutettava merkittäviä tuloksia järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunnassa.
6. **Ilmaisun** ja tiedotusvälineiden **vapaus** on yhä huolenaihe useimmissa laajentumisprosessin maissa, ja todettuihin ongelmiin on puututtava kiireesti. On erittäin tärkeää, että näissä asioissa edistytään, ja komissio seuraakin tilannetta tarkkaan. Komissio jatkaa kansalaisjärjestöjen tukemista ja aikoo hyödyntää kansalaisyhteiskuntavälinettä täysimääräisesti.
7. **Alueellinen yhteistyö** on vakautus- ja assosiaatiosopimuksen olennainen osa. Länsi-Balkanin maat ovat edistyneet merkittävästi alueellisessa yhteistyössä, jota erimielisyydet Kosovon asemasta eivät saisi rapauttaa. Alueellisen yhteistyöneuvoston on keskityttävä tulossuuntautuneen strategiansa täytäntöönpanoon.
8. **Viisumivelvoitteesta luopuminen** eteni merkittävästi. Viisumivelvoite poistettiin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Montenegron ja Serbian kansalaisilta. Se on määrä poistaa piakkoin myös Bosnia ja Hertsegovinalta ja Albanialta, koska on selvää näyttöä siitä, että nekin täyttävät asetetut ehdot. Näiden maiden on tehostettava kansalaisilleen suunnattua tiedotusta viisumivapausjärjestelyn soveltamisalasta ja rajoituksista, seurattava järjestelyn toimintaa tarkkaan ja tarvittaessa ryhdyttävä korjaaviin toimenpiteisiin.
9. Osapuolten on ratkaistava **kahdenväliset kiistakysymykset** hyvässä naapuruushengessä ja EU:n kokonaisedut huomioon ottaen. Kahdenväliset kiistat eivät saisi jarruttaa liittymisprosessia. EU:lla on valmiudet edistää ratkaisujen löytymistä ja tukea siihen liittyviä aloitteita. On korkea aika, että alue pääsee irti menneiden konfliktien taakasta/perinnöstä sovittelussa viime aikoina saavutettujen edistysaskeleiden johdattelmana. Hyvät naapuruussuhteet ovat jatkossakin avainasemassa.

10. Komissio muistuttaa, että neuvotteluluvut, joiden tekniset valmistelut on saatu päätökseen, olisi avattava tai toistaiseksi suljettava asiaankuuluvan unionin säännösten perusteella neuvottelukehyksiä noudattaen ja neuvoston mahdollisesti sopimat toimenpiteet toteuttaen. On EU:n edun mukaista aloittaa hankalia neuvottelukuja koskevat keskustelut varhaisessa vaiheessa. Yksi tällainen on oikeuslaitosta ja perusoikeuksia koskeva luku, jossa edellytetään **uskottavia tuloksia** ja joka on siitä syystä todennäköisesti yksi viimeisimmäksi suljettavista luvuista.
11. Liittymistä valmisteleva **tuki** on erottamaton osa laajentumisstrategiaa ja tarkoitettu auttamaan kumppanuuksissa ja edistymiskertomuksissa vahvistettujen ensisijaisten tavoitteiden saavuttamista. Edunsaajamaiden on parannettava valmiuksiaan käyttää EU:n varoja tehokkaasti.
12. Komissio **kehottaa** jäsenvaltioita työskentelemään yhdessä EU:n toimielinten kanssa sen eteen, että laajentumisprosessi tunnettaisiin paremmin ja sitä tuettaisiin enemmän. Lisäksi on selitettävä, miten prosessi auttaa saavuttamaan yhteiset tavoitteet. Komissio on sitoutunut parantamaan puolueettoman tiedon jakamista laajentumisprosessista. Tiedot on esitettävä käyttäjäystävällisessä muodossa, ja niiden levittämiseen on käytettävä erilaisia nykyisin saatavilla olevia välineitä.
13. **Kroatia** on edistynyt hyvin jäsenyysehtojen täyttämässä, ja sen liittymisneuvottelut ovatkin edenneet viimeiseen vaiheeseen. Neuvottelukehyksen mukaisesti täysi yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa on säilynyt yhtenä etenemiskriteerinä Kroatian koko liittymisprosessin ajan. Komissio katsoo, että neuvottelut olisi vietävä päätökseen heti, kun Kroatia on täyttänyt jäljellä olevat päättämisedellytykset, jotka liittyvät ennen muuta oikeuslaitokseen ja perusoikeuksiin, muun muassa korruption torjuntaan. Tällöin EU:n ei tarvitsisi harkita yhteistyö- ja seurantamekanismin käyttöönottoa liittymisen jälkeen. Komissio seuraa tarkkaan Kroatian edistymistä oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien suhteen ja laatii tilannekatsauksen vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä.
14. **Turkki** on jatkanut poliittisia uudistuksia, joista keskeisin on maan perustuslain uudistaminen. Perusoikeuksien, ”demokraattisen avautumisen” ja kaikkien sidosryhmien uudistusprosessiin osallistumisen suhteen tarvitaan lisätuloksia. Sananvapauden toteutuminen käytännössä on erityisen haasteellista. Liittymisneuvottelut ovat edistyneet, mutta hitaasti. Turkki voi nopeuttaa neuvottelujen kulkua, kunhan se edistyy tarkistuskohtien ja neuvottelukehyksessä vahvistettujen vaatimusten täyttämässä. Turkin on nyt kiireesti täytettävä velvoitteensa panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täysimääräisesti ja syrjimättömästi täytäntöön ja edistyttävä kahdenvälisen suhteiden normalisoinnissa Kyproksen kanssa. EU jatkaa 21. syyskuuta 2005 annettuun julistukseen sisältyvissä kysymyksissä saavutetun edistyksen seurantaa ja arviointia neuvoston päätelmien, muun muassa joulukuussa 2006 ja joulukuussa 2009 annettujen päätelmien, mukaisesti. Mikäli edistystä ei tapahdu, komissio suosittaa, että EU jatkaa vuonna 2006 käyttöön ottamiensa toimenpiteiden soveltamista, mikä vaikuttaa neuvottelujen yleiseen edistymiseen.
15. Mitä tulee **Kyproksen kysymykseen**, saaren kreikkalais- ja turkkilaisyhteisöjen johtajat ovat jatkaneet YK:n alaisuudessa käytäviä neuvotteluja kokonaisvaltaisen ratkaisun löytymiseksi. Komissio tukee osapuolten ponnisteluja ja antaa asiantuntija-

apua EU:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Se kehottaa molempia johtajia panostamaan neuvotteluihin, jotta ne saataisiin mahdollisimman nopeasti suotuisaan päätökseen. Turkilta komissio odottaa konkreettisia toimia, jotta Kyproksen kysymys saadaan ratkaistua kokonaisvaltaisesti.

16. Liittymisprosessi **Islannin** kanssa on aloitettu. Komission helmikuussa 2010 antamaan lausuntoon sisältyvän suosituksen ja kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisesti liittymisneuvottelut aloitettiin heinäkuussa 2010, ja EU:n säännösten analyttistä arviointia Islannin kanssa ollaan aloittamassa. Islannin on suoriuduttava olemassa olevista, esimerkiksi EFTAn valvontaviranomaisen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen nojalla määrittelemistä velvoitteista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että islantilaisilla on selvä käsitys siitä, mitä jäsenyys merkitsee.
17. **Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia** täyttää edelleen poliittiset jäsenyys ehdot riittävässä määrin. Lisäedistystä on tapahtunut keskeisissä uudistuksissa, tosin se on ollut epätasaista. Erityisesti on panostettava oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamiseen. Komissio **toistaa suosituksensa**, jonka mukaan EU:n olisi aloitettava liittymisneuvottelut entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet. Nimikiistassa Kreikan kanssa on pyrittävä molempien osapuolten hyväksyttävissä olevaan neuvotteluratkaisuun YK:n johdolla.
18. Tänään antamissaan lausunnoissa komissio **suosittaa** liittymisneuvottelujen aloittamista **Montenegron** ja **Albanian** kanssa heti, kun maat ovat täyttäneet Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat jäsenyys ehdot riittävässä määrin. Erityisesti Montenegron ja Albanian on saavutettava niitä koskevissa lausunnoissa asetetut ensisijaiset tavoitteet. Komissio **suosittaa**, että neuvosto myöntäisi Montenegrolle ehdokasmaan aseman, ja kannustaa Albaniaa lisätoimiin jo saavutetun edistyksen pohjalta. Komission maita koskevissa edistymiskertomuksissa, jotka on tarkoitus sisällyttää vuoden 2011 laajentumispakettiin, keskitytään ensisijaisten tavoitteiden täytäntöönpanoon, koska ne ovat liittymisneuvottelujen ennakoedellytys.
19. **Serbia** haki EU:n jäsenyyttä joulukuussa 2009, ja lokakuussa 2010 neuvosto pyysi komissiolta lausuntoa asiasta. Serbia on jatkanut poliittisten uudistusten ja väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpanoa, ja sillä on hyvät valmiudet täyttää vakautus- ja assosiaatiosopimuksen vaatimukset. Serbia on toteuttanut tärkeitä sovintoon tähtääviä toimia alueella. Lisäponnisteluja tarvitaan oikeuslaitoksen ja julkishallinnon uudistamiseksi sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjumiseksi. Serbia tekee edelleen yhteistyötä ICTYn kanssa, tosin kaksi tuomioistuinta pakoilevaa henkilöä on vielä vapaalla jalalla. Täysi yhteistyö tuomioistuimen kanssa on yhä keskeinen jäsenyys ehto, kuten neuvoston 25. lokakuuta 2010 antamissa päätelmissä todetaan. Serbian on suhtauduttava rakentavammin Kosovon osallistumiseen alueelliseen kaupankäyntiin ja yhteistyöhön. Kosovon pohjoisosia koskevaa yhteistyötä EU:n oikeusvaltio-operaation (EULEX) kanssa on parannettava.
20. EU on YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaa tukeakseen valmis helpottamaan Belgradin ja Pristinan välistä vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on edistää yhteistyötä, edistää unioniin lähentymisessä ja parantaa ihmisten elinoloja.

21. **Kosovossa** hallinnon hajauttaminen on edennyt merkittävästi ja yhteistyö EULEXin kanssa lisääntynyt. Hallitus on parantanut valmiuksiaan panna Kosovon Eurooppa-ohjelma täytäntöön ja toteuttaa uudistuspolitiikkaa. Merkittäviä haasteita on kuitenkin jäljellä oikeusvaltion toteutumisessa, mikä sisältää myös julkishallinnon ja oikeuslaitoksen uudistamisen, sekä korruption, järjestäytyneen rikollisuuden ja rahanpesun torjunnassa. Yhteisöjen välisessä vuoropuhelussa ja sovittelussa sekä vähemmistöjen, varsinkin Kosovon serbien, suojelussa ja integroinnissa on edelleen puutteita. Viranomaisten on varmistettava, että Kosovon osallistumiseen alueellisiin yhteistyöfoorumeihin suhtaudutaan rakentavasti, jotta maa pysyy mukana alueen kehityksessä.

Komissio vie eteenpäin lokakuussa 2009 antamassaan Kosovo-tiedonannossa kaavailemiaan aloitteita neuvoston joulukuussa 2009 antamien päätelmien mukaisesti. Komissio on tyytyväinen Kosovon viimeaikaiseen edistymiseen takaisinottoa koskevan lainsäädännön antamisessa ja paluumuuttajien kotouttamista koskevan toimintasuunnitelman laatimisessa. Toimintasuunnitelmaan on myös varattu määrärahat. Komissio on sitoutunut **aloittamaan viisumivapaudesta käytävän vuoropuhelun** piakkoin edellyttäen, että kyseisen toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa jatketaan. Komissio auttaa Kosovoa sellaisten edellytysten luomisessa, jotka mahdollistavat kauppasopimuksen tekemisen EU:n kanssa: heti kun Kosovo täyttää asiaankuuluvat vaatimukset, komissio **tekee ehdotuksen kauppasopimuksen** neuvotteluohjeiksi. Komissio aikoo ehdottaa Kosovon osallistumista joihinkin **EU:n ohjelmiin**, esimerkiksi Kansalaisten Eurooppa- ja Kulttuuri-ohjelmiin. Komissio **tekee ehdotuksen** asiaa koskevan puitesopimuksen neuvotteluohjeiksi.

22. **Bosnia ja Hertsegovinan** on muodostettava maalleen hallitus, joka on sitoutunut maan tulevaisuuteen EU:ssa. Samoin on vauhditettava keskeisiä uudistuksia. Bosnia ja Hertsegovinan olisi ryhdyttävä kiireesti toimiin sovittaakseen perustuslakinsa Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja tehostaakseen instituutioidensa toimintaa. Maalla on oltava valmiudet ottaa EU:n lait ja säännöt käyttöön, panna ne täytäntöön ja valvoa niiden noudattamista. Kansainvälisten velvoitteiden osalta on edelleen tärkeää edistyä korkean edustajan toimiston sulkemiselle asetettujen tavoitteiden ja ehtojen täyttämässä. EU auttaa Bosnia ja Hertsegovinaa EU-ohjelman tavoitteiden täytäntöönpanossa lisäämällä edustustaan maassa.
23. Vuoden 2010 edistymiskertomuksista käy ilmi, että EU:n laajentumisprosessi etenee vauhdilla, joka määräytyy ensisijaisesti sen mukaan, miten jäseniksi havittelevat maat pystyvät osoittamaan selviytyvänsä jäsenyyssvelvoitteista. Tämä edellyttää **pysyviä uudistuksia** sekä uskottavia lainsäädännöllisiä ja institutionaalisia mukautuksia. Sitä mukaa kuin asianomaiset maat täyttävät niille asetetut vaatimukset, jotka liittyvät muun muassa demokratiaan, oikeusvaltioon sekä perusoikeuksiin ja -vapauksiin, EU on sitoutunut tekemään niiden kanssa yhteistyötä, jotta ne voisivat edetä prosessin seuraaviin vaiheisiin.

LIITE 1

Montenegron ja Albanian jäsenyyshakemuksia koskevissa komission lausunnoissa esitetyt päätelmät ja suositukset

Montenegro

Montenegro on edistynyt Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamien jäsenyysehtojen – maassa on vakaat instituutiot, jotka takaavat demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeudet sekä vähemmistöjen kunnioittamisen ja suojelemisen – sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämässä. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan.

Taloudellisia jäsenyysehtoja tarkasteltaessa Montenegro on saavuttanut tietynasteisen makrotaloudellisen vakauden. Montenegron on kuitenkin puututtava sisäiseen ja ulkoiseen epätasapainoon ja heikkouksiin varsinkin rahoitusallalla ja työmarkkinoiden toiminnassa sekä lujitettava oikeusvaltiota, jotta maahan saadaan Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston edellyttämä toimiva markkinatalous. Selviytyäkseen kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa keskipitkällä aikavälillä Montenegron on vahvistettava fyysistä infrastruktuuriaan ja inhimillistä pääomaansa sekä jatkettava rakenneuudistusten tekemistä.

Montenegro on edistynyt vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteidensa täytäntöönpanossa kaiken kaikkiaan hyvin.

Montenegro voi keskipitkällä aikavälillä täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet useimmilla EU:n säännösten aloilla, kunhan se jatkaa lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista EU:n säännösten kanssa ja toteuttaa merkittäviä ja määrätietoisia toimia lainsäädäntönsä täytäntöönpanemiseksi ja noudattamiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä seuraaviin: tavaroiden vapaa liikkuvuus, immateriaalioikeudet, maatalous ja maaseudun kehittäminen, elintarvikkeiden turvallisuus, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikka, kalastus, tilastointi, sosiaalipolitiikka ja työllisyys, aluepolitiikka ja rakennepolitiikan välineiden koordinointi, oikeuslaitos ja perusoikeudet, oikeus, vapaus ja turvallisuus sekä varainhoidon valvonta. Montenegron ympäristölainsäädännön yhdenmukaistaminen kaikilta osin EU:n säännösten kanssa on mahdollista vain pitkällä aikavälillä. Se edellyttää lisää investointeja ja toiminnan vauhdittamista.

Montenegron liittyminen Euroopan unioniin vaikuttaisi kaiken kaikkiaan varsin vähän EU:n politiikkoihin, eikä se vaikuttaisi EU:n kykyyn pitää yllä ja syventää omaa kehitystään.

Komissio katsoo, että Montenegron kanssa olisi aloitettava neuvottelut Euroopan unioniin liittymisestä sen jälkeen, kun maa täyttää riittävän hyvin jäsenyysehdot, erityisesti Kööpenhaminassa vahvistetut poliittiset jäsenyysehdot, joissa edellytetään, että maassa on vakaat instituutiot, jotka takaavat oikeusvaltion. Montenegron on täytettävä erityisesti seuraavassa esitetyt ensisijaiset tavoitteet:

- On parannettava vaalilainsäädäntöä niin, että se vastaa ETYJin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) ja Venetsian komission suosituksia. On vahvistettava parlamentin asemaa lainsäätäjänä ja valvojana.
- On saatettava olennaiset julkishallinnon uudistukset päätökseen: on muutettava yleisiä hallintomenettelyjä koskevaa lakia ja valtion virkamiehiä ja toimenhaltijoita koskevaa

lakia sekä vahvistettava henkilöstöhallintoviranomaista ja valtion tilintarkastusvirastoa julkishallinnon ammattimaisuuden ja epäpoliittisuuden lisäämiseksi sekä sen varmistamiseksi, että nimitykset ja ylennykset ovat avoimia ja perustuvat ansioihin.

- On lujitettava oikeusvaltiota varmistamalla erityisesti, että tuomarineuvoston ja syyttäjäneuvoston jäsenten ja valtiosyyttäjien nimittäminen perustuu ansioihin eikä politiikkaan, ja vahvistamalla tuomareiden ja syyttäjien riippumattomuutta, itsenäisyyttä, tehokkuutta ja vastuuvellisuutta.
- On parannettava korruption torjunnan oikeudellista kehystä ja pantava hallituksen korruptiontorjuntastrategia ja toimintasuunnitelma täytäntöön. On saatava selkeitä tuloksia korruptiotapausten ennakoidussa tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa kaikilla tasoilla.
- On vahvistettava järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa arvioimalla rikosuhkia, harjoittamalla ennakoivaa tutkintaa, lisäämällä yhteistyötä alueellisten ja EU:n kumppaneiden kanssa, käsittelemällä tehokkaasti rikostiedustelutietoja ja parantamalla lainvalvontaviranomaisten valmiuksia ja keskinäistä koordinaointia. Tässä on saatava selkeitä tuloksia.
- On lisättävä tiedotusvälineiden vapautta erityisesti saattamalla maan lainsäädäntö vastaamaan kunnianloukkauksia koskevaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja vahvistettava yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa.
- On pantava syrjinnän kieltävä oikeudellinen ja poliittinen kehys täytäntöön eurooppalaisia ja kansainvälisiä normeja noudattaen. On taattava kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden, erityisesti romanien, ashkalien ja egyptiläisten, oikeudellinen asema ja varmistettava heidän oikeuksiensa kunnioittaminen. Tämä tarkoittaa myös kestävän strategian hyväksymistä ja täytäntöönpanoa Konikin leirin sulkemiseksi.

Montenegroa kannustetaan suhtautumaan jatkossakin rakentavasti alueelliseen yhteistyöhön ja kahdenvälisen suhteiden lujittamiseen naapurimaiden kanssa. Ratkaisemattomiin kahdenvälisiin kysymyksiin on tartuttava. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen moitteetonta täytäntöönpanoa on jatkettava. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä asianmukaista huomiota muun muassa valtioneuvostojen ja kauttakulkuliikenteen aloilla havaittujen puutteiden korjaamiseen. Lisäksi maata kannustetaan voimakkaasti lisäämään edelleen yleisiä hallinnollisia valmiuksiaan. Erityisesti on lisättävä valtionhallinnon tehokkuutta ja puolueettomuutta arkaluonteisilla aloilla, kuten ympäristönsuojelussa. Toimittajiin ja kansalaisaktivisteihin kohdistuneet väkivalta- ja pelottelutapaukset on vietävä oikeuteen. Perheväkivaltaa, epäasiallista kohtelua ja ala-arvoisia vankilaoja koskevat ongelmat on ratkaistava.

Ottaen huomioon tähän mennessä saavutetun edistyksen komissio suosittelee, että neuvosto myöntäisi Montenegrolle ehdokasmaan aseman.

Komissio seuraa, miten vakautus- ja assosiaatiosopimuksen institutionaalisen kehysten edellyttämässä uudistuksissa edistytään, ja tukee edelleen aiheellisia toimia liittymistä valmistelevalta tukivälineeltä. Komissio esittää kertomuksensa Montenegron edistymisestä vuoden 2011 laajentumispaketissa. Kertomuksessa keskitytään erityisesti liittymisneuvottelujen avaamisen kannalta tärkeiden painopisteiden täytäntöönpanoon.

Albania

Albania on edistynyt Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamien jäsenyysehtojen – maassa on vakaat instituutiot, jotka takaavat demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeudet sekä vähemmistöjen kunnioittamisen ja suojelemisen – sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin edellytysten täyttämässä. Huomattavia lisätoimia kuitenkin vielä tarvitaan.

Taloudellisia jäsenyysehtoja tarkasteltaessa Albania on saavuttanut tietynasteisen makrotaloudellisen vakauden. Albanian on kuitenkin lujitettava hallintotapaa, parannettava työmarkkinoiden toimivuutta, varmistettava omistusoikeuksien tunnustaminen ja lujitettava oikeusvaltiota, jotta maahan saadaan Kööpenhaminassa vuonna 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston edellyttämä toimiva markkinatalous. Selviytyäkseen kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa keskipitkällä aikavälillä Albanian on vahvistettava fyysisistä infrastruktuuriaan ja inhimillistä pääomaansa sekä jatkettava rakenneuudistusten tekemistä.

Albania on edistynyt vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaisten velvoitteidensa täytäntöönpanossa kaiken kaikkiaan hyvin.

Albania voi keskipitkällä aikavälillä täyttää jäsenyyteen liittyvät velvoitteet useimmilla EU:n säännösten aloilla, kunhan se jatkaa lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista EU:n säännösten kanssa ja toteuttaa merkittäviä ja määrätietoisia toimia lainsäädäntönsä täytäntöönpanemiseksi ja noudattamiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä seuraaviin aloihin: tavaroiden vapaa liikkuvuus, immateriaalioikeudet, tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet, maatalous ja maaseudun kehittäminen, elintarvikkeiden turvallisuus, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikka, kalastus, liikennepolitiikka, sosiaalipolitiikka ja työllisyys, aluepolitiikka ja rakennepolitiikan välineiden koordinointi, oikeuslaitos ja perusoikeudet, oikeus, vapaus ja turvallisuus sekä varainhoidon valvonta. Albanian ympäristölainsäädännön yhdenmukaistaminen kaikilta osin EU:n säännösten kanssa on mahdollista vain pitkällä aikavälillä. Se edellyttää lisää investointeja ja toiminnan vauhdittamista.

Albanian liittyminen Euroopan unioniin vaikuttaisi kaiken kaikkiaan varsin vähän EU:n politiikkoihin, eikä se vaikuttaisi EU:n kykyyn pitää yllä ja syventää omaa kehitystään.

Komissio katsoo, että Albanian kanssa olisi aloitettava neuvottelut Euroopan unioniin liittymisestä sen jälkeen, kun maa täyttää riittävän hyvin jäsenyysehdot, erityisesti Kööpenhaminassa vahvistetut poliittiset jäsenyysehdot, joissa edellytetään, että maassa on vakaat instituutiot, jotka takaavat oikeusvaltion. Albanian on täytettävä erityisesti seuraavassa esitetyt ensisijaiset tavoitteet:

- On varmistettava parlamentin moitteeton toiminta, joka perustuu kaikkien puolueiden väliseen rakentavaan ja jatkuvaan vuoropuheluun.
- On annettava parlamentin vahvistettua enemmistöä edellyttävät lait, joiden käsittely on kesken.
- On nimitettävä oikeusasiamies ja varmistettava, että perustuslakituomioistuimen ja korkeimman oikeuden nimityksiä käsitellään ja niistä äänestetään hyvässä järjestyksessä parlamentissa.

- On muutettava vaalilainsäädäntöä niin, että se vastaa ETYJin alaisen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) suosituksia.
- On varmistettava, että vaalien järjestämisessä noudatetaan eurooppalaisia ja kansainvälisiä normeja.
- On saatettava olennaiset julkishallinnon uudistukset päätökseen: on muutettava virkamieslakia ja lujitettava julkishallintoministeriötä julkishallinnon ammattimaisuuden ja epäpoliittisuuden lisäämiseksi sekä sen varmistamiseksi, että nimitykset ja ylennykset ovat avoimia ja perustuvat ansioihin.
- On lujitettava oikeusvaltiota hyväksymällä oikeuslaitoksen uudistamisstrategia ja panemalla se täytäntöön siten, että varmistetaan oikeudellisten instituutioiden riippumattomuus, tehokkuus ja vastuuvollisuus.
- On pantava täysimääräisesti täytäntöön hallituksen korruptiontorjuntastrategia ja -toimintasuunnitelma ja poistettava esteet erityisesti tuomareihin, ministereihin ja parlamentin jäseniin kohdistuvalta tutkinnalta. On saatava selkeitä tuloksia korruptiotapausten ennakoidussa tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa kaikilla tasoilla.
- On vahvistettava järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa arvioimalla rikosuhkia, harjoittamalla ennakoivaa tutkintaa, lisäämällä yhteistyötä alueellisten ja EU:n kumppaneiden kanssa ja parantamalla lainvalvontaviranomaisten keskinäistä koordinointia. Tässä on saatava selkeitä tuloksia.
- On laadittava, hyväksyttävä ja pantava täytäntöön omistusoikeuksia koskeva kansallinen strategia ja toimintasuunnitelma sidosryhmien laaja-alaisen kuulemisen jälkeen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen. Strategian ja suunnitelman on katettava omaisuuden palauttamista ja laillistamista sekä siitä annettavaa korvausta koskevat prosessit.
- On toteutettava konkreettisia toimia erityisesti naisten, lasten ja romanien ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja syrjinnän vastaisten politiikkojen panemiseksi täysimääräisesti täytäntöön.
- On toteutettava lisätoimia vangittujen henkilöiden kohtelun parantamiseksi poliisiasemilla, tutkintavankeudessa ja vankiloissa. On lujitettava sellaisten tapausten oikeudellista seurantaa, joissa on kyse epäasiallisesta kohtelusta, ja parannettava oikeusasiamiehen asiasta antamien suositusten soveltamista.

Albaniaa kannustetaan suhtautumaan jatkossakin rakentavasti alueelliseen yhteistyöhön ja kahdenvälisten suhteiden lujittamiseen naapurimaiden kanssa. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen moitteetonta täytäntöönpanoa on jatkettava. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä asianmukaista huomiota sitoumusten määräaikojen noudattamiseen. Lisäksi maata kannustetaan voimakkaasti lisäämään edelleen yleisiä hallinnollisia valmiuksiaan. Yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa on parannettava. Albanian on kohdennettava riittävät resurssit maan ihmisoikeusinstituutioiden tehokkaan toiminnan takaamiseksi ja vähemmistöjen suojelua koskevien toimien parantamiseksi. On vahvistettava tiedotusvälineiden vapautta ja riippumattomuutta sekä puututtava poliittiseen vallankäyttöön.

Komissio seuraa, miten vakautus- ja assosiaatiosopimuksen institutionaalisen kehityksen edellyttämässä uudistuksissa edistytään, ja tukee edelleen aiheellisia toimia liittymistä valmistelevalta tukivälineestä. Komissio esittää kertomuksensa Albanian edistymisestä vuoden 2011 laajentumispaketissa. Kertomuksessa keskitytään erityisesti liittymisneuvottelujen avaamisen kannalta tärkeiden painopisteiden täytäntöönpanoon.

LIITE 2

Kroatian, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Bosnia ja Hertsegovinan, Serbian, Kosovon, Turkin ja Islannin edistymiskertomusten päätelmät

Kroatia

Kroatia täyttää edelleen **poliittiset jäsenyysehdot**. Useilla aloilla, muun muassa oikeusvaltion toteutumisessa, on tapahtunut edistystä. Toimia on kuitenkin jatkettava ja tehostettava erityisesti seuraavilla aloilla: oikeuslaitoksen hallinnon uudistaminen, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojelu sekä pakolaisten paluu.

Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta on lujitettu entisestään. *Hallituksen* ja *parlamentin* toiminta on jatkunut moitteettomana. Parlamentin valmiuksia valvoa lainsäätämisprosessia on kuitenkin parannettava. Oikeuslaitoksen uudistamista on jatkettu, mutta siinä on vielä merkittäviä haasteita, jotka koskevat varsinkin tuomioistuinten tehokkuutta, riippumattomuutta ja vastuuvuorollisuutta.

Julkishallinnon uudistamisessa on edistytty vain vähän. Yleisiä hallintomenettelyjä koskeva laki on tullut voimaan, ja virkamieskuntaa koskeva henkilöresurssien kehittämisstrategia ja toimintasuunnitelma on hyväksytty. Julkishallinnossa on kuitenkin edelleen puutteita, muun muassa monimutkaiset hallintomenettelyt, politisoituminen ja heikko henkilöstöhallinto. Tärkeimmiltä keskus-, alue- ja paikallistason sidosryhmiltä vaaditaan vahvempaa poliittista sitoutumista ja parempaa keskinäistä koordinoitua, jotta uudistuksilla saataisiin aikaan konkreettisia tuloksia.

Oikeuslaitoksen uudistamista on jatkettu. Perustuslakiin tehdyillä muutoksilla on saatu purettua tuomioistuinkäsittelyä odottavien oikeustapausten sumaa ja lisätty tuomioistuinten riippumattomuutta. Uudistusprosessin tärkeimpiä tavoitteita ei ole kuitenkaan vielä saavutettu. Haasteena on edelleen varsinkin tuomareiden ja syyttäjien nimitysperusteiden läpinäkyvyyden lisääminen, käsittelyä odottavien oikeustapausten määrän supistaminen, prosessien keston lyhentäminen ja päätösten täytäntöön paneminen. Sotarikosasioiden käsittelyssä on tapahtunut jonkin verran edistystä, esimerkiksi 1990-luvulla annettuja kyseenalaisia tuomioita on tarkasteltu uudelleen. Rankaisemattomuus on kuitenkin edelleen ongelma. Tämä koskee erityisesti etnisiä serbejä vastaan tehtyjä rikoksia, joista monia ei ole tutkittu kunnolla.

Korruption torjunnassa on edistytty hyvin. Korruption torjuntatoimien täytäntöönpano ja yleinen koordinoitu on tehostunut. Korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaavan viraston toiminta on jatkunut vilkkaana, ja se on tehnyt syytteenpanopäätöksiä eräissä merkittävissä tapauksissa. Tuomioistuinten antamien tuomioiden määrä on noussut. Perustuslakiin on kirjattu oikeus saada tietoja julkisilta elimiltä. Korruptiota esiintyy kuitenkin edelleen monilla aloilla. Oikeudellisia ja hallinnollisia rakenteita on uudistettu hiljattain, mutta uudistusten käytännön vaikutuksista ei ole vielä täyttä näyttöä. Nähtäväksi jää erityisesti se, miten tuomioistuimet selviävät jatkuvasti lisääntyvistä ja monimutkaisemmiksi käyvistä oikeustapauksista. Tutkinta, syytteenpano ja tuomioiden antaminen eivät vielä vakuuta, varsinkaan tapauksissa, joissa on kyse korkean tason korruptiosta. Eturistiriitojen estämisessä on edistytty vain vähän. Tiedonsaantia koskevan lainsäädännön soveltamisessa on tapahtunut vähäistä edistymistä. Puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksessa on edelleen ongelmia.

Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun alalla on edistytty jonkin verran. Ihmisoikeuksien suojelu on pääpiirteissään varmistettu, mutta täytäntöönpanossa on jäljellä joitakin suuria haasteita. *Oikeussuojan saatavuuden* parantamiseksi on aloitettu hallinto-oikeusjärjestelmän perusteellinen uudistaminen. Valtion rahoittamaa oikeusapua on nyt tarjolla ilmaiseksi. Menettelyt ovat kuitenkin monimutkaisia, ja kaiken kaikkiaan apua annetaan vähän. *Vankeinhoitojärjestelmän* osalta on ryhdytty lainsäädäntötoimenpiteisiin vankilaolojen parantamiseksi ottamalla suunnitelman mukaisesti käyttöön ehdolliset rangaistukset. Vankilat ovat edelleen ylikansoitettuja, ja terveydensuojelu on niissä puutteellista. Oikeusasiamies saa jatkuvasti *epäasiallista kohtelua* koskevia kanteluita, joissa valitetaan poliisin liiallisesta voimankäytöstä.

Kroatian lainsäädännössä taataan *sananvapaus* sekä tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus, ja yleisesti ottaen niitä kunnioitetaan. Pää- ja rivitoimittajat raportoivat kuitenkin poliittisen painostuksen jatkumisesta. Paikallisten tiedotusvälineiden riippumattomuudessa on edelleen toivomisen varaa.

Naisten oikeuksissa ja sukupuolten tasa-arvossa on tapahtunut vain vähän edistystä. Naisten asema työmarkkinoilla ei ole muuttunut merkittävästi, ja naisten työttömyys on edelleen korkea. Lapsiasiainvaltuutettu toimii aktiivisemmin *lapsen oikeuksien* edistämiseksi ja suojelemiseksi. Valtuutetulla ei ole kuitenkaan riittävästi resursseja tehtäviensä hoitamiseen täysipainoisesti.

Vähäosaisten ja vammaisten tilanne on kohentunut jonkin verran. Vammaisasiamiehen viraston valmiuksia ollaan lisäämässä, tavoitteena on paikallistoimistojen perustaminen. Sosiaalihuoltoa, terveystalouksia ja eläkkeitä koskevista oikeuksista ja etuuksista ei ole kuitenkaan saatavilla riittävästi tietoa. Etuuksien myöntämisperusteita ei sovelleta johdonmukaisesti, ja erityisoikeuksia koskevat säännöt ja määräykset ovat hajallaan. Painopisteen siirtämisessä laitoshoidosta yhteisöllisiin hoitopalveluihin on edistytty hitaasti.

Kroatiassa on uusi *syrynnän kieltävä* laki, jonka tunnetuksi tekemiseksi on ryhdytty joihinkin toimiin. Viranomaisten ja kansalaisten tiedot lain soveltamisalasta ovat kuitenkin puutteelliset, ja vain pieni osa syrjintäkanteista käsitellään tuomioistuimissa. Viharikoksia koskevassa lainsäädännössä on tapahtunut jonkin verran edistystä, mutta täytäntöönpano on lapsen kengissä.

Vähemmistöjen kunnioittamisessa ja suojelussa sekä sivistyksellisissä oikeuksissa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Vähemmistöasioihin on panostettu enemmän samaan aikaan, kun alueelliset suhteet ovat parantuneet, varsinkin Kroatian ja Serbian välillä. Vähemmistöjä koskevia perustuslain kohtia on uudistettu. Romanivähemmistön tilannetta on edelleen pyritty parantamaan varsinkin esikouluopetuksen osalta. Vähemmistöjen etujärjestöille myönnettävää rahoitusta on vähennetty vain vähän yleisestä talouden kiristämiskäytännöstä huolimatta. Vähemmistöt kärsivät kuitenkin edelleen monista ongelmista. Kroatian on jatkossakin osoitettava suvaitsevaisuutta maan serbivähemmistölle. Sen on myös ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin suojellakseen henkilöitä, joihin voi edelleen kohdistua syrjintää, vihamielisyyttä tai väkivaltaa. Romanivähemmistön elinolot ovat erityisen hankalat, ja haasteita riittää koulutuksessa, sosiaaliturvassa, terveydenhoidossa, työllistymisessä ja henkilökohtaisten asiakirjojen saannissa. Vähemmistöön kuuluvien on edelleen vaikea työllistyä, ja he ovatkin aliedustettuina niin valtionhallinnossa, tuomioistuinlaitoksessa ja poliisitoimessa kuin julkisella sektorilla yleisemminkin.

Pakolaisten tilanteessa on tapahtunut jonkin verran edistystä, ja heitä palasi lisää Kroatiaan. Asumis- ja vuokraoikeuksien entisille haltijoille tarkoitettuja asutusjärjestelyjä jatkettiin. Hallituksen vuoden 2009 asutussuunnitelmien täytäntöönpano on viivästynyt. Sen nopeuttamiseksi on nyt laadittu uusi toimintasuunnitelma, jossa tavoitteeksi on asetettu täysimääräinen täytäntöönpano vuonna 2011. Vahinkoja kärsineiden rakennusten jälleenrakentamisessa on edistytty jonkin verran. Hylätyistä jälleenrakennusapuhakemuksista on tehty lukuisia valituksia, joiden käsittelyruuhkaa on nyt saatu purettua. Eläkeoikeuksien validoinnista tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa on jatkettu. Asumista koskevien, vuoden 2009 tavoitteiden saavuttamisessa on kuitenkin edistytty hitaasti. Useiden tuhansien asuntohakemusten käsittely on kesken, ja palaaville pakolaisille ei ole ollut osoittaa asuntoja. Lukuisat asuntojen jälleenrakentamiseen liittyvät valitukset odottavat käsittelyä. Edellytysten luomiseksi pakolaisten pysyvälle paluulle on tehtävä töitä.

Mitä tulee **alueellisiin kysymyksiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin**, Kroatia tekee edelleen yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Hallituksen perustaman erityistyöryhmän on jatkettava ponnisteluja kadoksissa olevien tykistöä koskevien asiakirjojen paikantamiseksi tai niiden kohtalon selvittämiseksi ICTYn syyttäjäntoimiston pyynnöstä. Sarajevon julistuksesta alkunsa saanut prosessi sai uutta potkua Belgradissa maaliskuussa 2010 pidetystä ministerikokouksesta. Prosessissa on kyse Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian, Montenegron ja Serbian yhteistyöstä pakolaisia koskevien tilastojen selkeyttämiseksi. Kyseiset maat ovat myös sitoutuneet ratkaisemaan eräät vielä avoinna olevat kysymykset vuoden loppuun mennessä.

Kroatia on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin aloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECp) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Kroatian presidentti on omaksunut aloitteellisen lähestymistavan alueellisessa yhteistyössä. Kahdenväliset suhteet muihin laajentumisprosessissa mukana oleviin maihin, myös Serbiaan, sekä naapurimaina oleviin EU:n jäsenvaltioihin ovat kehittyneet edelleen. Suhteet Sloveniaan ovat parantuneet sen jälkeen, kun maiden välisen rajakiistan kansainvälistä sovittelua koskeva sopimus allekirjoitettiin.

Kroatian **talous** on kärsinyt pahoin maailmanlaajuisesta talous- ja finanssikriisistä. Talous taantui vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä, eikä selviä merkkejä elpymisestä ollut näkyvissä vielä vuoden 2010 puoliväliin mennessä. Työttömyys, julkisen talouden alijäämä ja velkaantuneisuus ovat lisääntyneet huomattavasti. Ulkomaanvelka jatkoi kasvamistaan ja on edelleen yksi talouden suurimmista heikkouksista. Keskuspankki onnistui säilyttämään rahatalouden vakauden, ja finanssisektori selviytyi kriisistä suhteellisen hyvin.

Taloudellisia jäsenyysehtoja tarkasteltaessa voidaan todeta, että Kroatia on toimiva markkinatalous. Maan pitäisi selvitä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa edellyttäen, että se panee rakenteellisten heikkouksien korjaamiseen tähtäävän kattavan uudistusohjelmansa määrätietoisesti täytäntöön.

Markkinatalouden perustekijöistä vallitsi yhä laaja poliittinen yksimielisyys. Talouden elvytysohjelma toimii talouspolitiikan suunnannäyttäjänä keskipitkällä aikavälillä. Ohjelman potentiaali lisätä kasvua ja parantaa kansainvälistä kilpailukykyä riippuu siitä, miten tehokkaasti ohjelma pannaan täytäntöön. Makrotalouspolitiikalla on vallitsevat olosuhteet huomioon onnistuttu melkoisen hyvin torjumaan maailmanlaajuisen talous- ja finanssikriisin vaikutuksia. Rahapolitiikan ansiosta vaihtokurssi ja rahoitusmarkkinat ovat pysyneet vakaina

ja likviditeettipaineita on voitu keventää. Taantuman seurauksena vaihtotaseen alijäämä kaventui ja inflaatiopaineet hellittivät entisestään. Pankkialan häiriönsietokyky pysyi hyvänä.

Rakenneuudistukset ovat yleisesti ottaen edenneet erittäin hitaasti. Erityisen ongelmalliseksi ovat osoittautunut tappiollisten yritysten yksityistäminen ja uudelleen organisointi. Työmarkkinat ovat edelleen hyvin jäykät, ja jo valmiiksi alhainen työllisyys väheni entisestään taantuman aikana. Julkisen talouden saralla viranomaiset pyrkivät jossain määrin hillitsemään alijäämän syvenemistä ja tehostamaan julkista varainkäyttöä. Sosiaalisia tulonsiirtoja oli edelleen paljon ja ne ovat huonosti kohdennettuja, ja suuri määrä valtion omistamia yrityksiä sai edelleen valtiontukea suoraan ja välillisesti, tukina ja takauksina. Julkisen talouden kestävyys keskipitkällä aikavälillä edellyttää ennen muuta, että talousarviomenettelyä parannetaan, talousarvion kurinalaisuutta lisätään ja julkista varainkäyttöä tehostetaan. Raskas sääntely ja lukuisat veroluonteiset maksut jarruttivat edelleen investointeja.

Kroatia on parantanut **kykyään täyttää jäsenyyssvelvoitteet**. EU:n vaatimusten täyttämiseen liittyvät valmistelut ovat edenneet hyvin, ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n sääntöjen kanssa on edennyt useimmilla aloilla pitkälle. Useimmilla aloilla on tapahtunut lisäedistymistä, myös sellaisilla, joilla lainsäädännön yhdenmukaistaminen on jo pitkällä. Tietyillä aloilla on vielä lisättävä hallinnollisia valmiuksia, joita tarvitaan EU:n säännösten panemiseksi asianmukaisesti täytäntöön.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty hyvin, ja sitä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on sekin edennyt hyvin. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan erityisesti vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, metrologian ja markkinavalvonnan osalta. Kroatian on saatettava lainsäädännön yhdenmukaistamistoimet päätökseen ja lisättävä täytäntöönpanovalmiuksia. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty hyvin, ja sitä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on tyydyttävällä tasolla. Varsinkin sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen edellyttää kuitenkin lisätoimia.

Sijoittautumisoikeudessa ja palvelujen tarjoamisen vapaudessa on tapahtunut edistystä varsinkin ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen ja postipalvelujen osalta. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on kaiken kaikkiaan tyydyttävällä tasolla. Lisätoimia tarvitaan lainsäädännön yhdenmukaistamisen päätökseen saattamiseksi erityisesti ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen osalta ja palveludirektiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä. Työtä hallinnollisten valmiuksien lisäämiseksi on jatkettava.

Pääomien vapaata liikkuvuutta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännöstöön on tapahtunut lisäedistystä. Pääomanliikkeiden täydellinen vapauttaminen edellyttää lisätoimia, samoin rahanpesun vastaisen lainsäädännön noudattamisen valvonta.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty hyvin. Erityisesti tärkeimpien sidosryhmien valmiudet koordinoida ja toteuttaa alan politiikka ovat parantuneet. Sen sijaan valmiuksia lain tehokkaaseen soveltamiseen on parannettava kaikilla hankintajärjestelmän tasoilla.

Yhtiöoikeutta koskevassa neuvotteluluvussa on tapahtunut jonkinasteista edistymistä. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on hyvällä mallilla. Lisätoimia tarvitaan tilintarkastusten osalta.

Immateriaalioikeuksien alalla on tapahtunut edistystä. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on edennyt erittäin pitkälle, minkä lisäksi edistymistä on

tapautunut noudattamisen valvonnassa. Yleistä tietoisuutta immateriaalioikeuksista on vielä lisättävä.

Kilpailupolitiikassa on tapahtunut merkittävää edistystä. Erityismaininnan ansaitsee telakoiden rakenneuudistusta koskevan tarjouskilpailumenettelyn eteneminen loppumetreille. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt kaiken kaikkiaan hyvin. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan valtiontukea koskevan unionin säännösten mukaisten rakenneuudistussuunnitelmien vahvistamiseksi vaikeuksissa oleville telakoille, maan kilpailuviranomaisen harjoittaman kartellien valvonnan tehostamiseksi ja sen hallinnollisten valmiuksien parantamiseksi, erityisesti kilpailunrajoitusten osalta. Kroatian yleisradiolain yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on saatettava päätökseen, ja terästeollisuuden kansalliset rakenneuudistussuunnitelmat on saatettava ajan tasalle.

Rahoituspalvelujen alalla on tapahtunut huomattavaa edistystä sekä lainsäädännön yhdenmukaistamisen että hallinnollisten resurssien lisäämisen osalta. Sääntelyviranomaisten hallinnollisia valmiuksia on kuitenkin vahvistettava edelleen.

Kroatia on edistynyt merkittävästi *tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* suhteen, ja niitä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa on edetty hyvin pitkälle. Kahden kansallisen sääntelyelimen valmiuksia soveltaa lainsäädäntöä moitteettomasti on kuitenkin lisättävä entisestään. Vapauttamistoimia on jatkettava kaikilla sähköisten viestintämarkkinoiden segmenteillä.

Maataloudessa ja maaseudun kehittämisessä on edistytty hyvin, erityisesti maksajaviraston perustamisessa, yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän käyttöönotossa ja yhteisen markkinajärjestelyn täytäntöönpanossa. Näillä yhteisen maatalouspolitiikan keskeisillä aloilla tarvitaan kuitenkin mittavia lisäponnisteluja. Kroatian on myös saatettava maatalouden tukijärjestelmänsä täysin unionin säännöstöä vastaavaksi ja parannettava valmiuksiaan hyödyntää maaseudun kehittämiseen tarkoitettuja varoja.

Lainsäädännön yhdenmukaistaminen *elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinuojelupolitiikan* aloilla on edennyt hyvin esimerkiksi sekundäärilainsäädännön antamisen ja täytäntöönpanon osalta. Unionin säännösten saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä on hyvällä mallilla kaikilla osa-alueilla. Merkittävä edistysaskel on eläinperäisiä elintarvikkeita ja eläimistä saatavia sivutuotteita valmistavien laitosten modernisointia koskevan kansallisen ohjelman hyväksyminen. Ohjelman täytäntöönpanoa on jatkettava, minkä lisäksi on lisättävä hallinto- ja valvontavalmiuksia ja perustettava rajatarkastusasemia.

Kroatia on edistynyt hyvin *kalastusalan* lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännöstöön. Valmistelut EU:n kalastuspolitiikan soveltamiseksi ovat edenneet hyvin. Maan on parannettava lainsäädäntönsä täytäntöönpanoa erityisesti kalastuslaivaston hallinnoinnin, tarkastus- ja valvontatoiminnan sekä rakennepolitiikan osalta.

Liikenteen alalla on tapahtunut lisäedistystä. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on yleisesti ottaen hyvällä mallilla. Ilmailun alalla yhdenmukaistaminen on kuitenkin saatettava päätökseen, ja säännösten täytäntöönpanomiseksi ja noudattamisen valvomiseksi tarvitaan lisätoimia.

Energiaa koskevassa neuvotteluluvussa on tapahtunut lisäedistystä, ja alan lainsäädäntö vastaakin jo hyvin unionin säännöstöä. Energia-alan sääntelyviranomaisten hallinnon

tehostamiseksi ja riippumattomuuden lisäämiseksi tarvitaan kuitenkin huomattavia lisäponnisteluja.

Verotuksen suhteen on tapahtunut edistystä eritoten operatiivisissa valmiuksissa ja tietokoneistamisessa. Välitöntä ja välillistä verotusta koskeva Kroatian lainsäädäntö vastaa pääpiirteissään unionin säännöstöä. Yhdenmukaistamista on kuitenkin jatkettava joiltakin osin, lähinnä arvonlisäveron ja valmisteverojen osalta. Hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava edelleen muun muassa tietotekniikan yhteenliitettävyyden osalta.

Talous- ja rahapolitiikan suhteen on tapahtunut lisäedistystä, ja alan lainsäädännön yhdenmukaistaminen onkin käytännöllisesti katsoen saatu päätökseen.

Tilastoinnissa on edistytty merkittävästi tilastojärjestelmää nykyaikaistamalla. Lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on edistytty hyvin. Työtä on jatkettava, jotta Kroatian tilastot vastaisivat kaikilta osin EU:n vaatimuksia.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty hyvin. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on hyvällä mallilla. Yhdenmukaistamisessa on kuitenkin vielä joitakin aukkoja, esimerkiksi syrjintäkiellon ja sukupuolten tasa-arvon osalta, minkä lisäksi työlainsäädäntöä koskevat direktiivit on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä. Hallinnollisten valmiuksien parantamista on jatkettava.

Kroatia on edistynyt *yritys- ja teollisuuspolitiikassaan*, varsinkin toimintaperiaatteiden ja välineiden osalta. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on jo erittäin pitkällä. Liiketoimintaympäristön kehittämiseksi on jatkettava määrätietoista toimintaa. Terästeollisuuden ja varsinkin telakkateollisuuden rakenneuudistusta on jatkettava.

Kroatian on edistynyt lisää *Euroopan laajuisten verkkojen* kehittämisessä. Maan lainsäädäntö vastaa nyt kaikilta osin unionin säännöstöä.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa on edistytty hyvin. Erityismaininnan ansaitsevat strategia-asiakirjojen valmistelu sekä niiden laitosten ja mekanismien nimeäminen, joiden tehtävänä on toteuttaa EU:n koheesiopolitiikkaa sekä palkata ja kouluttaa henkilöstöä. Kroatian valmistelut EU:n koheesiopolitiikan soveltamiseksi ovat suhteellisen pitkällä. Maan on vietävä valmistelut päätökseen keskittymällä hankesuunnitteluvaiheen hiomiseen ja varojen hyödyntämiseen.

Kroatia on edistynyt hyvin *oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien* alalla. Oikeuslaitoksen uudistamista on jatkettu antamalla uutta tuomioistuinten riippumattomuutta lisäävää lainsäädäntöä ja purkamalla oikeuskäsittelyä odottavien tapausten määrää entisestään. Uudistamisessa on kuitenkin vielä työsarkaa, ja jäljellä on merkittäviä haasteita varsinkin tuomioistuinten tehokkuuden, riippumattomuuden ja vastuuvollisuuden osalta. Korruption torjuntaa on tehostettu, ja siinä on saavutettu joitakin hyviä tuloksia, mutta korruptiota esiintyy edelleen monilla aloilla. Tutkinta, syytteen esittäminen ja tuomioiden antaminen eivät vielä vakuuta, varsinkaan tapauksissa, joissa on kyse korkean tason korruptiosta. Ehkäiseviä toimenpiteitä on tehostettava esimerkiksi lisäämällä julkisen varainkäytön läpinäkyvyyttä. Perusoikeuksien suojelua on parannettu, mutta niiden kunnioittamista käytännössä on lisättävä varsinkin vähemmistöjen ja pakolaisten osalta.

Kroatia on edistynyt merkittävästi *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* alalla. Turvapaikkajärjestelmää on parannettu merkittävästi, mutta huomiota on kiinnitettävä suojeluaseman Kroatiassa saaneiden integroimiseen sekä alaikäisten laittomien

maahanmuuttajien suojeluun. Viisumiasioissa on edistytty hyvin. Viisumeja koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista unionin säännösten kanssa on kuitenkin jatkettava. Ulkorajojen suhteen on tapahtunut edistystä. Yhdenmukaisuuden toimintasuunnitelmassa on kuitenkin useita kohtia, joita on muutettava, ja laitteiston uudistamista on vauhditettava. Oikeudellinen yhteistyö siviili- ja rikosasioissa on edennyt merkittävästi. Myös huumausaineiden torjuntapolitiikassa on tapahtunut lisäedistystä.

Edistyminen *tieteessä ja tutkimuksessa* on jatkunut, mutta hidastunut talous- ja finanssikriisin vuoksi. Toimia on jatkettava tutkimuskapasiteetin parantamiseksi, koulutuksen tarjoamiseksi sekä teollisuuden ja pk-yritysten tutkimukseen tekemien investointien lisäämiseksi. *Koulutusta ja kulttuuria* koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa on tapahtunut lisäedistymistä, ja yhdenmukaistaminen on nyt hyvällä tasolla. Kroatian on jatkettava elinikäisen oppimisen ohjelman ja nuorisotoimintaohjelman hallinnointiin liittyviä valmisteluja.

Ympäristöä koskevassa neuvotteluluvussa on edistytty hyvin sekä lainsäädännön yhdenmukaistamisen että sen täytäntöönpanon osalta. Veden laatua ja osittain myös ilmastomuutosta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on vietävä päätökseen. Horisontaalisen säännösten täytäntöönpanoa ja yhteistyötä valtiosta riippumattomien ympäristöjärjestöjen kanssa on parannettava. Kaiken kaikkiaan Kroatian valmistelut ovat loppusuoralla. Maan on jatkettava hallinnollisten valmiuksien kehittämistä erityisesti paikallistasolla.

Kuluttajien ja terveyden suojelussa on edistytty hyvin. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on hyvällä tasolla. Tarvitaan kuitenkin määrätietoista työtä hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi edelleen.

Tulliliiton osalta on edistytty hyvin. Kroatian tullilainsäädäntö on lähes kaikilta osin yhdenmukainen unionin säännösten kanssa. Maa on jatkanut edistymistään tietotekniikan alalla, erityisesti yhteenliitettävyyden osalta. Lisäedistystä tarvitaan Kroatian lainsäädännössä jäljellä olevien ristiriitojen poistamisessa, korruptiontorjuntastrategian panemisessa täytäntöön ja tietotekniikan yhteenliitettävyyden valmistelussa.

Ulkosuhteiden alalla on edistytty jonkin verran. Kroatia on edennyt pitkälle lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisessa, ja maa jatkaa kansainvälisillä foorumeilla esittämiensä kantojen yhteensovittamista ja yhdenmukaistamista. Kroatian on kuitenkin suojalausekkeita käyttäessään huolehdittava siitä, että se noudattaa täysimääräisesti kansainvälisiä velvoitteitaan. Kehitysyhteistyöpolitiikkaan ja humanitaariseen apuun on osoitettava lisää varoja.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla on tapahtunut lisäedistystä. Kroatia on jatkanut osallistumistaan useisiin EU:n sotilas- ja siviilioperaatioihin. Kaiken kaikkiaan lainsäädännön lähentäminen on edennyt pitkälle. Maan on jatkettava asevalvonnan täytäntöönpanon ja noudattamisen tehostamista, mihin kuuluu aseita koskevien tietojen avoimuus.

Varainhoidon valvonnassa on tapahtunut edistystä. Valtion tilintarkastusviraston riippumattomuutta on lisätty. Seuraavaksi on panostettava uudistusten kestävyys. Petosten torjunnan koordinointiin osallistuvien elinten on parannettava petostentorjuntastrategian täytäntöönpanoa.

Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten suhteen on tapahtunut lisäedistystä. Omia varoja koskevien sääntöjen soveltamisessa tarvittavia institutionaalisia valmiuksia on kehitetty edelleen. Kroatian lainsäädäntö vastaa hyvin unionin säännöstöä. Myös valmiudet säännösten täytäntöönpanemiseksi ovat hyvät sokerimaksuja lukuun ottamatta. Koordinointivalmiuksien lisäämistä on jatkettava.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia täyttää edelleen riittävässä määrin **poliittiset arviointiperusteet**. Vuonna 2009 toteutettujen suurten uudistusten jälkeen edistystä on tapahtunut, mutta epätasaiseen tahtiin. Kaiken kaikkiaan hallituskoalitio on vakaa, ja poliittiset voimat tekevät yhteistyötä. Parlamentin, poliisitoimen, tuomioistuinlaitoksen ja julkishallinnon uudistuksessa ja vähemmistöjen kunnioittamisessa ja suojelussa on edistytty jonkin verran. Lisätoimia on kuitenkin toteutettava useimmilla poliittisia arviointiperusteita koskevilla aloilla. Erityisesti jatkuvana huolenaiheena ovat tuomioistuinlaitoksen riippumattomuus, julkishallinnon uudistus ja sananvapaus tiedotusvälineissä. Poliittista vuoropuhelua on lisättävä.

Ohridin puitesopimus on edelleen keskeinen tekijä **demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen** toteutumisen kannalta. Kielilain sekä hallinnon hajauttamista ja tasapuolista edustusta koskevan lain täytäntöönpanossa on edistytty jonkin verran. Vuoropuhelua on jatkettava sopimuksen tavoitteiden täyttämiseksi ja sen täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Parlamentin uudistuksessa on edistytty. Sen työjärjestykseen on tehty muutoksia, jotka turvaavat opposition oikeudet. Parlamentti on toteuttanut toimenpiteitä institutionaalisten valmiuksiensa vahvistamiseksi, erityisesti perustamalla parlamentaarisen instituutin. Etnisten ryhmien välisiä suhteita koskevaa vuoropuhelua on kuitenkin vaikeuttanut se, ettei asiaa käsittelevä parlamentin valiokunta ole kokoontunut säännöllisesti.

Hallituskoalition jäsenet jatkavat rakentavaa yhteistyötä. Ne ovat sitoutuneet uudistuksiin maan valmistelemiseksi Euroopan unionin jäsenyyteen. Etnisten ryhmien välisistä suhteista on kuitenkin käytävä enemmän vuoropuhelua. Hajauttamisen edistämiseksi on toteutettava lisätoimia Ohridin puitesopimuksen mukaisesti. Paikallishallinnon rahoituspuitteet eivät ole riittävän avoimet ja tasapuoliset. Hallituksen yhteistyötä kansallisen Euroopan yhdentymisneuvoston kanssa on kehitettävä edelleen.

Julkishallinnon toiminnassa on tapahtunut jonkin verran edistystä. Virkamieslaki on hyväksytty. Poliisitoimen uudistusta koskeva laki sisäisistä asioista on tullut voimaan ja suurin osa sen täytäntöönpanolainsäädännöstä on hyväksytty. Tarvitaan kuitenkin huomattavia lisätoimia virkamieskunnan avoimuuden, ammattimaisuuden ja riippumattomuuden varmistamiseksi. Palvelukseenottoon ja ylennyksiin on kohdistunut kohtuuttomasti poliittista painostusta julkishallinnon kaikilla tasoilla. Oikeudellista kehystä on edelleen parannettava, erityisesti virkamiesten palvelukseenottoa ansioiden perusteella. Lukuisten väliaikaisten toimien muuttaminen vakinaisiksi viroiksi on useissa tapauksissa merkinnyt sitä, ettei palvelukseenotto ole perustunut kilpailuun ja ansioihin.

Tuomioistuinlaitoksen uudistuksessa on edistytty vain vähän. Budjettihallinnon parantuminen on tehostanut tuomioistuinten toimintaa. Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuus ja puolueettomuus ovat edelleen huolenaiheita, eikä voimassa olevien säännösten käytännön

täytäntöönpanon varmistamisessa ole edistytty. On tärkeää, että palvelukseenotossa asetetaan etusijalle ne hakijat, jotka ovat valmistuneet tuomarien ja syyttäjien koulutuslaitoksesta.

Korruption torjunnassa on edistytty. On toteutettu mittavia poliisioperaatioita, joissa on käytetty erityistutkintamenettelyjä. Lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehys on suurelta osin luotu, mutta korkean tason korruption tuomitsemisessa on saatava aikaan enemmän tuloksia. Varallisuusilmoituksia, eturistiriitoja ja puoluerahoitusta koskevia säännöksiä ei ole pantu täytäntöön tehokkaasti. Valtion korruptiontorjuntaviraston resurssit on taattava. Korruptiota esiintyy edelleen yleisesti monilla aloilla, ja se on yhä vakava ongelma.

Ihmisoikeuksia ja vähemmistöjen suojelua koskeva lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehys on olemassa, ja *kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia* kunnioitetaan suurelta osin. Voimassa olevat oikeudelliset takeet on kuitenkin saatettava täysimääräisesti voimaan.

Idrizovon vankilan puoliavoin osasto, jonka olosuhteet olivat ihmisarvoa alentavat ja epäinhimilliset, on suljettu. Vankilaolosuhteissa on kuitenkin edelleen vakavia puutteita, joiden korjaamiseen tähtäävä strategia edistyy hitaasti. Lainvalvontaviranomaisten valvonta on yhä puutteellista. Sananvapauden alalla tiedotusvälineisiin kohdistuva poliittinen väliintulo ja toimittajien kohtuuton painostus aiheuttavat yhä enemmän huolta. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen poliittiseen prosessiin on vieläkin vähäistä.

Ihmisoikeuksien suojeleminen ja edistäminen on yhä ollut pääasiassa oikeusasiamiehen vastuulla. Hänen työmääränsä lisääntyi tarkastelujaksolla. Julkisten elinten hyväksymien suositusten osuus on kuitenkin pienentynyt. Oikeusasiamiehen auktoriteettia ja resursseja on vahvistettava.

Sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien suojelua koskevat säännökset on pääosin jo annettu. Perheväkivallan vastaisen strategian täytäntöönpanoa on jatkettu. Talous- ja sosiaaliunionin jäsenyydestä on sovittu, mikä helpottaa sosiaalista vuoropuhelua. Syrjinnän kieltävä puitelaki on hyväksytty. Seksuaalinen suuntautuneisuus syrjinnän perustana on kuitenkin jätetty siitä pois. On kehitettävä yhtäläisiä mahdollisuuksia koskeva strateginen lähestymistapa. Nuorisooikeutta koskevan lain ja lasten oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen täytäntöönpano edellyttää lisätoimia.

Vähemmistöjen ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamisen ja suojelun alalla on edistytty. Tasapuolisen edustuksen alalla on edistytty jonkin verran, ja hallitus on ryhtynyt toimiin edistääkseen etnisten ryhmien integroimista koulutusjärjestelmässä. Etnisten yhteisöjen integroiminen on kuitenkin vähäistä, ja vuoropuhelua on lisättävä luottamuksen edistämiseksi erityisesti kulttuurin ja kielten alalla. Romanian oikeuksien osalta voidaan todeta, että henkilöasiakirjoja vailla olevien henkilöiden määrä on vähentynyt. On toteutettu toimenpiteitä, joilla estetään lapsien aiheuton sijoittaminen erityiskouluihin. Romanian elinolosuhteet ovat kuitenkin edelleen erittäin vaikeat, ja heitä syrjitään.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden aloilla entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edelleen toiminut täydessä yhteistyössä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Kansallisissa tuomioistuimissa käsitellään tapauksia, jotka ICTY on palauttanut kansallisten viranomaisten käsiteltäviksi.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on yhdyttävä EU:n kantaan.

Maa on jatkanut aktiivista toimintaansa alueellisissa yhteistyöaloitteissa ja osallistuu muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECF) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on aktiivinen kumppani alueella, ja sillä on yleensä ottaen hyvät kahdenväliset suhteet naapureihinsa. Rajalinja Kosovon kanssa on saatu määritettyä, eikä entisellä Jugoslavian tasavallalla Makedoniassa ole enää ratkaisematta olevia rajakiistoja. Sen ja Kreikan välisiä suhteita hiertää kuitenkin edelleen ratkaisematon nimiongelma. Maa osallistuu YK:n johdolla käytäviin keskusteluihin ongelman ratkaisemiseksi. Hyviä naapuruussuhteita vaarantavia toimia ja lausuntoja olisi vältettävä. Suorat kokoukset korkeimmalla poliittisella tasolla ovat myönteinen askel, vaikka ne eivät olekaan vielä johtaneet konkreettisiin tuloksiin. Olennaista on säilyttää hyvät naapuruussuhteet ja pyrkiä saavuttamaan molempien osapuolten hyväksyttävissä oleva, YK:n johdolla neuvoteltu ratkaisu nimiongelmaan.

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian **talous** on supistunut ainoastaan vähän, sillä rahoitusala on altistunut vain vähän myrkyllisille kansainvälisille omaisuserille, yksityiset pääomavirrat ovat jatkuneet ja julkinen sektori on vakaa. Rakenneuudistukset ovat jatkuneet. Etenkin nuorten ja heikosti koulutetun väestön korkea rakennetyöttömyys on kuitenkin edelleen yksi keskeisistä huolenaiheista. Institutionaalisten heikkouksien korjaamisessa on edistytty hieman, mutta oikeusvaltioperiaatteen puutteellinen täytäntöönpano vaikuttaa yhä kielteisesti liiketoimintaympäristöön.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edelleen edistynyt hyvin **taloudellisten arviointiperusteiden** täyttämässä. Se on edennyt joillakin aloilla kohti toimivaa markkinataloutta, erityisesti pienentämällä markkinoille pääsyn ja markkinoilta poistumisen esteitä ja parantamalla tuomioistuinten valmiuksia käsitellä talousasioita. Keskipitkällä aikavälillä sen pitäisi pystyä selviytymään kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa edellyttäen, että merkittävien rakenteellisten heikkouksien vähentämiseen tähtäävä uudistusohjelma toteutetaan määrätietoisesti.

Maa on onnistunut säilyttämään laajan yksimielisyyden talouspolitiikan tärkeimmistä osatekijöistä. Rahapolitiikka, joka perustuu valuutan sitomiseen euroon, on edistänyt makrotaloudellista vakautta. Vuonna 2008 finanssipolitiikka oli elvyttävää, ja sen jälkeen vuonna 2009 sillä tähdättiin enemmän vakauteen. Maan ulkoinen tasapaino on parantunut seurauksena viennin hienoisesta elpymisestä, tuonnin vähenemisestä kotimaisen kysynnän laskun vuoksi ja voimakkaista yksityisistä pääomavirroista. Yksityistäminen on saatettu suurelta osin päätökseen. Samoin hinnat ja kauppa on pääosin vapautettu. Markkinoille pääsyyn ja rekisteröintiin liittyvien menettelyjen parantamisessa ja sääntelykehyksen yksinkertaistamisessa on edistytty jonkin verran. Konkurssimenettelyjen kesto on lyhennetty entisestään ja kiinteistöjen rekisteröinti on suurelta osin saatu päätökseen. Rahoitusala selviytyi hyvin kriisistä, ja joidenkin rahoitusalan valvonta- ja sääntelyvirastojen riippumattomuutta on vahvistettu.

Julkistalouden alijäämän suurentumisen seurauksena julkinen velka on kasvanut. Julkisen varainkäytön laatu on heikentynyt osittain seurauksena keskipitkän aikavälin pääomainvestointien vähentymisestä. Työttömyys on pysynyt erittäin korkeana. Suorat ulkomaiset investoinnit ovat vähentyneet edelleen jo ennestään alhaiselta tasolta. Institutionaaliset heikkoudet, hallinnon epävakaus ja heikkoudet oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa ovat haitanneet edelleen markkinatalouden toimintaa. Hallituksen päätöksistä ei kuulla sidosryhmiä ennen niiden tekemistä, minkä vuoksi liiketoimintaympäristö on

vaikkeasti ennakoitavissa. Tuomioistuinlaitos muodostaa edelleen pullonkaulan, eivätkä sääntely- ja valvontavirastot vieläkään pysty aina toimimaan tarpeeksi riippumattomasti. Niillä ei myöskään ole riittävästi resursseja tehtäviensä tehokasta suorittamista varten. Oikeusvarmuus on edelleen heikko, mikä vaikuttaa kielteisesti maan kykyyn houkutella ulkomaisia investointeja. Epävirallinen sektori on edelleen merkittävä haaste.

Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on edistynyt jonkin verran pyrkimyksissään parantaa **edellytyksiään täyttää jäsenyysvelvoitteet** etenkin tavaroiden vapaan liikkuvuuden, yhtiöoikeuden, rahoituspalvelujen sekä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden aloilla. Eräillä muilla aloilla edistys on ollut pienempää, esimerkiksi julkisten hankintojen, tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden sekä sosiaalipolitiikan ja työllisyyden aloilla. Yleisesti ottaen liittymiskumppanuuden ensisijaisten tavoitteiden täyttämässä edistyttiin lisää. Määrätietoista työtä on kuitenkin tehtävä lainsäädännön täytäntöönpanoon ja noudattamiseen liittyvien hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa annetut sitoumukset on pantu täytäntöön.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden alalla on edistytty hyvin. Osa unionin horisontaalisesta ja alakohtaisesta säännöstöstä on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Markkinavalvontaviranomaisten hallinnolliset valmiudet eivät riitä varmistamaan teknisen lainsäädännön täytäntöönpanoa. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* alalla edistyminen on ollut vähäistä. *Sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden* aloilla on edistytty jonkin verran, erityisesti postipalvelujen alalla. Ammatillisen pätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen valmistelu on varhaisvaiheessa. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla on yleisesti tapahtunut edistystä. Lyhyitä pääomasijoituksia ja kansainvälisiä maksusiirtoja koskevia rajoituksia on edelleen olemassa. Rahanpesun torjuntaa koskeva lainsäädäntökehys on edistynyt kohtalaisesti samoin kuin alan hallinnolliset valmiudet ja lainsäädännön täytäntöönpanosta saadut tulokset.

Julkisten hankintojen alalla on edistytty. Julkisten hankintojen virasto hyväksyi strategian julkisia hankintoja koskevan järjestelmän kehittämiseksi. Toimilupia sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskeva lainsäädäntö ei ole unionin säännösten mukainen. Hallinnolliset valmiudet soveltaa julkisia hankintoja koskevia sääntöjä operatiivisella tasolla eivät ole vieläkään riittävät. *Yhtiöoikeuden* alalla on edistytty hyvin. Yhdenmukaistaminen tilintarkastusta koskevan unionin säännösten kanssa on kuitenkin varhaisvaiheessa. *Immateriaaliomaisuuden* alan lainsäädännön parantamisessa on edistytty jonkin verran. Immateriaaliomaisuutta koskevaa kansallista strategiaa ollaan panemassa täytäntöön. Sen noudattamisessa on kuitenkin vielä jäljellä työtä.

Kilpailun alalla on edistytty jonkin verran. Valtiontukien alalla ennakkoarviointiin perustuvien päätösten määrä on kasvanut kohtalaisesti. Kilpailunsuojelulautakunnan taloudellisia ja henkilöstöresursseja on kuitenkin vahvistettava kilpailunrajoitusten alalla.

Uudistukset ovat edenneet kaiken kaikkiaan hyvin *rahoituspalvelujen* alalla. Vakuutusalan sääntelyn ja valvonnan varmistamiseksi on toteutettu toimia. Joitakin rahoituspalveluja kuten leasing-toimintaa ei vielä säännellä tai valvota.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta edistyminen on ollut epätasaista. Parantumista on tapahtunut lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n säännösten kanssa ja markkinoiden vapauttamisessa. Julkisen palvelun yleisradioyhtiön kestävyys on kuitenkin vielä varmistamatta. Tiedotusvälineitä koskevaa lainsäädäntöä ei ole vielä yhdenmukaistettu audiovisuaalisista mediapalveluista annetun direktiivin kanssa.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla on edistytty. Maaseudun kehittämispolitiikkaa yhdenmukaistetaan vähitellen EU:n vaatimusten kanssa. AFSARD-virastoa (*Agency for Financial Support in Agriculture and Rural Development*) ja IPARDin (*Instrument for Pre-accession Assistance for Rural Development*) operatiivisia rakenteita on vahvistettu, mutta alan muiden hallinnollisten elinten valmiuksia on parannettava. Yhdenmukaistamista unionin lainsäädännön kanssa on vielä jatkettava. *Elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän ja kasvinsuojelun* aloilla on edistytty jonkin verran erityisesti lainsäädännöllisten valmiuksien ja sen suhteen, kuinka elintarvikealan toimijat panevat lainsäädännön täytäntöön. Hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava erityisesti seuranta- ja valvontajärjestelmien tehokkuuden osalta.

Liikennepolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Rautatieliikenteen markkinoiden avaaminen on ollut haasteellista. Turvallisuusviranomaisten, erityisesti lento-onnettomuuksien tutkintalautakunnan, toiminnan parantamiseksi on toteutettava lisätoimia.

*Energia-*alalla on edistytty jonkin verran. Uudet energiastратegiat on hyväksytty. Uutta kattavaa energialakia ei kuitenkaan ole annettu. Sähkötariffit eivät vastaa täysin kustannuksia. Kiista jakeluverkonhaltijan (joka on suuri sijoittaja EU:sta) kanssa on vielä ratkaisematta lopullisesti, vaikka asiassa onkin edistytty hyvin. Energia-alan ja säteilyturvallisuuden sääntelystä vastaavien viranomaisten riippumattomuus on taattava.

Välittömän ja välillisen *verotuksen* yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa ei ole edistytty. Verohallinnon operatiivisia valmiuksia on parannettu jonkin verran veronmaksajille tarjottavien palvelujen ja tilintarkastusten tehokkuuden osalta. Tilintarkastus- ja verotutkintavalmiudet veronkierron torjumiseksi ovat edelleen heikot.

Talous- ja rahapolitiikan alalla on saavutettu vähäistä edistymistä. Yhdenmukaistamista unionin säännösten kanssa ei ole saatu päätökseen, ja hallinnolliset valmiudet politiikan täytäntöönpanoon ovat vaihtelevia. *Tilastojen* alalla on tapahtunut hyvää edistymistä. Valtion tilastokeskuksen resurssitilanne on kuitenkin edelleen heikko, ja tasapuolinen edustus on varmistettava. On tärkeää, että vuonna 2011 toteutettavaa väestö- ja asuntolaskentaa varten on käytettävissä varoja. Alakohtaisten tilastojen, erityisesti taloudellisten tilastojen, parantamista on jatkettava.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden alalla on edistytty vain vähän yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa. Syrjinnän kieltävä puitelaki on annettu, mutta siinä on merkittäviä aukkoja, eikä se ole saanut asianomaisten kansalaisyhteiskunnan ryhmien tukea. Kolmi- ja kaksikantainen työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu on edelleen heikkoa. Vammaisten ja muiden sosiaalisesti syrjäytyneiden osallisuutta lisätään hitaasti.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Yritystoiminnan hallinnollisten esteiden ja kustannusten vähentämisessä on edistytty hyvin. On perustettu uusia virastoja, ja niiden toimintaa varten on osoitettu merkittäviä resursseja. Yritystoimintaa ja pk-alaa tukevat strategiat tarvitsevat kuitenkin enemmän taloudellista tukea.

Euroopan laajuisten verkkojen alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Maa osallistuu edelleen aktiivisesti Kaakkois-Euroopan liikenneobservatorion ja energiayhteisön toimintaan. Liikennekäytävän X osalta edistyminen on kuitenkin viivästynyt huomattavasti.

Aluekehityksessä ja rakennerahastojen yhteensovittamisessa on tapahtunut jonkin verran epätasaista edistymistä. Aluekehityksen toimenpideohjelman toteuttaminen on viivästynyt merkittävästi. Hallinnollisia valmiuksia, erityisesti teknistä asiantuntemusta,

substanssiministeriöissä on vahvistettava. On myös parannettava hankkeiden valmistelua ja toteuttamista sen varmistamiseksi, että IPA-varoja voidaan ottaa tulevaisuudessa vastaan. Kaiken kaikkiaan yhteensovittaminen unionin säännösten kanssa on aluepolitiikan ja rakenteellisten välineiden yhteensovittamisen alalla varhaisvaiheessa.

Edistystä on tapahtunut vähän *tuomioistuinlaitoksen* uudistamisessa ja *perusoikeuksien* turvaamisessa ja jonkin verran *korruption* torjunnassa. Tuomarineuvoston ja valtion syyttäjäneuvoston on varmistettava käytännössä tuomioistuinlaitoksen riippumattomuutta ja puolueettomuutta koskevat korkeat normit. Poliisi on toteuttanut suuria korruption vastaisia operaatioita, joissa on käytetty erityistutkimamenettelyjä. Korkean tason korruptiota koskevissa asioissa on kuitenkin saatava parempia tuloksia aikaan. Eturistiriitoja ja puoluerahoitusta koskeva uusi lainsäädäntö on pantava käytännössä täytäntöön. Perusoikeuksia koskeva lainsäädännöllinen ja institutionaalinen kehys on suurelta osin luotu, mutta oikeudelliset takeet on kuitenkin saatettava täysimääräisesti voimaan.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on edistytty hyvin turvapaikka-, viisumi-, ulkoraja- ja Schengen-asioissa. Turvapaikanhakijoiden lisääntyminen EU:ssa viisumivapauden soveltamisen alkuvaiheessa pysäytettiin. Turvapaikkahakemukset lisääntyivät kuitenkin uudelleen elokuussa ja syyskuussa. Viranomaisten on jatkettava tämän ongelman käsittelyä ja tiedotettava kansalaisilleen viisumivapaudesta johtuvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Poliisitoimen uudistusta on jatkettu ja kansainvälinen poliisiyhteistyö on parantunut. Sisäasiainministeriön rooli salakuuntelumääräysten hyväksymisessä on kuitenkin määriteltävä ja ulkoisen valvontamekanismin tehokkuus on varmistettava.

Tieteen ja tutkimuksen alalla on edistytty jonkin verran. Osallistuminen EU:n seitsemänteen tutkimuksen puiteohjelmaan on lisääntynyt. *Koulutuksen, nuorison ja kulttuurin* aloilla on edistytty jonkin verran yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa. Elinikäisen oppimisen ohjelman ja nuorisotoimintaohjelman hallinnointi on kuitenkin edelleen heikkoa.

Ympäristöalalla on tapahtunut lisäedistystä. Kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt erityisesti ilmanlaadun ja jätehuollon aloilla. Yhdenmukaistamista EU:n säännösten kanssa on kuitenkin parannettava merkittävästi vesihuollon alalla. Hallinnollisia valmiuksia ja investointeja on lisättävä tuntuvasti. *Kuluttajien ja terveyden suojelun* alalla on edistytty jonkin verran. Kansanterveyden alalla tupakoinnin rajoittamisessa on edistytty hyvin.

Tulliliiton alalla on edistytty jonkin verran etenkin hallinnollisten ja toimintavalmiuksien suhteen. Tullilainsäädännön yhdenmukaistaminen unionin säännösten kanssa on edennyt hyvin passitusta lukuun ottamatta. Tullihallinnon hallinnollisia valmiuksia on parannettava, jotta se pystyisi panemaan lainsäädännön täytäntöön ja puuttumaan rajat ylittävään rikollisuuteen ja korruptioon.

Ulkosuhteiden alalla on tapahtunut edistystä, erityisesti yhteisessä kauppapolitiikassa. *Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla on edistytty. Maa on lähentynyt suurinta osaa EU:n julistuksista ja yhteisistä kannoista sekä osoittanut olevansa sitoutunut osallistumaan YTPP:n operaatioihin. Laittomien aseiden lukumäärän vähentäminen edellyttää määrätietoisia toimia.

Varainhoidon valvonnan alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. Valtion tarkastusviraston (SAO) toiminnallista ja taloudellista riippumattomuutta on vahvistettu, mutta sitä ei ole ankkuroitu perustuslakiin. Varainhoito- ja valvontajärjestelmien perustaminen edellyttää toimia. *Varainhoitoa ja talousarviota koskevien säännösten* alalla on

edistytty jonkin verran tulli- ja veroviranomaisten toimintavalmiuksien ja valtion tilastokeskuksen parantamisessa. Tulli- ja alv-petosten torjunta edellyttää lisätoimia.

Bosnia ja Hertsegovina

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt **poliittisten arviointiperusteiden** täyttämässä vain vähän. Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa erityisesti rajaturvallisuuden ja maahanmuuttopolitiikan kaltaisilla aloilla on edistytty jonkin verran, sillä on toteutettu uudistuksia, joiden tavoitteena on täyttää viisumivapauden edellytykset. Alueellista sovintoa ja yhteistyötä on myös edistetty merkittäväällä tavalla erityisesti pakolaisten paluun suhteen. Uudistusten toteuttaminen on kuitenkin ollut kaiken kaikkiaan riittämätöntä, ja kansallismielinen retoriikka oli hallitseva tekijä maan vaalia edeltävän kauden poliittisessa ilmapiirissä. Poliittisilla johtajilla ei ole yhteistä näkemystä siitä, mihin suuntaan maata olisi vietävä, ja tämä muodostaa esteen tärkeimmille EU:hun liittyville uudistuksille ja edistykselle kohti EU:ta.

Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto ODIHR arvioi, että yleisvaaleissa noudatettiin yleisesti ottaen demokraattisia vaaleja koskevia kansainvälisiä normeja. Ne järjestettiin kuitenkin jälleen rajoittaen äänioikeutta etnisen alkuperän ja kotipaikan perusteella Daytonin rauhansopimuksen määräysten vuoksi. Väliaikaisessa sopimuksessa määrätään erityisesti, että demokraattisia periaatteita ja oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää on kunnioitettava Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti. Suurta huolta aiheuttavat edelleen viivästykset perustuslain yhdenmukaistamisessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa, mitä vaadittiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen joulukuussa 2009 asiassa Sejdić-Finci v. Bosnia ja Hertsegovina antamassa tuomiossa.

Kansainvälisten velvoitteiden osalta on edelleen tärkeää, että korkean edustajan toimiston sulkemiselle asetetut edellytykset täytetään⁵. Bosnia ja Hertsegovinan hallintojärjestelmään osallistuu edelleen kansainvälisiä toimijoita. Maa on edistynyt erittäin vähän korkean edustajan toimiston sulkemiselle asetettujen edellytysten täyttämässä. Niistä ensisijaisia ovat omaisuuden jako valtion ja muiden hallintotasojen välillä, puolustusomaisuutta koskeva kysymys ja Brčkon asemaa koskevaan lopulliseen ratkaisuun liittyvien velvoitteiden täyttäminen. Kaikkien näiden kysymysten osalta on tarpeen luoda maahan vakaa ja rakentava poliittinen ilmapiiri.

Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen suhteen on tapahtunut vähän edistystä kohti *perustuslain* uudistusta sekä toimivien ja tehokkaiden institutionaalisten rakenteiden luomista. Ministerineuvosto hyväksyi toimintasuunnitelman ihmisoikeustuomioistuimen tuomion täytäntöönpanemiseksi, mutta se ei ole johtanut tuloksiin.

Etnisyyden korostaminen on edelleen vaikuttanut kielteisesti valtioneuvoston täytäntöönpano- ja lainsäädäntöelinten toimintaan. *Parlamentin* hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet, mutta

⁵ Näihin kuuluu viisi tavoitetta: 1) Omaisuuden jakoa valtion ja muiden hallintotasojen välillä koskevan kysymyksen hyväksyttävä ja kestävä ratkaisu; 2) puolustusomaisuutta koskevan kysymyksen hyväksyttävä ja kestävä ratkaisu; 3) Brčkon asemaa koskevan lopullisen ratkaisun tekeminen; 4) julkisen talouden kestävyys; ja 5) oikeusvaltioperiaatteen juurtuminen (josta on osoituksena sotarikoksia koskevan kansallisen strategian, ulkomaalais- ja turvapaikkalain sekä oikeusalan uudistusta koskevan kansallisen strategian hyväksyminen) ja kaksi erityisedellytystä: 1) vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittaminen ja 2) vakaa poliittinen tilanne.

koordinointi ministerineuvoston ja entiteettien kanssa on pysynyt heikkona. Hajanainen ja koordinoimaton politiikanteko on yhä vaikuttanut *hallintoelimiin* eri tasoilla. Hallinnollisia valmiuksia on parannettu nimittämällä joitakin korkean tason virkamiehiä muun muassa Euroopan unioniin yhdentymisestä vastaavaan virastoon. Muita keskeisiä virkoja on kuitenkin vielä täyttämättä. Valtiontason laki väestölaskennasta, joka on välttämätön edistymiseksi EU-toimintasuunnitelmassa sekä maan sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen kannalta, on annettava kiireellisesti.

Julkishallinnossa on tapahtunut vain vähän edistystä, ja uudistusstrategian täytäntöönpano alalla on hidasta. Eri hallintoelinten välinen koordinointi on edelleen heikkoa. On jatkettava määrätietoisia toimia poliittisen väliintulon estämiseksi ja poliittisen suuntautumisen merkityksen rajoittamiseksi nimityksissä. Ammattimaisen, vastuuvollisen, avoimen ja tehokkaan virkamieskunnan, jonka jäsenet on nimitetty ansioiden ja pätevyyden perusteella, luomisessa on vielä edistytävä. Valtiollinen oikeusasiamies on aloittanut toimintansa, mutta sen tehokkuutta haittaavat budjettirajoitukset, joihin on puututtava.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt rajallisesti *tuomioistuinlaitoksen* parantamisessa. Rikosprosessilakia koskevaa uutta lainsäädäntöä on annettu, mutta käsittelyä odottavien oikeustapausten määrän pienentämisessä ei ole edistytty paljon. Oikeusalan uudistusstrategian ja sotarikosstrategian täytäntöönpano on ollut minimaalista. Lainsäädäntökehyksen monimutkaisuus, tuomioistuinjärjestelmän pirstaleisuus ja yhden ainoan talousarvion puuttuminen viivästyttävät edelleen edistymistä kohti riippumatonta oikeuslaitosta. Korkea edustaja jatkoi sotarikoksia käsittelevien kansainvälisten tuomareiden ja syyttäjien toimeksiantoja sen jälkeen, kun viranomaiset eivät pystyneet pääsemään sopimukseen. Valtiollinen tuomioistuin on jatkanut sotarikoksista syytteenpanoa tyydyttävästi, mutta syytteenpanoa on parannettava entiteeteissä ja kantoneissa.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt rajallisesti *korruption* torjunnassa, ja korruptio muodostaa edelleen vakavan ongelman ja on laajalle levinnyttä. Korruption torjuntaa koskevan strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano on aloitettu. Sen täytäntöönpanon seurannasta vastaava virasto on perustettu ja sille on nimitetty väliaikainen johtaja. Lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) laatimien suositusten täyttämisessä on edistytty jonkin verran. Oikeudelliset jatkotoimenpiteet korruptiotapauksissa ovat yhä olleet hitaita, ja ainoastaan muutamassa korkean tason tapauksessa on nostettu syyte. Lainsäädännön puutteellinen täytäntöönpano ja koordinoitongelmat entiteettien välillä ovat edelleen huolenaihe. Bosnia ja Hertsegovinan on vahvistettava sitoumusta ja päättäväistä toimintaa korruptiota vastaan.

Edistyminen *ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun* alalla on ollut rajallista. Bosnia ja Hertsegovina on ratifioinut tärkeimmät kansainväliset ihmisoikeussopimukset, mutta paremman täytäntöönpanon varmistaminen edellyttää määrätietoista työtä. Kotimaisten tuomioiden, myös Bosnia ja Hertsegovinan perustuslakituomioistuimen tuomioiden, täytäntöönpanoa on parannettava.

Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia kunnioitetaan yleisesti ottaen. Rikosoikeudellisten seuraamusten yhtenäistämässä eri puolilla maata on edistytty jonkin verran. Puitelaki maksuttomasta oikeusavusta, jota Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattaminen edellyttää, on kuitenkin vielä antamatta. *Oikeussuojan saatavuus* siviili- ja rikosoikeudenkäynneissä on varmistettava. Olosuhteet *vankiloissa* ovat parantuneet, mutta vankien liian suuri määrä ja *huono kohtelu* aiheuttavat edelleen huolta.

Valtion ja entiteettien perustuslaissa määrätään *sananvapaudesta* ja tiedotusvälineiden vapaudesta, *kokoontumis-* ja yhdistymisvapaudesta sekä *uskonnonvapaudesta*. Olemassa olevaa lainsäädäntöä ei kuitenkaan ole pantu täysimääräisesti täytäntöön. Tiedotusvälineisiin kohdistuva poliittinen painostus on lisääntynyt samoin kuin niiden etniset ennakkoluulot. Toimittajien pelottelu on myös lisääntynyt. Yleisradiotoiminnan uudistuksen täytäntöönpano on viivästynyt. Viestintäalan sääntelyviraston riippumattomuus on edelleen heikko. Entiteettien hallitukset ovat tehneet yhteistyösopimukset *kansalaisyhteiskunnan* kanssa. On kuitenkin tehtävä lisätyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävän vuoropuhelun parantamiseksi ja sen kehityksen tukemiseksi.

Edistyminen *taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien* alalla on ollut vähäistä. Niitä suojellaan olemassa olevassa lainsäädäntökehityksessä, mutta lainsäädännön pirstaleisuutta ei ole poistettu ja täytäntöönpano on edelleen heikkoa. Syrjinnän kieltävä valtiotason laki on olemassa, mutta sen soveltamisala on rajoitettu. *Naisten* suojelua kaikenlaiselta väkivallalta on parannettava, kuten myös *lasten* sosiaalista suojelua. Pääasiassa oikeuksiin perustuva sosiaalietuusjärjestelmä vaikuttaa kielteisesti *heikommassa asemassa oleviin ryhmiin*, esimerkiksi kehitysvammaisiin. Työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ja työntekijöiden oikeuksien käyttöä vaikeuttavat pirstaleinen lainsäädäntö ja se, ettei valtiollisia työmarkkinaosapuolia ole tunnustettu.

Vähemmistöjen ja kulttuurioikeuksien kunnioittamisessa ja suojelussa on edistetty jonkin verran⁶. Etnisesti jaettujen koulujen (”kaksi koulua yhden katon alla”) lukumäärä on vähentynyt, ja useimmissa kouluissa on otettu käyttöön yhteinen yhdeksän vuoden opetussuunnitelma. Lasten erottelu kouluissa etnisin perustein on kuitenkin edelleen ongelma. *Romanistrategian* täytäntöönpanoon on osoitettu enemmän varoja, mutta romanivähemmistön elinolosuhteet ovat edelleen erittäin vaikeat ja sitä syrjitään. Vastasyntyneiden rekisteröinnin puuttuminen estää edelleen romanien sosiaalisten ja taloudellisten perusoikeuksien toteutumisen. Kansallisia vähemmistöjä koskevan lain täytäntöönpanon parantaminen edellyttää lisätyötä.

Maansisäisten ja muiden pakolaisten osalta on saavutettu jonkin verran edistystä. Koko maan kattava strategia paluuprosessin tukemiseksi ja Daytonin rauhansopimuksen liitteen VII asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi on hyväksytty. Paikallisen kotouttamisen ja pysyvän paluun varmistamisessa on kuitenkin edistytty vain vähän.

Alueellisista kysymyksistä ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että Daytonin rauhansopimuksen täytäntöönpano on jatkunut. Yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa on pysynyt tyydyttävänä. Vaaleja edeltävällä kaudella Serbitasavalta kuitenkin asetti toistuvasti kyseenalaiseksi maan alueellisen koskemattomuuden. Lisäksi Serbitasavallan poliittiset johtajat ovat jatkaneet sellaisten lausuntojen antamista, joissa kiistetään sodanaikaisten siviiliväestön joukkomurhien vakavuus.

Bosnia ja Hertsegovinan, Kroatian ja Serbian tuomioistuinten ja syyttäjien välinen yhteistyö on parantunut. Rikosoikeudenkäynneissä annettujen tuomioistuinten päätösten vastavuoroista tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia kahdenvälisiä sopimuksia on allekirjoitettu. Toimenpiteitä tarvitaan vielä sotarikostapausten käsittelyvalmiuksien vahvistamiseksi,

⁶ Kansalliseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojelua koskevan lain mukaan Bosnia ja Hertsegovinassa on 17 kansallista vähemmistöä. Kolme peruskansanryhmää – bosnialaiset, kroaatit ja serbit – eivät ole kansallisia vähemmistöjä.

erityisesti kantonien tuomioistuimissa ja piirituomioistuimissa, sekä riittävien taloudellisten resurssien varmistamiseksi. Alueellinen yhteistyö ja riittävä todistajien suojelu ovat tältä osin avainasemassa.

Yhdysvaltojen kanssa tehty kansainvälistä rikostuomioistuinta koskeva kahdenvälinen immuniteettisopimus ei ole EU:n yhteisten kantojen eikä pääperiaatteiden mukainen. Maan on yhdyttävä EU:n kantaan.

Sarajevon julistusta koskeva prosessi sai uutta vauhtia Belgradissa maaliskuussa 2010 pidetystä ministerikokouksesta. Kokouksessa Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia sopivat tekensä yhteistyötä pakolaistilastojen selventämiseksi. Maat sitoutuivat lisäksi ponnistelemaan ratkaisun löytämiseksi useisiin avoinna oleviin kysymyksiin vuoden loppuun mennessä.

Bosnia ja Hertsegovina on jatkanut aktiivista osallistumista alueellisiin yhteistyöaloitteisiin, muun muassa Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECF) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Bosnia ja Hertsegovinan suhteet sen naapureihin ovat kehittyneet seurauksena eräistä merkittävistä alueellisista aloitteista sovinnonteon edistämiseksi. Joitakin rajakiistoja naapurimaiden kanssa ei ole kuitenkaan selvitetty. Kosovon passin haltijoilla on edelleen vaikeuksia saada viisumi osallistuakseen alueellisiin kokouksiin Bosnia ja Hertsegovinassa.

Bosnia ja Hertsegovinan **talous** elpyi vuonna 2010 kohtuullisesti vuoden 2009 taantumasta. Elpyminen on pääasiassa seurausta ulkoisesta kysynnästä. Työttömyys pysyi erittäin korkeana. Julkisen talouden tilanne huonontui merkittävästi vuonna 2009, koska laskevien tulojen ja suurten menositoumusten aiheuttama paine oli kova. Sitoutuminen rakenneuudistuksiin ja terveeseen julkiseen talouteen oli edelleen epätasaista koko maassa. Joitakin julkista taloutta ja rakenneuudistuksia koskevia toimenpiteitä on toteutettu viime aikoina budjettiepätasapainon ja IMF:n ohjelman luoman paineen vuoksi. Budjetit eivät kuitenkaan ole vieläkaan kestäviä ja julkisen taloudenhoidon laatu on edelleen heikko.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Bosnia ja Hertsegovinan lisäedistys toimivan markkinatalouden luomisessa on ollut vähäistä. Huomattavia lisä uudistuksia on tehtävä määrätietoisesti, jotta maa pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa tehdyn valmiusluottojärjestelyn täytäntöönpano on kaiken kaikkiaan ollut tyydyttävää. Talous- ja rahoitusala on pysynyt vakaana. Valuuttakatejärjestelmän uskottavuus on yhä suuri. Luottamus paikallisiin pankkeihin on palautunut, ja kotitaloudet ohjasivat säästönsä jälleen pankkeihin vuonna 2010. Teollisuustuotanto nousi hieman vuoden 2010 alkupuoliskolla. Inflaatio kääntyi hieman positiiviseksi vuoden 2010 alussa pääasiassa kansainvälisen hintakehityksen seurauksena. Huimasti lisääntyneen viennin johdosta ulkoinen epätasapaino on pienentynyt. Liiketoimintaympäristössä on tapahtunut jonkin verran hienoista paranemista, erityisesti yritysten rekisteröinnissä.

Julkisen talouden tilanne Bosnia ja Hertsegovinassa on kuitenkin pysynyt vaikeana, erityisesti federaatiossa. Sitoutuminen sovittuihin julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteisiin ja rakenneuudistustoimenpiteisiin ja toimenpiteiden toteuttaminen on ollut maassa epätasaista. Julkisen taloudenhoidon laatu on pysynyt heikkona, ja juoksevien menojen osuus suhteessa BKT:hen on suuri. Yksityistäminen, julkisten yritysten rakenneuudistus ja verkkotoimialojen

vapauttaminen ei ole edistynyt. Infrastruktuurien parantaminen on edennyt, mutta hitaasti. Talouden tuottavuus ja kilpailukyky ovat pysyneet heikkoina, sillä kotimaisia kasvun lähteitä ei ole hyödynnetty riittävästi. Työpaikkojen luomista ja osallistumista työmarkkinoille vaikeuttavat edelleen rakenteelliset jäykkyydet, kuten korkeat sosiaalimaksut ja työvoiman huono liikkuvuus. Suuret ja huonosti kohdennetut sosiaaliset tulonsiirrot pienentävät halukkuutta työssä käyntiin. Tämä korostaa entistä enemmän tarvetta sosiaali- ja elämäntilanteiden uudistukseen. Työttömyys on edelleen erittäin suuri, ja epävirallinen sektori muodostaa yhä merkittävän haasteen. Hallinnolliset heikkoudet ja heikko oikeusvaltioperiaate vaikuttavat liiketoimintaympäristöön.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt vain vähän lainsäädäntönsä ja politiikkojensa yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien** kanssa. Jonkin verran edistystä on tapahtunut esimerkiksi pääomien vapaan liikkuvuuden, immateriaalioikeuksien, koulutuksen ja tutkimuksen, liikenteen ja varainhoidon valvonnan aloilla sekä useissa oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioihin liittyvissä kysymyksissä. Työtä on vielä tehtävä erityisesti tavaroiden, henkilöiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden, tullin ja verotuksen, kilpailun ja valtiontukien, julkisten hankintojen, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan, maatalouden ja kalastuksen, ympäristön, energian ja tietoyhteiskunnan sekä tiedotusvälineiden aloilla.

Kokonaisuudessaan väliaikaisen sopimuksen täytäntöönpano on ollut epätasaista. Bosnia ja Hertsegovina rikkoo väliaikaista sopimusta, koska se ei noudata Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyä oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää⁷, eikä se ole perustanut valtiontukiviranomaista. Hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava, jotta vakaas- ja assosiaatiosopimuksen täytäntöönpanossa päästään tyydyttäviin tuloksiin.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran **sisämarkkinoiden** suhteen. *Tavaroiden vapaata liikkuvuutta* koskevat valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti. Kuluttajien suojelun alalla on edistytty jonkin verran. Ponnisteluja on jatkettava lainsäädännön lähentämiseksi EU:n lainsäädäntöön ja tarvittavien hallinnollisten valmiuksien luomiseksi.

Henkilöiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden ja sijoittautumisoikeuden alalla on tapahtunut vähäistä edistymistä muun muassa yhtenäisen talousalueen luomisessa. Oikeudenkäyntimenettelyjä ja yritysten rekisteröintiä on vielä yksinkertaistettava.

Pääomien vapaan liikkuvuuden alalla on tapahtunut jonkin verran edistystä. On tärkeää jatkaa lainsäädännön yhdenmukaistamista unionin säännösten kanssa, jotta varmistetaan pääomamarkkinoiden asianmukainen toiminta Bosnia ja Hertsegovinassa. *Tullin ja verotuksen* aloilla on edistytty vähän.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt jonkin verran *kilpailusääntöjen* täytäntöönpanossa. Valtiontukien alalla ei kuitenkaan ole edistytty, koska valtiontukiviranomaista ei ole perustettu. *Julkisten hankintojen* alalla on edistytty vähän. *Immateriaalioikeuksia* koskevan lainsäädännön antamisessa on edistytty jonkin verran.

Sosiaali- ja työllisyyspolitiikan ja kansanterveyspolitiikan alalla edistys on ollut vähäistä. Koko maan kattavia strategisia asiakirjoja valmistellaan, mutta lainsäädäntö ja politiikka ovat

⁷ Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla yhdessä sopimuksen pöytäkirjassa 1 olevan, oikeutta vapaisiin vaaleihin koskevan 3 artiklan kanssa, joissa kielletään syrjintä, ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen pöytäkirjassa 12 oleva 1 artikla, jossa vahvistetaan oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ilman syrjintää.

yhä pirstaleisia. Tutkimuksen alalla on edistytty hyvin. *Koulutuksen ja kulttuurin* alalla on annettu puitelait ja strategiat, mutta niiden täytäntöönpanoa ei ole aloitettu. *Maailman kauppajärjestöön* liittymistä koskevat neuvottelut ovat jatkuneet, mutta prosessia ei ole saatu päätökseen.

Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt hieman eurooppalaisten normien täyttämässä useiden **alakohthaisten** politiikkojen alalla. *Teollisuutta ja pieniä ja keskisuuria yrityksiä* (pk-yrityksiä) koskevat valmistelut ovat varhaisvaiheessa. Kattava teollisuusstrategia on kehittämättä ja pk-yritysten valtiollinen kehittämisstrategia on panematta täytäntöön. *Maatalouden ja maaseudun kehittämisen*, elintarviketurvallisuuden, eläinlääkinnän, kasvinsuojelun ja kalastuksen aloilla on edistytty vähän. Täytäntöönpanolainsäädäntöä on annettu, mutta valtiollisen maatalousministeriön perustamisessa ei ole edistytty. Valtiollisen eläinlääkintä-, elintarviketurvallisuus- ja kasvinsuojelulainsäädännön riittämätön täytäntöönpano estää Bosnia ja Hertsegovinaa täyttämästä EU:n normeja.

Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut *ympäristön* ja ilmastonmuutoksen alalla ovat yhä varhaisvaiheessa. Maan on luotava ympäristönsuojelua koskevat yhdenmukaiset lainsäädäntöpuitteet ja perustettava valtion ympäristövirasto. Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt epätasaisesti *liikennealalla*. Euroopan laajuisten liikenneverkkojen sekä rautatie- ja sisävesiliikenteen aloilla on tapahtunut jonkin verran kehitystä, mutta maantietalalla edistys on ollut rajallista. Liikenneinfrastruktuuria ei ole vielä kukaan parannettu. Valmistelut *energian* alalla eivät ole edenneet kovin pitkälle. Bosnia ja Hertsegovinan on energiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolena pantava EU:n energialainsäädäntö täytäntöön. Sähkön toimitusvarmuuden takaamiseksi on varmistettava kansallisen siirtoyhtiön täydellinen toimivuus ja hyväksyttävä kattava energiastrategia.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla edistyminen on ollut rajallista. Julkista yleisradiotoimintaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu. Viestintäalan sääntelyviranomaisen riippumattomuutta uhkaavat tekijät ja julkisen yleisradiotoiminnan uudistuksen hidas toteuttamistahti ovat edelleen vakavia huolenaiheita.

Varainhoidon valvonnan alalla on edistytty jonkin verran. Sisäistä valvontaa ollaan aloittamassa, mutta varainhoito- ja valvontajärjestelmien kehittämistä on jatkettava. Ulkoisen tarkastuksen riippumattomuus on vielä varmistamatta. *Tilastojen* alalla on edistytty jonkin verran luokitusten ja rekistereiden suhteen. Valtiollista lakia väestö- ja asuntolaskennasta ei ole kuitenkaan annettu. Kansantalouden tilinpitoa, yrityksiä ja maataloutta koskevia tilastoja on parannettava. Valtion ja entiteettien tilastolaitosten välinen yhteistyö on edelleen riittämätöntä.

Oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden useimmilla osa-alueilla on tapahtunut edistystä, mutta se on ollut epätasaista. Viisumivapautta koskevan vuoropuhelun puitteissa on toteutettu toimia etenemissuunnitelmassa asetettujen vaatimusten täyttämiseksi. Viisumipolitiikan alalla on jatkettu ensisijaisten tavoitteiden täyttämistä. Biometrisiä passeja myönnetään. Viisumien myöntämisen helpottamista koskevan EU:n ja Bosnia ja Hertsegovinan sopimuksen ja takaisinottosopimuksen täytäntöönpano on jatkunut sujuvasti.

Maan valmistelut *rajaturvallisuuden sekä turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden* aloilla ovat edenneet. Turvapaikkajärjestelmä ja kansainvälisen suojelun järjestelmä, muuttovirtojen valvonta ja virastojen välinen yhteistyö ovat parantuneet. Infrastruktuuria on kuitenkin vahvistettava joillakin rajanylityspaikoilla. *Rahanpesun* torjunnassa on edistytty rajallisesti. Erityisesti säännösten noudattamisen valvontaa koskevat lisätoimet ovat tarpeen.

Huumausaineiden torjunnassa on edistytty jonkin verran. Tehokkaiden oikeudellisten jatkotoimenpiteiden puuttuminen kuitenkin haittaa huumausainekaupan torjuntaa, ja huumausainekauppa on edelleen vakava ongelma.

Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut *poliisitoimen* alalla ovat edistyneet, tosin epätasaisesti. Bosnia ja Hertsegovinan poliisivoimien hajanaisuus heikentää edelleen tehokkuutta, tuloksia, yhteistyötä ja tietojenvaihtoa. *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta* ei ole vieläkään riittävää, sillä johdonmukaista institutionaalista kehystä ei ole olemassa. Järjestäytynyt rikollisuus on yhä vakava ongelma, joka vaikuttaa oikeusvaltioperiaatteen ja liiketoimintaympäristön toimivuuteen. *Ihmiskaupan torjunnassa* on edistytty jonkin verran uhrien tunnistamisen suhteen. Lisätoimet ovat tarpeen uhreille annettavan tuen ja todistajien suojelun osalta. Bosnia ja Hertsegovina on ryhtynyt toimiin *terrorismin torjunnan* alalla ja hyväksynyt kattavan torjuntastrategian.

Henkilötietojen suojaamiseksi on jatkettu valmisteluja, mutta lisätoimet ovat tarpeen lainsäädännön noudattamisen valvonnan osalta. Hyvin toimiva henkilötietojen suojaaminen on erittäin tärkeää, jotta Bosnia ja Hertsegovina pystyisi tekemään sopimukset Europolin ja Eurojustin kanssa.

Serbia

Serbia on edistynyt **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä. Serbia haki EU:n jäsenyyttä joulukuussa 2009. Väliaikainen sopimus tuli voimaan helmikuussa 2010, ja Serbia on jatkanut edistymistään vakaus- ja assosiaatiosopimukseen sisältyvien vaatimusten noudattamisessa. Vakaus- ja assosiaatiosopimuksen ratifiointiprosessi käynnistettiin kesäkuussa 2010. Tuomioistuinjärjestelmän uudistamista on jatkettu, mutta tuomarien ja syyttäjien uudelleennimittämisessä sovellettavassa menettelyssä on ollut vakavia puutteita. Vaikka Serbia on jatkuvasti aktiivisessa yhteistyössä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa, kaksi ICTY:ssä syytteeseen asetettua henkilöä, Ratko Mladić ja Goran Hadžić, ovat yhä vapaalla jalalla.

YK:n yleiskokous hyväksyi 9. syyskuuta 2010 Serbian EU:n tukemana esittämän yhteisen päätöslauselman, joka on jatkoa neuvoa-antavalle lausunnolle, jonka Kansainvälinen tuomioistuin on antanut Kosovosta. Päätöslauselmassa hyväksytään Kansainvälisen tuomioistuimen neuvoa-antavan lausunnon sisältö ja kiitetään Euroopan unionin valmiutta edistää osapuolten välistä vuoropuhelua. Osapuolten vuoropuhelu auttaa osaltaan ylläpitämään rauhaa, turvallisuutta ja vakautta alueella, edistää yhteistyötä ja Serbian pyrkimyksiä kohti EU:n jäsenyyttä sekä parantaa ihmisten jokapäiväistä elämää. Alueellisten foorumien osallistava ja tehokas toiminta edellyttää kaikkien osapuolten määrätietoisia toimia.

Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta on lujitettu entisestään. Perustuslain uusien määräysten (esimerkiksi Vojvodinaa koskevaan uuteen säädökseen viittaavat määräykset) täytäntöönpano on edistynyt. Lisätoimet ovat tarpeen, jotta voidaan varmistaa perustuslain joidenkin määräysten (erityisesti tuomioistuinlaitosta koskevat määräykset) yhteensopivuus eurooppalaisten normien kanssa.

Parlamentin toimintaa on tehostettu antamalla uusi kansalliskokousta koskeva laki ja ottamalla käyttöön uusi työjärjestys. Lainsäädäntötyön laadun parantamista on kuitenkin vielä tehostettava lisätoimilla. Vaalilainsäädäntö on saatettava kokonaisuudessaan eurooppalaisten normien mukaiseksi.

Koalitiohallitus on pysynyt vakaana ja kyennyt osoittamaan, että hallitus on erittäin sitoutunut pitämään yhdentymistä EU:hun strategisena painopisteenä. Uuden lainsäädännön laatimista ja täytäntöönpanoa on kuitenkin tehostettava.

Julkishallinnon valmiudet ovat yleisesti ottaen hyvät, mutta alan uudistukset etenevät hitaasti ja epätasaisesti. Riippumattomien sääntelyelinten toimivaltaa on vahvistettava, ja niille on tarjottava toiminnan edellyttämät riittävät resurssit.

Turvallisuusjoukkojen siviilivalvontaa sääntelevän lainsäädännön antamisessa ja perustuslaissa taattujen oikeuksien täytäntöönpanossa on edistytty hyvin. Parlamentin asianomaisen valiokunnan toteuttamaa ja muuta siviilivalvontaa on kuitenkin tehostettava.

Serbia jatkoi *tuomioistuinjärjestelmän* uudistamista nimittämällä uudelleen kaikki tuomarit ja syyttäjät sekä ottamalla käyttöön uuden tuomioistuinverkon. Uudelleennimittämisessä sovelletussa menettelyssä oli kuitenkin vakavia puutteita, eikä se ollut läpinäkyvä. Asiasta vastanneiden kahden neuvoston jäsenet olivat tilapäisesti valittuja, eivätkä neuvostot soveltaneet objektiivisia perusteita. Tuomareita ja syyttäjiä ei kuultu menettelyn aikana, eikä päätöksiä perusteltu heille riittävästi. Tämä kyseenalaistaa tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ja saattaa johtaa poliittisen vaikutusvallan käyttöön. Kyseisiin kahteen neuvostoon on vielä valittava vakinaiset jäsenet. Ratkaisemattomien oikeustapauksien suuri määrä aiheuttaa ongelmia. Yleisesti ottaen Serbian tuomioistuinjärjestelmä on saavuttanut ensisijaiset tavoitteensa vain osittain.

Korruption torjunnassa on edelleen edistytty, ja korruptiontorjuntavirasto aloitti toimintansa tammikuussa 2010. Virkamiesten enemmistö ilmoitti vaaditusti tiedot omaisuudestaan uudelle korruptiontorjuntavirastolle. Korruptio on kuitenkin edelleen useille aloille levinnyt vakava ongelma. Uuden lainsäädännön puuttuessa puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen valvonta on edelleen heikkoa. Korruptiontorjuntaviraston on osoitettava, että se pystyy todentamaan omaisuusilmoitusten oikeellisuuden ja toteuttamaan muutkin tehtävänsä tehokkaasti. Tuomioistuimet ovat antaneet vähän tuomioita erityisesti korkean tason korruptiotapauksissa. Julkisiin hankintoihin, yksityistämiseen ja julkisiin menoihin liittyviä ongelmia on edelleen ratkaisematta. Ilmiantajien suojaa on parannettava.

Tarvittava *ihmisoikeuksiin ja vähemmistöjen suojeluun* liittyvä oikeudellinen kehys on käytössä. Perustuslaissa taataan *kansalaisyhteisöjen ja poliittiset oikeudet*, joita kunnioitetaan yleisesti ottaen, mutta niiden noudattamisen valvontaa ei ole täysin varmistettu. Asiaa koskeva lainsäädäntö on saatettava paremmin eurooppalaisia normeja vastaaviksi.

Kidutuksen, epäasiallisen kohtelun ja syyllisten rankaisematta jättämisen torjunnassa on edistytty vain vähän, ja näitä tapauksia on tullut ilmi edelleen. *Oikeussuojan saatavuus* on yleisesti ottaen taattu. Serbia ei ole antanut vielä tehokkaamman ilmaisen oikeusapujärjestelmän edellyttämää lainsäädäntöä eikä osoittanut sille riittävää rahoitusta. Serbia on edistynyt vain vähän *vankilajärjestelmän* uudistamisessa. Serbiassa on laadittu strategia, jolla yritetään estää tiloihin nähden liian suuri vankien lukumäärä, mutta vankilaolot ovat pysyneet kehnoina.

Ilmaisunvapauden suojaamista koskevat perustuslain ja muun lainsäädännön säännökset on otettu käyttöön. *Tiedotusvälineiden* vapaata toimintaa koskeva lainsäädäntö on annettu. Erityisesti toimittajat ovat kuitenkin edelleen kohdanneet vihapuhetta, uhkauksia ja fyysisiä hyökkäyksiä. Perustuslaissa taattua *kokoontumis- ja yhdistymisvapautta* kunnioitetaan yleisesti ottaen.

Kansalaisyhteiskunnan järjestöt osallistuvat edelleen aktiivisesti Serbian talous- ja sosiaalielämään ja politiikkaan, ja ne ovat tärkeitä demokraattisten arvojen edistäjiä. Vastikään perustettiin virasto vastaamaan yhteistyöstä kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Perustuslaissa taataan *uskonnonvapaus*. Eri uskontokuntien väliset suhteet ovat parantuneet. Rekisteröintiprosessin heikko läpinäkyvyys ja epäjohtonmukaisuus ovat kuitenkin yhä suurin este, kun jotkin pienemmät uskonnolliset ryhmät pyrkivät käyttämään oikeuksiaan.

Sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia suojaava lainsäädäntö on otettu suurelta osin käyttöön. Naisten ja lasten suojelua väkivallalta on vahvistettava. Sukupuolten tasa-arvosta on annettu laki, jolla pyritään parantamaan *naisten* asemaa. Perheväkivaltatapausten seurannassa on kuitenkin puutteita. *Lasten oikeuksien* osalta on saavutettu edistystä pyrittäessä suojelemaan lapsia hyväksikäytöltä ja heitteillejätöltä. Työpaikalla tapahtuvan *syrynnän* kieltävä lainsäädäntökehys on annettu, ja siihen sisältyvä syrjinnältä suojaava mekanismi on käytössä. Käytännössä syrjintää kuitenkin esiintyy edelleen. Sen kohteena ovat erityisesti romanit, seksuaalivähemmistöt, naiset, kansalliset vähemmistöt sekä vammaiset.

Omistusoikeuksien osalta edistystä ei ole tapahtunut, koska omaisuuden palauttamismenettelyä ei ole voitu aloittaa asianmukaisen oikeusperustan puuttumisen vuoksi.

Vähemmistöjen ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamista ja suojaamista koskeva lainsäädäntö on annettu. Kaikkiaan 19 kansallisen vähemmistöneuvoston vaalit järjestettiin kesäkuussa 2010. Vaalien organisointi onnistui yleisesti ottaen hyvin. Neuvostot eivät ole vielä aloittaneet toimintaansa.

Vojvodinassa etnisten ryhmien väliset suhteet ovat olleet vakaat. Vastikään annettun Vojvodinaa koskevan uuden säädöksen ja toimivallan määrittämisestä annettun lain täytäntöönpano on alkanut. Niissä säädetään provinssin laajasta itsehallinnosta paikallisen julkisen talouden ja talouden kehittämisen osalta. Lainsäädännön antamista on jatkettava. *Etelä-Serbiassa* tilanne on yleisesti ottaen vakaa mutta jännittynyt. *Sandžakissa* yhteenotot etnisten ryhmien välillä ja muslimiyhteisön sisällä ovat yleisesti ottaen vähentyneet. Jännitteitä on kuitenkin erityisesti kahden islamilaisen järjestön välillä sekä bosnialaisen kansallisen vähemmistöneuvoston perustamisen suhteen.

Maansisäisten ja muiden pakolaisten aseman parantamisessa on edistytty jonkin verran, mutta merkittävät lisätoimet ovat tarpeen. *Romanien* asema on parantunut, mutta suuri osa heistä elää edelleen äärimmäisessä köyhyydessä. Romanien syrjintä liittyy koulutusmahdollisuuksiin, sosiaaliseen suojeluun, terveydenhuoltoon, työllistymiseen ja kunnollisten asuntojen järjestämiseen.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Serbia on asennoitunut rakentavasti tilanteen kehitykseen Bosnia ja Hertsegovinassa. ICTYn syyttäjä totesi YK:n turvallisuusneuvostolle lähettämässään viimeisimmässä raportissa, että Serbia on vastannut viivytyksettä ja riittävän yksityiskohtaisesti kaikkiin syyttäjänviraston pyyntöihin, jotka koskevat asiakirjojen saantia, pääsyä arkistoihin ja todistajien kuulemista. Syyttäjä korosti raportissaan myös sitä, että syytteeseen asetettujen henkilöiden etsinnästä vastaavien operatiivisten yksiköiden toiminta on ollut ammattimaista ja tavoitteisiin sitoutunutta. Syyttäjä antoi kuitenkin useita toimintaa koskevia suosituksia. Vaikka Serbia on jatkuvasti aktiivisessa yhteistyössä ICTYn kanssa, kaksi syytteeseen asetettua henkilöä on yhä vapaalla

jalalla. Lokakuun 25. päivänä 2010 kokoontuneen neuvoston päätelmien mukaisesti yksi EU-jäsenyyden keskeisistä ehdoista on täysipainoinen yhteistyö sotarikostuomioistuimen kanssa.

Euroopan unionin oikeusvaltio-operaation (EULEX) kanssa on päästy hyvään yhteistyöhön tutkittaessa Kosovossa tapahtuneita sotarikoksia. Joidenkin alueen valtioiden kanssa on kuitenkin yhä ongelmia rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisessa ja tuomioiden tunnustamisessa.

Sarajevon julistukseen liittyvälle prosessille annettiin uusi sysäys ministeritason kokouksessa, joka järjestettiin Serbian aloitteesta Belgradissa maaliskuussa 2010. Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Montenegro ja Serbia sopivat kokouksessa yhteistyöstä, jossa paneudutaan erityisesti pakolaistilastojen selkiyttämiseen ja ratkaisematta oleviin kysymyksiin. Maat myös sitoutuivat etsimään ratkaisua lukuisiin jäljellä oleviin ongelmiin vuoden loppuun mennessä.

Serbia on edelleen osallistunut aktiivisesti alueellisiin aloitteisiin, kuten Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessiin (SEECF) sekä alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Serbia hoiti CEFTAn puheenjohtajavaltion tehtäviä vuonna 2010. Serbia on osallistunut aktiivisesti tulevan Tonavan alueen strategian valmisteluun. Serbia on edistynyt merkittävästi kahdenvälisissä suhteissaan muiden laajentumisprosessissa mukana olevien maiden kanssa, erityisesti Kroatian ja Bosnia Hertsegovinan kanssa. Serbialla on myös koko ajan ollut hyvät suhteet sen naapureina oleviin EU:n jäsenvaltioihin. Kroatian kanssa on allekirjoitettu luovutussopimus, jossa määrätään yhteistyöstä rikosasioissa. Alueellista yhteistyötä kuitenkin hankaloitti Serbian ja Kosovon välisen yhteisymmärryksen puuttuminen Kosovon osallistumisesta alueellisiin kokouksiin. Sekä Serbian että Kosovon osallistumiselle alueellisiin foorumeihin on löydettävä hyväksyttävä, kestävä ratkaisu mahdollisimman pian. Tämä on osallistavan ja toimivan alueellisen yhteistyön keskeinen edellytys. Serbian hallitus ei vielääkään tunnusta Kosovon tullin leimoja, jotka UNMIK on ilmoittanut. Serbia on säilyttänyt rinnakkaiset rakenteet Kosovossa, ja se on järjestänyt rinnakkaiset kunnalliset täytevaalit.

Globaalia talouskriisiä seuranneen vakavan taantuman jälkeen Serbian **talous** on tullut vähitellen vakaammaksi, kun maassa on toteutettu IMF:n hyväksymää sopeutusohjelmaa, jota myös EU ja Maailmanpankki tukevat. Vuoden 2010 alkupuoliskolta alkaen talouden toimeliaisuus on piristynyt, mutta elpyminen on hidasta ja hauraalla pohjalla. Julkisen talouden tila jatkoi heikentymistään siitä huolimatta, että budjettitavoitteista poikkeamista yritettiin hillitä useilla sopeutustoimilla. Hallituksen hyväksymät muutokset budjettijärjestelmää koskevaan lakiin ja eläkelakiin olivat tärkeä askel kohti julkisen talouden laadun parantamista. Muita rakenteellisia uudistuksia, erityisesti yksityistämistä ja yritysten rakenneuudistuksia, on taas jouduttu lykkäämään pitkittyneiden epäsuotuisien markkinaolojen vuoksi.

Taloudellisista jäsenyysehdoista voidaan todeta, että Serbian edistyminen toimivan markkinatalouden luomisessa on ollut vähäistä. Lisätoimia tarvitaan, jotta Serbia voisi taloutensa rakenneuudistusten avulla selviytyä keskipitkällä aikavälillä kilpailupaineista ja markkinavoimista EU:ssa.

Markkinatalouden perustekijöistä vallitsee laaja yksimielisyys. Oikea-aikaisten, asianmukaisten IMF:n hyväksymien toimien toteuttaminen oli keskeinen tekijä palautettaessa makrotalouden vakautta. Serbian ulkoinen asema kohentui laman aikana. Talouden toimeliaisuuden piristyminen johti vuonna 2010 vaihtotaseen alijäämän kasvuun, jota kuitenkin rajoittivat vahva vienti ja tuonnin maltillinen kasvu. Valuuttavaranto pysyi

suhteellisen suurena huolimatta keskuspankin interventioista, joita se teki säännöllisesti maan valuutan kurssivaihtelujen tasaamiseksi. Inflaatio pysyi yleisesti ottaen halutulla vaihteluvälillä, koska keskuspankki palasi rajoittavaan rahapolitiikkaan. Pankeilla oli edelleen riittävästi pääomaa, ja niiden likviditeetti pysyi hyvänä. Budjettijärjestelmää koskevaan lakiin ja eläkelakiin tehdyt muutokset sitouttavat hallituksen julkisen talouden vakauttamiseen keskipitkällä aikavälillä.

Serbia kuitenkin lykkäsi jälleen niitä uudistuksia, joilla on tarkoitus poistaa suurimmat rakenteelliset puutteet. Talouden asteittaisesta elpymisestä huolimatta olosuhteet työmarkkinoilla huonontuvat koko ajan. Työllisyysaste laskee ja työttömyys kasvaa. Julkisen talouden budjettitavoitteista poikkeamista on pyritty talouskriisin aikana rajoittamaan korjaavilla toimilla, ja budjettikuria on tiukennettu budjettijärjestelmään ja eläkelainsäädäntöön tehtävillä muutoksilla. Näistä toimista huolimatta julkisen talouden kestävyyttä on parannettava keskipitkällä aikavälillä uudistuksilla, jotka koskevat terveydenhuoltojärjestelmää ja julkishallintoa. Yhteiskunnan omistuksessa olevien yritysten yksityistäminen polkee paikallaan, koska useat myyntisopimukset on peruttu. Valtion omistamien yritysten yksityistäminen on viivästynyt edelleen. Byrokratia ja lainsäädännön heikko ennustettavuus rajoittavat jatkuvasti liiketoimintaympäristön kehitystä. Ongelmia on erityisesti omistusoikeuksien tehokkaassa täytäntöönpanossa, mikä haittaa markkinoille tuloa ja sieltä poistumista. Liiketoimintaa haittaavat myös puutteellinen kilpailu ja infrastruktuurin pullonkaulat. Epävirallinen sektori on edelleen merkittävä haaste.

Serbia on edistynyt lainsäädäntönsä lähentämisessä **eurooppalaisiin normeihin**. Serbia on myös jatkanut väliaikaisen sopimuksen määräysten täytäntöönpanoa ja edistynyt vakaus- ja assosiaatiosopimukseen sisältyvien vaatimusten noudattamisessa. Hallinnolliset valmiudet ovat hyvät. Lisätoimet ovat kuitenkin tarpeen, jotta lainsäädäntö ja toimintalinjat saadaan unionin säännösten mukaisiksi. EU:hun liittyvän annetun lainsäädännön täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta on varmistettava.

Sisämarkkinoiden alalla Serbia on edistynyt *tavaroiden vapaata liikkuvuutta* koskevien EU:n normien täyttämässä. Metrologiaa ja tiettyjä uuden lähestymistavan mukaisia direktiivejä koskevaa lainsäädäntöä on annettu. Markkinoiden valvontaa koskeva uusi oikeudellinen kehys kuitenkin puuttuu vielä. Valtion elinten hallinnollisten valmiuksien ja elinten välisen yhteistyön tehostamista on jatkettava. Lisätoimia tarvitaan, jotta unionin tuotekohtaisen säännösten saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä voidaan jatkaa.

Serbia on edistynyt kohtalaisesti pyrkiessään täyttämään EU:n normit *henkilöiden ja palveluiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisoikeuden ja yhtiöoikeuden aloilla*. Useat säädökset odottavat vielä hyväksymistä. Serbia on edistynyt kohtalaisesti *pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla. Ulkomaiset sijoittajat voivat tietyin rajoituksin tehdä suoria sijoituksia Serbiaan. Serbian on jatkettava pyrkimyksiään täyttää asteittain vakaus- ja assosiaatiosopimuksessa määrätyt markkinoiden vapauttamiseen liittyvät vaatimukset.

Serbia on edistynyt hyvin lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa, ja se on yhä sitoutunut uudistuksiin *tullin ja verotuksen aloilla*. Väliaikaisesta sopimuksesta johtuvat velvoitteet on täytetty. Menettelyjen ja hallinnollisten valmiuksien osalta tarvitaan lisätoimia. Verohallinnossa säännösten soveltamisen valvontavalmiuksia ja veronkantoa on parannettu, mutta edistymistä on jatkettava tällä alalla. Serbian on toteutettava seurantatoimia, joilla varmistetaan, että verolainsäädännössä noudatetaan EU:n yritysverotuksen menettelysääntöjä.

Serbia on edistynyt jonkin verran eurooppalaisten normien täyttämässä *kilpailun* alalla. Kilpailulain täytäntöönpanosäännökset on annettu. Serbian on pyrittävä edelleen antamaan näyttöä maan lainsäädännön noudattamisesta. Tuomioistuinlaitoksessa ei ole juurikaan kilpailulainsäädännön eikä taloustieteen asiantuntemusta. *Valtiontukien* alalla on edistytty jonkin verran. Serbian valtiontukiviranomainen on perustettu. Valtiontukiviranomaisen hallinnollisia valmiuksia on kuitenkin vielä parannettava. Lakien tehokas täytäntöönpano on varmistettava.

Serbia on edistynyt kohtalaisesti pyrkimyksissään perustaa tehokas, täysin riippumaton *julkisten hankintojen järjestelmä*, joka sisältää sujuvat hankintamenettelyt. Merkittävät ponnistelut ovat tarpeen, jotta unionin säännösten täytäntöönpanovalmiuksia voidaan parantaa. *Immateriaalioikeuksien* alalla on edistytty, mutta lisätoimia tarvitaan alan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa unionin säännösten kanssa. Lainsäädännön noudattamisen valvonnassa on parannettava asianomaisten virastojen toiminnan koordinoitua sekä osoitettava paljon resursseja lainopilliseen koulutukseen.

Sosiaalipolitiikan ja työllisyyden aloilla valmistellaan edelleen eurooppalaisten normien täyttämistä. *Kansanterveyden* alalla on edistytty. Hallitus on hyväksynyt Serbian kansallisen terveysneuvoston laatiman terveyden suojelun strategisen kehityssuunnitelman vuosille 2010–2015.

Serbia on edistynyt jonkin verran lainsäädännön lähentämisessä eurooppalaisiin normeihin *koulutuksen* alalla. Lisäksi on kehitettävä kaikki koulutuksen alat kattava kokonaisstrategia, johon kuuluu myös elinikäinen oppiminen. *Tieteen ja tutkimuksen* alalla on edistytty hyvin. Serbian on kuitenkin tehtävä vielä työtä pystyäkseen integroitumaan paremmin eurooppalaiseen tutkimusalueeseen ja vahvistaakseen kansallisia tutkimusvalmiuksiaan.

Neuvottelut Serbian liittymisestä *Maailman kauppajärjestöön* (WTO) ovat loppuvaiheessa. Kahdenväliset neuvottelut on saatu päätökseen useimpien WTO:n jäsenten kanssa.

Alakohtaisista politiikoista voidaan todeta, että Serbia on edistynyt hyvin *teollisuuden ja pk-yritysten* aloilla ja täyttää eurooppalaiset normit. Teollisuusstrategian laatiminen on erittäin varhaisessa vaiheessa.

Serbia on edistynyt hyvin pyrkiessään täyttämään *maatalouteen, maaseudun kehittämiseen, elintarviketurvallisuuteen sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikkaan* liittyvät eurooppalaiset normit. Oikeudellisen kehyksen parantamista on jatkettu. Täytäntöönpanoa ja soveltamisen valvontaa on kuitenkin tehostettava erityisesti elintarviketurvallisuuden osalta. Hallinnolliset valmiudet ovat heikot ja resurssien kohdentaminen tehotonta. Tarkastusyksiköt tarvitsevat lisäkoulutusta. Perustettaviin uusiin elimiin on rekrytoitava pätevää henkilöstöä. Laboratorioiden viranomaisvalvonnan alalla on edistytty.

Ympäristöasioiden alalla Serbia on edistynyt kohtalaisesti eurooppalaisen normien täyttämässä. Kansallinen ympäristönsuojeluohjelma on laadittu vuosille 2010–2019, useita lakeja on annettu ilman ja veden laadusta sekä luonnonsuojelusta ja ilmastonmuutoksesta. Uusi kemikaalivirasto on aloittanut toimintansa. Lainsäädännön täytäntöönpanoon ja noudattamisen valvontaan liittyviä valmiuksia on kuitenkin vielä parannettava.

Serbia on edistynyt jonkin verran *liikenteen* alalla. Euroopan yhteisen ilmailualueen (ECAA) perustamista koskevaan sopimukseen sisältyvien markkinoille pääsyä koskevien määräysten soveltaminen on alkanut. Rautateitä koskeva puitelainsäädäntö on kuitenkin vielä annettava. Hallinnollisia valmiuksia on lisättävä.

Energia-alalla Serbia on edistynyt jonkin verran lainsäädännön yhdenmukaistamisessa eurooppalaisten normien kanssa. Edistyminen on ollut kuitenkin epätasaista. Lisätoimia tarvitaan alan toimintojen eriyttämisessä ja markkinoiden todellisessa avaamisessa kilpailulle. Lisäksi hinnoittelupolitiikalla on muodostettava kestäväällä tavalla kustannuksia vastaavat tariffit. Lisätoimia tarvitaan ydinenergia-alan sääntelyviranomaisen valmiuksien parantamiseksi.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden alalla on edistytty jonkin verran. Oikeudellista kehystä on vahvistettu, mutta lainsäädännön täytäntöönpano on hidasta. Markkinoiden ja sääntelyn heikko kehitys aiheuttaa ongelmia erityisesti sähköisen viestinnän alalla. Valmistelut ovat edistyneet kohtalaisesti tietoyhteiskunnan palvelujen alalla. Audiovisuaalialalla tiedotusvälineitä koskeva lainsäädäntö on yhdenmukaistettava unionin säännösten kanssa. Myös julkisesta tiedosta annetun lain useat säännökset ovat ongelmallisia.

Vaikka Serbia on vasta ottamassa käyttöön parhaita käytänteitä **julkisen sektorin varainhoidon sisäisessä valvonnassa** ja ulkoisessa tarkastuksessa, jonkin verran edistymistä on havaittavissa. Varainhoidon valvonnan keskitetty yhdenmukaistamisyksikkö on nimittäin perustettu, ja valtion tarkastusvirasto on tarkastanut valtion tilinpäätöksen ensimmäisen kerran.

Serbia on edistynyt hyvin eurooppalaisten normien täyttämässä *tilastoinnin* alalla antamalla tilastoihin sekä väestöä ja maataloutta koskevaan laskentaan liittyvää lainsäädäntöä. Väestönlaskennan valmistelut ovat edenneet hyvin, mutta laskennan rahoitusta ei ole vielä varmistettu. Useilla tilastoinnin aloilla on kuitenkin vielä edistytävä, ja tilastokeskuksen valmiuksia on lisättävä.

Edistyminen on jatkunut **oikeuden, vapauden ja turvallisuuden** aloilla. Biometrisen passin hankineet Serbian kansalaiset ovat voineet matkustaa ilman viisumia joulukuusta 2009.

Rajaturvallisuudessa tapahtui jonkin verran edistymistä pääasiassa siksi, että laitteita ja infrastruktuuria ajanmukaistettiin. Lisätoimet ovat kuitenkin tarpeen, jotta voidaan poistaa yksittäisten rajanylityspaikkojen väliset toiminnan erot ja parantaa valvontaa entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Montenegron, Bosnia ja Hertsegovinan ja Kroatian vastaisilla rajoilla sekä erityisesti Kosovon vastaisella hallinnollisella rajalla.

Turvapaikka-asioissa on edistytty vain vähän. Turvapaikanhakijoiden kannalta turvallisten maiden luettelo on laadittu. Turvapaikkahakemusten ensimmäisen vaiheen käsittelijänä toimivaa turvapaikkavirastoa ei kuitenkaan ole vielä perustettu. Useat turvapaikkahakemukset raukeavat, koska hakijat katoavat tai poistuvat Serbian alueelta. Serbia on edistynyt jonkin verran *maahanmuuton* alalla. Euroopan unionin ja Serbian välisen takaisinottosopimuksen täytäntöönpano on jatkunut ilman merkittäviä ongelmia. Maahanmuuton hallintastrategiaa ei kuitenkaan panna tehokkaasti täytäntöön. Asiasta vastaavien elinten välistä toiminnan koordinoitua on parannettava ja valmiuksia lisättävä.

Rahanpesun torjunnassa on edistytty jonkin verran. Toimintasuunnitelma on laadittu ja koordinoiva elin perustettu. Kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä on jatkettu rikosten tutkinnassa ja oikeudenkäyntimenettelyissä. Käytännön tulokset ovat kuitenkin jääneet vähäisiksi. Rahanpesun torjunnasta vastaavilla viranomaisilla ei ole riittäviä valmiuksia epäilyttävien tapausten järjestelmälliseen havaitsemiseen. Raportointia on parannettava etenkin pankkisektorin ulkopuolella. Tuomioistuinlaitoksella ja lainvalvontaviranomaisilla ei ole rahanpesutapausten ja muiden talousrikosten tutkinnassa tarvittavaa asiantuntemusta. Lopullisia tuomioita annetaan harvoin.

Huumausaineiden torjunnassa on edistytty hyvin. Lainvalvontaviranomaiset ovat jatkaneet rikosten tutkintaa ja parantaneet kansainvälistä yhteistyötä, mikä on johtanut laittomien huumeiden suuriin takavarikointeihin. Rajojen valvonnassa on kuitenkin puutteita entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Montenegron, Bosnia ja Hertsegovinan ja Kroatian vastaisilla rajoilla sekä Kosovon vastaisella hallinnollisella rajalla.

Poliisin toimintavalmiuksien rakentaminen on jatkunut rikospoliisin erikoisyksiköiden toiminnan ajanmukaistamisella. Sekä poliisiorganisaation eri osien välinen yhteistyö että alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö ovat parantuneet. Strategista suunnittelua ja henkilöresurssien hallintoa on parannettava, ja rekrytointimenettelyistä on tehtävä läpinäkyvämpiä. Sisäistä valvontaa on tehostettava.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty hyvin. Eri virastojen välinen yhteistyö on parantunut maan sisällä, alueellisesti ja kansainvälisesti. Tämä on johtanut hyviin tuloksiin paljon julkisuutta saaneissa tutkinnoissa ja useiden epäiltyjen pidätyksiin. Omaisuuden menetetyksi tuomitseminen on alkanut järjestelmällisemmin, ja omaisuutta on takavarikoitu useissa tapauksissa. Uutta, perusteellisesti tarkistettua rikosprosessilakia ei ole kuitenkaan vielä annettu. Lainvalvontaviranomaisten on parannettava kykyään hyödyntää ajanmukaisia tutkintamenetelmiä erityisesti talousrikosten tutkinnassa.

Ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa sovellettavat menettelyt on otettu käyttöön ja tunnistettujen uhrien lukumäärä on kasvanut koko ajan. Strategista kehystä on kuitenkin muutettava, jotta viranomaisten toimilla voidaan paremmin reagoida eri kehityssuuntauksiin ja poliisin, syyttävaviranomaisten ja tuomioistuinten yhteistyötä voidaan parantaa. Serbia edistyi jonkin verran *terrorismin* torjunnassa antamalla lain sotilasturvallisuudesta ja sotilastiedusteluvirastoista. Terrorismin torjunnan valmiuksia on kuitenkin vielä parannettava. Terrorismista epäiltyjen henkilöiden tietokantaa ei ole vielä perustettu.

Henkilötietojen suojassa on tapahtunut vain vähän edistystä. Henkilötietojen suojasta annetun lain täytäntöönpanostrategia hyväksyttiin elokuussa 2010. Yleisen edun kannalta tärkeistä tiedoista ja henkilötietojen suojasta vastaavan valtuutetun virastolta puuttuu tilanteen parantumisesta huolimatta yhä varoja ja henkilöresursseja. Henkilötietojen suoja on keskeinen edellytys sille, että Serbia voi tehdä sopimuksen Eurojustin kanssa ja operatiivisen sopimuksen Europolin kanssa.

Kosovo

Kosovo on edistynyt **poliittisten jäsenyysehtojen** täyttämisessä. Kosovo on sitoutunut entistä tiukemmin EU-ohjelmaan ja poliittisiin uudistuksiin ja perustanut Eurooppaan yhdentymisestä vastaavan ministeriön. Hallitus on varmistanut vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvan onnistuneen vuoropuhelun Euroopan unionin kanssa. Viranomaisten on nyt kiristettävä uudistustahtia. Julkishallinnon valmiudet ovat heikot, eikä tuomioistuinlaitos toimi tehokkaasti. Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa on edelleen vakavia ongelmia. Yhteistyö EU:n oikeusvaltio-operaation (EULEX) kanssa on parantunut, ja viranomaiset ovat EULEXin tuella käynnistäneet useita korruption vastaisia operaatioita. Näitä toimia on jatkettava, ja niiden on katettava järjestäytyneen rikollisuuden, huumekaupan ja rahanpesun torjunta. Presidentin eron seurauksena Kosovossa järjestetään presidentinvaalit.

Kosovo on edistynyt merkittävästi hallinnon hajauttamisessa. Kosovoon on perustettu neljä uutta kuntaa, jotka ovat aloittaneet toimintansa. Paikallisvaalit pidettiin vuoden 2009 lopussa. Euroopan parlamentin valtuuskunta katsoi, että vaalit pidettiin rauhallisissa olosuhteissa, ja

äänestys oli aktiivista, myös Kosovon serbiyhteisön keskuudessa. Pohjois-Kosovo on liittyviä ongelmia on kuitenkin vielä jäljellä. Väkivaltaisuuksia on ollut jonkin verran. Paikallisen väestön on osallistuttava hallinnon hajauttamiseen, jotta prosessi saadaan päätökseen. Lisätoimia tarvitaan sen varmistamiseksi, että kaikkien yhteisöjen integroituminen onnistuu ja kaikkiin kuntiin saadaan julkiset palvelut. Paikallisten yhteisöjen tuki on tässä suhteessa tärkeässä asemassa, samoin kuin niiden rakentava rooli oikeusvaltioperiaatteen lujittamisessa. Rinnakkaisia rakenteita on edelleen toiminnassa, mikä haittaa hajauttamisprosessia.

Kansainvälinen tuomioistuin antoi heinäkuussa 2010 neuvoa-antavan lausunnon, jonka mukaan Kosovon itsenäisyysjulistus ei ole yleisen kansainvälisen oikeuden eikä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/99 vastainen. YK:n yleiskokouksen 9. syyskuuta 2010 antaman päätöslauselman jälkeen EU on vahvistanut valmiutensa edistää Pristinan ja Belgradin välistä vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on tukea yhteistyötä ja pyrkimyksiä kohti EU:n jäsenyyttä sekä parantaa ihmisten jokapäiväistä elämää. Alueellisten foorumien osallistava ja tehokas toiminta edellyttää kaikkien osapuolten määrätietoisia toimia.

Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen osalta voidaan todeta, että toimeenpanevien ja parlamentaaristen rakenteiden vahvistamisessa on edistytty erityisesti Eurooppaan yhdentymisen suhteen. Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa on kuitenkin yhä suuria ongelmia, ja sitä on lujitettava.

Perustuslakituomioistuin antoi syyskuussa tuomion, jonka mukaan on perustuslain vastaista olla samaan aikaan Kosovon presidentti ja puolueen puheenjohtaja. Tuomion antamisen jälkeen Kosovon presidentti erosi. Tämän jälkeen LDK-puolue vetäytyi hallituskoalitiosta. Kosovossa järjestetään vaalit 12. joulukuuta 2010.

Parlamentti on perustanut julkisen talouden valiokunnan. Euroopan yhdentymistä käsittelevä valiokunta on rationalisoinut sääntöjään ja menettelyjään. Parlamentin valmiudet käsitellä lakiesityksiä ja valvoa annetun lainsäädännön täytäntöönpanoa ovat kuitenkin edelleen heikot. Hallituksen parlamentaarista valvontaa on vielä tehostettava.

Hallituksen keskeiset rakenteet on perustettu, ja ne toimivat perustuslain asianomaisten säännösten mukaisesti. Eurooppaan yhdentymisestä vastaavan ministeriön toiminta on alkanut hyvin. Sen on nyt lisättävä valmiuksiaan ja vahvistettava rooliaan muiden ministeriöiden toiminnan koordinoijana.

Kosovolla on vielä suuri haaste *julkishallinnon uudistamisessa*. Oikeudellisen kehyksen kehittämistä on jatkettu antamalla lait virkamieskunnasta ja palkoista. Kosovon on huomattavasti vahvistettava julkishallinnon valmiuksia tarjota tarpeelliset palvelut kaikille kansalaisille. Kosovon julkishallinto on edelleen heikko.

Kosovo on edistynyt *tuomioistuinjärjestelmän* uudistamisessa. Tuomioistuinlaitoksen mittaava uudistus on aloitettu antamalla neljä uutta lakia tuomioistuimista, syyttäväviranomaisista, Kosovon tuomarineuvostosta ja Kosovon syyttäjäneuvostosta. Tuomioistuimista annettuun lakiin sisältyy uusi palkkajärjestelmä, joka parantaa huomattavasti tuomarien tilannetta. Tuomarien ja syyttäjien taustan tarkistaminen on myös saatu päätökseen. Presidentti on nimittänyt yli 340 tuomaria ja syyttäjää virkoihin kaikilla tuomioistuinlaitoksen tasoilla. Prosessiin kuului myös paikallisten jäsenien nimittäminen Kosovon tuomarineuvostoon, joka on valinnut keskuudestaan neuvoston puheenjohtajan. Ensimmäiset tuomari- ja syyttäjäehdokkaat valmistuivat Kosovon tuomari-instituutista

joulukuussa 2009 läpäistyään asianajajatutkinnon. Tuomioistuinlaitokseen on kuitenkin joissakin tapauksissa kohdistunut poliittista painostusta, erityisesti tuomarien ja syyttäjien uudelleennimitysprosessissa. Käsittelemättömiä oikeustapauksia on kuitenkin paljon erityisesti siviiliasioissa (mukaan luettuina omistusoikeudet). Kosovon viranomaisten on panostettava riittävästi sotarikosten tutkinnan ja juridisen seurannan tukemiseen. Tuomioistuinjärjestelmän uudistamisen täytäntöönpanosuunnitelmat on laadittava ja uudistamiselle on osoitettava tarvittavat resurssit. Kosovo on vielä varhaisessa vaiheessa oikeusasioihin liittyvien ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Kosovo on parantanut *korruption torjunnan* oikeudellista kehystä antamalla lait korruptiontorjuntavirastosta sekä korkea-arvoisten virkamiesten saamien lahjojen ja omaisuuden ilmoittamisesta ja alkuperästä. Lakia eturistiriitojen estämisestä julkisia tehtäviä hoidettaessa on muutettu. Puoluerahoituksesta annettu laki ei ole täysin eurooppalaisten normien mukainen. Korruption torjunnassa on saavutettu vain vähän tuloksia. Suurimmat ongelmat liittyvät edelleen hankintamenettelyihin sekä tuomioistuin- ja lainvalvontajärjestelmiin. EULEXin on pitänyt jatkaa toimivaltansa mukaisia toimia runsaasti julkisuutta saaneissa tapauksissa. Parhaillaan on käynnissä useita korruption torjuntaan liittyviä tutkintatapauksia. Huhtikuussa liikenneministeriön toimitiloissa suoritettiin etsintöjä, ja heinäkuussa Kosovon poliisi pidätti keskuspankin pääjohtajan EULEX-operaation yhteydessä. Kosovon hallituksen kanssa on tehty yhteistyötä näiden tutkintatapauksen aikana. Korruptio on kuitenkin Kosovossa edelleen yleistä ja erittäin vakava ongelma. Lainsäädäntö on puutteellista eikä vastaa täysin eurooppalaisia normeja.

Perustuslaissa taataan *ihmisoikeudet ja vähemmistöjen kunnioittaminen ja suojele* ja luetellaan keskeiset, Kosovossa suoraan sovellettavat kansainväliset sopimukset ja välineet. Instituutioihin liittyvät ongelmat ja poliittisen tahdon puuttuminen kuitenkin haittaavat tämän alan oikeusnormien tehokasta täytäntöönpanoa. Serbiyhteisön integrointiprosessi on käynnissä. Viranomaisten on tarmokkaammin pyrittävä ratkaisemaan keskeiset ongelmat, jotka liittyvät muun muassa omistusoikeuteen, kadonneisiin henkilöihin, pakolaisten paluuseen ja koulutukseen.

Kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien on tapahtunut jonkin verran edistystä. Hallituksen on pyrittävä tarmokkaammin *estämään kidutus* ja puututtava *vankien huonoon kohteluun* ja liialliseen voimankäyttöön, johon poliisin ja *vankilahenkilökunnan* väitetään syyllistyvän. *Vankilaoaloissa* on edelleen parantamisen varaa. *Oikeussuojan saatavuuden* osalta edistyminen on ollut rajoitettua.

Ilmaisunvapaus ei käytännössä vieläkään toteudu. Yleisradioyhtiön riippumattomuutta ja puolueettomuutta on vahvistettava. Toimittajat saavat edelleen uhkauksia tekemiensä juttujen vuoksi. Heillä on myös vaikeuksia saada virallisia asiakirjoja käyttöönsä. *Yhdistymisvapautta* koskevalla lainsäädännöllä ei pystytty helpottamaan valtiosta riippumattomien järjestöjen toiminnan ja rahoituksen saamista kestäväälle pohjalle. *Kansalaisyhteiskunnan* kyky seurata ja arvioida viranomaisten toimintaa on parantumassa. Kansalaisyhteiskunta on kuitenkin edelleen kehittymätön, eivätkä kunnat ja keskusviranomaiset kuule sen edustajia järjestelmällisesti lainsäädäntöprosessin aikana.

Taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet eivät vielä täysin toteudu. *Naisten* suojelua koskevaa lainsäädäntöä on vahvistettu. Nuorisotuomioistuinten toiminnassa on edistytty jonkin verran. *Lasten* oikeuksien suojele on kuitenkin edelleen heikoissa kantimissa. Viranomaisten on puututtava tiukemmin lapsikauppaan ja lapsityövoiman käyttöön. Muita heikommassa asemassa olevien ryhmien, erityisesti hylättyjen lapsien, paluumuuttajien ja vammaisten

sosiaalista integrointia ja suojelua on parannettava. Kosovo on aloittanut kampanjan, jolla pyritään lisäämään tietoisuutta *syrynnän kieltämisestä*. Kampanjassa keskitytään erityisesti ikään ja seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämiseen. Syrjinnän kieltävän lainsäädännön täytäntöönpano on kesken. *Omistusoikeuksien* käyttämistä koskevien tuomioistuimen määräyksien täytäntöönpano sujuu aiempaa paremmin. Käsittelemättä olevien tapausten suuri määrä ja muut pitkittyneet ongelmakysymykset kuitenkin haittaavat suuresti omaisuuden palauttamista.

Edistyminen *vähemmistöjen ja sivistyksellisten oikeuksien kunnioittamisen ja suojaamisen* osalta on ollut rajallista. Kulttuuriministeriö on perustanut kulttuuriperinnöstä vastaavan osaston. Uskonnollisten paikkojen uudelleenrakentamista on jatkettu. Vastuu tiettyjen uskonnollisten paikkojen ja kulttuurikohteiden suojaamisesta on siirtynyt KFOR-joukoilta Kosovon poliisille. Kulttuuriperintöä koskevaa lakia ei ole kuitenkaan pantu täysimääräisesti täytäntöön. Erityisistä suojavyöhykkeistä vuonna 2008 annetussa laissa tarkoitettua valvontaneuvostoa ei ole vielä perustettu. Yhteisö- ja paluumuuttoministeriö on lisännyt tukeaan vähemmistöihin kuuluville maahan palanneille *maansisäisille ja muille pakolaisille*. Vapaaehtoisesti maahan palaavien määrä kasvaa kaikkialla Kosovossa.

Kosovo laati joulukuussa 2009 toimintasuunnitelman romani-, ashkali- ja egyptiläisvähemmistöjen integrointistrategian täytäntöönpanosta. Viranomaiset ovat perustaneet strategian täytäntöönpanon edellyttämät rakenteet. Perheiden uudelleen asuttaminen Pohjois-Kosovossa sijaitsevilta lyijyn saastuttamilta alueilta on alkanut, ja Cesmin Lugin / Česmin Lugin leiri on voitu tyhjentää. Nämä toimet on saatava mahdollisimman nopeasti päätökseen. Romani-, ashkali- ja egyptiläisvähemmistöjen heikot elinolot ja heidän huonot mahdollisuutensa saada koulutusta, terveydenhoitoa ja sosiaaliturvaa ovat yhä erittäin suuri ongelma. Kosovon osallistumista romanien teemavuosikymmenen ohjelmaan (Decade of Roma Inclusion) on lujitettava.

Alueellisista ja kansainvälisistä velvoitteista voidaan todeta, että Kosovon yhteistyö entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa on jatkunut tarkastelukaudella. Aseellisen selkkauksen päättymisestä on yli kymmenen vuotta, ja kadonneita henkilöitä arvioidaan olevan yhä 1 800. Viranomaisten on tehostettava tähän kysymykseen liittyviä toimia. Kosovo osallistui kesäkuussa 2010 Sarajevossa järjestettyyn EU:n ja Länsi-Balkanin maiden huippukokoukseen. Kosovon on kuitenkin omaksuttava rakentava lähestymistapa varmistaakseen tehokkaan osallistumisensa yhteistyöaloitteisiin, kuten alueellisen yhteistyöneuvoston ja Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (CEFTA) toimintaan. Kosovon on pyrittävä varmistamaan CEFTAn tehokas täytäntöönpano käytännöllisellä ja rakentavalla tavalla. Kosovo on ottanut käyttöön tullileimat, joiden YK:n pääsihteerin erityisedustaja on vahvistanut olevan sopusoinnussa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/99 kanssa. Serbia ja Bosnia ja Hertsegovina eivät kuitenkaan ole tunnustaneet niitä. Sekä Serbian että Kosovon osallistumiselle keskeisiin alueellisiin foorumeihin on löydettävä hyväksyttävä, kestävä ratkaisu mahdollisimman pian. Tämä on osallistavan ja toimivan alueellisen yhteistyön keskeinen edellytys.

Talouskriisillä on ollut rajallinen vaikutus Kosovon **talouteen**. Kokonaistuotanto on jatkanut kasvuaan pääasiassa julkisten menojen ansiosta. Tällaisen talouskasvun kestävyyskohdistuu yhä suurempia riskejä. Työttömyys pysyttelee erittäin korkeana. Inflaatiovauhdissa on ollut suuria vaihteluja, jotka johtuvat elintarvikkeiden ja polttoaineiden hintojen heilahtelusta. Poliitiikan muotoilu ja toteuttaminen ei ole vielä ennestään ennustettavaa. IMF:n kanssa on päästy sopimukseen ohjelmasta, jolla pyritään rajoittamaan julkisen talouden

riskejä ja saamaan julkinen talous kestäväälle pohjalle. Heikko oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, epäluotettava sähkönjakelu, heikko infrastruktuuri ja rahoituksen rajoitettu saatavuus haittaavat edelleen yritysten toimintaa. Nämä esteet haittaavat yritysten toiminnan ja koko talouselämän kehittämistä.

Taloudellisista jäsenyysehdoista voidaan todeta, että Kosovon edistyminen toimivan markkinatalouden luomisessa on ollut vähäistä. Huomattavia uudistuksia ja investointeja tarvitaan, jotta Kosovo voi pitkällä aikavälillä selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista unionissa.

Markkinasuuntautuneen talouspolitiikan perustekijöistä vallitsee yhä laaja yksimielisyys. Euron käyttö, vähäinen ulkomaanvelka ja kapeapohjainen vientisektori ovat vähentäneet talouden alttiutta ulkoisille rahoituksen ja kysynnän häiriöille. Pankkiala on jatkanut laajentumista ja säilynyt vakaana ja kannattavana. Kosovon yksityistämismäärä on jatkanut yhteiskunnan omistuksessa olevien yritysten yksityistämistä. Ensimmäinen onnistunut julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuushanke on saatu päätökseen, ja kansainvälinen yhteenliittymä on valittu kehittämään Pristinan kansainvälisen lentokentän toimintaa 20 vuoden toimiluvalla.

Politiikkayhdistelmään sisältyvät riskit ovat jatkuvasti lisääntyneet valtion menojen voimakkaan kasvun vuoksi. Erityisesti uuden moottoritien rakentaminen rasittaa suuresti julkista taloutta. Poliitiikan puutteellinen muotoilu ja toteuttaminen horjuttavat Kosovon jo ennestään epävarmaa taloutta. Taloustilastointia on kehitetty jonkin verran, mutta tilastot ovat yhä puutteellisia. Työttömyys on korkea etenkin nuorten keskuudessa. Vaihrotaseen vaje on kasvanut vahvan kotimaisen kysynnän ja kehittymättömän tuotantopohjan vuoksi. Julkinen sähköyhtiö saa yhä huomattavia tukia valtion varoista sähkön tuontia varten ja lainoja investointiohjelmansa rahoittamiseen. Heikko oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, omistusoikeuksiin liittyvä epävarmuus ja korkeat korot haittaavat edelleen yritystoimintaa ja hidastavat talouden kehitystä. Epävirallinen sektori on edelleen merkittävä haaste.

Kosovon edistyminen lainsäädännön ja politiikkojen yhdenmukaistamisessa **eurooppalaisten normien** kanssa on ollut vaihtelevaa. Tullia, verotusta, tavaroiden vapaata liikkuvuutta, tilastointia, maahanmuuttoa, koulutusta ja terrorismin torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä on kehitetty edelleen. Kilpailua, immateriaalioikeuksia, ympäristöasioita, maataloutta ja elintarviketurvallisuutta, yhdenmukaistettua rajaturvallisuutta, turvapaikka-asioita, rahanpesun torjuntaa sekä henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön lähentäminen EU-normeihin on alkuvaiheessa. Työllisyys- ja sosiaalipolitiikka, varainhoidon valvonta sekä huume- ja ihmiskaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta ovat aloja, joilla lainsäädännön yhdenmukaistaminen eurooppalaisten normien kanssa on edelleen vähäistä.

EU:n **sisämarkkinoiden** osalta *tavaroiden vapaata liikkuvuutta, mukaan lukien kuluttajansuoja*, koskevan lainsäädännön laatiminen on edistynyt jonkin verran. Lainsäädäntöä on vahvistettava kaikilta osin. *Henkilöiden vapaan liikkuvuuden, palvelujen vapaan tarjoamisen ja sijoittautumisoikeuden* osalta yhdenmukaistaminen eurooppalaisten normien kanssa on jäänyt vähäiseksi. Kosovo on edistynyt hyvin *pääomien vapaan liikkuvuuden* alalla. Sääntelyä on kuitenkin vielä tehostettava lisätoimilla.

Tullia koskevat säännökset ovat yleisesti ottaen eurooppalaisten normien mukaisia. Korruption vastaisia toimia on toteutettu. Salakuljetuksen torjuntaan on panostettava enemmän. Tullitarkastuksia on tehostettava Pohjois-Kosovossa. Hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet, mutta eivät tarpeeksi. *Verotuksen* alalla on onnistuttu kehittämään lainsäädäntöä

ja hallinnon valmiuksia. Lisätoimet ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että voimassa oleva lainsäädäntö pannaan tehokkaasti täytäntöön, verot saadaan perittyä ja veropohjaa laajennettua. Näin voidaan supistaa huomattavan suurta epävirallista taloutta. Tulli- ja veroviranomaisten päätöksiä vastaan nostettujen kanteiden lukumäärä on kasvanut.

Kilpailun alalla ei ole edistytty kilpailunrajoitusten eikä valtiontukisääntöjen osalta. Hallinnolliset valmiudet ovat parantuneet, mutta kilpailupolitiikan toteuttaminen on kokonaisuudessaan alkuvaiheessa. Kilpailuasioita käsittelevien instituutioiden yhteistyötä on tehostettava. Kilpailulautakunnan on osallistuttava tiiviimmin suuriin yksityistämisen- ja rakenneuudistushankkeisiin.

Kosovo ei ole vielä antanut uutta hankintalakia. Hallitus on tosin valmistellut asiaa. Voimassa olevan lain käytännön täytäntöönpanossa on kuitenkin ongelmia. Julkisista hankinnoista vastaavien virkamiesten roolia on vahvistettava, jotta hankintasopimusten täytäntöönpanon seuranta voidaan tehostaa. Julkisten hankintojen järjestelmän riippumattomuutta on lisättävä, ja toiminnasta on tehtävä ammattimaisempaa. Viranomaisten on tarmokkaammin torjuttava julkisiin hankintoihin liittyvää korruptiota. Kosovossa sovellettavat toimilupia koskevat säännökset poikkeavat huomattavasti eurooppalaisista normeista.

Immateriaalioikeuksia koskevaa keskeistä lainsäädäntöä ei ole vielä annettu. Säännösten noudattamisen valvontaa ja tietoisuutta on lisättävä merkittäville lisätoimilla. Immateriaalioikeuksien järjestelmä on Kosovossa alkuvaiheessa, ja sen täytäntöönpano hyvin heikkoa.

Työllisyyden ja kansanterveyden alalla lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on edistytty rajoitetusti. Heikot hallinnolliset valmiudet ja puutteellinen lainsäädäntö aiheuttavat ongelmia. Sosiaalista suojelua ja osallisuutta sekä *työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua* on kehitettävä Kosovossa. *Koulutukseen* sovellettavaa lainsäädäntöä on yhdenmukaistettu eurooppalaisten normien kanssa, mutta uudistusten toteuttaminen edellyttää hallinnollisten valmiuksien parantamista. Kosovo on laatinut viisivuotisen *tutkimusohjelman*, jolla aiotaan parantaa tutkimussektorin valmiuksia. Tutkimuksesta on tehty painopisteala.

Alakohtaisista politiikoista kehitystyötä ja *pk-yrityksiä* on tuettava tehokkaammin, ja tämän alueen eri strategiat on koordinoitava paremmin. Toimia on vauhditettava *maataloudessa* ja elintarviketurvallisuudessa, erityisesti hyväksytyn lainsäädännön täytäntöönpanossa ja maatalouselintarvikelaitosten uudistamisessa. Useita *ympäristöalan* lakeja on hyväksytty, mutta EU:n ympäristönormien täytäntöönpano on vielä alkuvaiheessa.

Liikenneinfrastruktuuri on yhä kehittymätön. Kosovossa on aloitettu tienrakennusohjelma, jonka laajuus ei vastaa ennustettuja liikennevirtoja. Ohjelma on syrjäyttänyt muiden liikennemuotojen, erityisesti rautateiden, investointihankkeita. Ilmailun alalla on onnistuttu lähentämään lainsäädäntöä eurooppalaisiin normeihin. Kosovo laati joulukuussa 2009 ilmailun turvallisuutta ja laadunvalvontaa koskevat ohjelmat.

Energia-alalla riittää suuria haasteita, jotka liittyvät sähkömaksujen perintään ja kestävämmän sähkönkysynnän hallintaan. Kosovo laati huhtikuussa energiastrategian vuosille 2009–2018. Lokakuussa 2010 annettiin, tosin huomattavasti myöhässä, alan tärkeä lakipaketti, jossa säädetään energiasta, sähköstä ja energia-alan sääntelyviranomaisesta.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta edistyminen on ollut rajallista. Televiestintäalan sääntelyviranomaisen riippumattomuutta ja resursseja on parannettava ja medialautakunnan riippumattomuus on taattava riippumattomasta medialautakunnasta

annettuun lakiin parhaillaan tehtävillä tarkastuksilla. Yleisradioyhtiön rahoitukseen on löydettävä pitkän aikavälin ratkaisu.

Varainhoidon valvonnassa on edistytty jonkin verran. Kosovo on kuitenkin vasta ottamassa käyttöön kansainvälisiä normeja. Valtiontalouden tarkastusviraston taloudellista riippumattomuutta ei ole kyetty takaamaan. Kosovo antoi heinäkuussa lain virallisista *tilastoista*. Hallinnolliset valmiudet ovat kuitenkin edelleen heikot, ja lisätoimilla on parannettava alakohtaista tilastointia ja erityisesti yrityksistä ja makrotaloudesta laadittavia tilastoja.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on edistytty vaihtelevasti. Kosovo on edistynyt jonkin verran *yhdennetyn rajaturvallisuuden* kehittämisessä. Kosovon viranomaisille on siirretty KFOR-joukoille kuuluneita Albanian vastaisen rajan valvontaan liittyviä tehtäviä. Merkittäviä toimia on kuitenkin toteutettava, jotta rajojen valvonnassa voidaan varmistaa EU:n normien noudattaminen. Maan pohjoisosa on erityisen haasteellinen toimintaympäristö. EULEX on tehostanut toimintaansa väylillä 1 ja 31. Kosovo on edistynyt rajoitetusti *turvapaikka-asioissa*. Turvapaikkahakemuksia on jätetty selvästi aiempaa enemmän, mutta kokonaismäärä on edelleen alhainen. Useimmat Kosovosta muihin maihin poistuvat turvapaikanhakijat eivät ole Kosovon viranomaisten asianmukaisessa valvonnassa.

Maahanmuuttoa koskevaa lainsäädäntöä on onnistuttu lähentämään eurooppalaisiin normeihin. Kosovo on antanut takaisinottoa koskevan lain, joka on yleisesti ottaen EU-vaatimusten mukainen. Kosovo on myös allekirjoittanut useita kahdenvälisiä takaisinottosopimuksia. Viranomaiset ovat jatkaneet Euroopan maista tulevien takaisinottopyyntöjen tehokasta käsittelyä. Tätä toimintaa on jatkettava. Kosovo on antanut tarkistetun strategian palautettujen henkilöiden uudelleenkotouttamisesta sekä strategian täytäntöönpanoa koskevan toimintasuunnitelman.

Rahanpesu on edelleen vakava ongelma. Kosovo on antanut lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta. Tulliviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen yhteistyö on parantunut. Keskus on myös tehostanut yhteistyötään pankkien kanssa. Tämän alan eurooppalaisia normeja vastaavien säännösten antaminen ja täytäntöönpano on kuitenkin vielä alkuvaiheessa. Valmiudet tutkia rahanpesutapauksia ja nostaa syytteitä ovat vielä heikot. Kosovon viranomaisilla ei ole myöskään riittäviä valmiuksia ottaakseen kokonaisvastuun rahanpesutapausten hallinnoinnista. Talousrikosten ratkaisemisessa on edistytty yleisesti ottaen vain vähän.

Myöskään *huumekaupan* torjunnassa ei ole juuri edistytty. Takavarikoitujen huumeiden säilytystilojen turvajärjestelyjä on parannettu. Viranomaiset ovat toteuttaneet lukuisia onnistuneita huumekaupan vastaisia operaatioita. Takavarikkoja, pidätyksiä ja syytetoimia on kuitenkin ollut vähän. Huumekaupan torjuntatoimet ovat kaiken kaikkiaan alkuvaiheessa.

Kosovo on edistynyt jonkin verran *poliisitoimen* uudistamisessa. Yleinen järjestys on säilynyt. Serbian ortodoksisen kirkon patriarkan vihkimysseremonia sujui rauhallisesti. Kosovon poliisin uusi organisaatorakenne on hyväksytty, mukaan lukien ylemmän poliisijohdon toimenkuvaukset. Pienten ja kevyiden aseiden valvontaa ja keräämistä koskeva strategia ja toimintasuunnitelma on annettu. Laittomien aseiden kerääminen on vilkastunut. Kosovon poliisin on kuitenkin perustettava erityistutkintamenettelyjä soveltavia poliisiyksiköitä, jotta vakavaa rikollisuutta voidaan torjua tehokkaammin.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on edistytty vain vähän. Kosovo on laatinut rikostentorjuntastrategian. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan on nimitetty erityisyyttäjiä. Kolmansien maiden kanssa on allekirjoitettu järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevia kahdenvälisiä sopimuksia. Kosovon on kuitenkin perustettava tehokas todistajansuojelujärjestelmä. Korkean tason tuomiota ei ole vielä annettu. Joissakin tapauksissa tuomareita ja syyttäjiä on peloteltu. Järjestäytynyt rikollisuus on edelleen hyvin vakava ongelma. Viranomaisten on torjuttava tehokkaammin Länsi-Balkanin ja muun Euroopan alueella esiintyvää järjestäytynyttä rikollisuutta, erityisesti tutkinnan, pidätysten, omaisuuden takavarikoinnin ja tuomioiden antamisen kautta. Kosovon on saatava aikaan konkreettisia tuloksia.

Ihmiskaupan torjunnan osalta edistyminen on ollut rajallista. Eräässä ihmisten salakuljetusta koskevassa tapauksessa on tehty useita pidätyksiä. Kosovo on hyväksynyt ihmiskaupan uhreista huolehtimista koskevat kansainväliset normit. Todettujen ihmiskauppaan liittyvien tapausten ja tunnistettujen uhrien lukumäärä on kuitenkin jäänyt vähäiseksi, ja tulokset ovat olleet heikkoja ongelman laajuuteen verrattuna. Rikoksentehtijöiden rangaistukset ovat joskus liian lieviä. Kosovon toimielinten valmiuksia tutkia ihmiskauppaa, nostaa syytteitä ja langettaa tuomioita on vahvistettava. *Terrorismin torjunnassa* on edistytty jonkin verran. Kosovon poliisin terrorismin vastaisen yksikön toimintakykyä on parannettu.

Kosovo on edistynyt vain vähän *henkilötietojen suojaamisessa*. Laki henkilötietojen suojasta on annettu. Tietosuoja viranomaista ei ole vielä perustettu. Ihmisille ei anneta Kosovossa riittävästi tietoja heidän henkilötietojensa suojaamiseen liittyvistä oikeuksista. Tässä alalla edistyminen on keskeinen osa Kosovon tekemää oikeus- ja sisäasioiden kansainvälistä yhteistyötä.

Turkki

Turkki täyttää **poliittiset arviointiperusteet** edelleen riittävästi. Äskettäin toteutetut perustuslakiuudistukset ovat luoneet edellytykset edistymiselle monilla osa-alueilla, kuten oikeuslaitoksen ja perusoikeuksien suhteen. Uudistukset on nyt pantava täytäntöön eurooppalaisten normien mukaisesti. Demokraattinen avautuminen, jolla pyritään erityisesti kurdikysymyksen ratkaisemiseen, ei vielä täytä odotuksia.

Perustuslain muutospaketti, joka hyväksyttiin kansanäänestyksessä 12. syyskuuta, on askel oikeaan suuntaan. Se koski joitakin liittymiskumppanuuden ensisijaisia tavoitteita oikeuslaitoksen, perusoikeuksien ja julkishallinnon osa-alueilla. Ennen perustuslakiuudistuksen laatimista ja hyväksymistä ei kuitenkaan järjestetty kuulemisprosessia, jossa puolueet ja kansalaisyhteiskunta olisivat olleet laajasti mukana. Paketin täytäntöönpano eurooppalaisten normien mukaisesti ja läpinäkyvällä ja osallistavalla tavalla on avainasemassa. Perusoikeuksien osalta tarvitaan vielä huomattavasti työtä. Toimittajia vastaan nostettujen kanteiden määrä ja tiedotusvälineisiin kohdistuva asiaton painostus haittaavat käytännössä lehdistönvapautta. Hallitus on vain osittain toteuttanut elokuussa 2009 ilmoittamaansa demokraattista avautumista, jolla pyritään erityisesti kurdikysymyksen ratkaisemiseen. Perustuslakituomioistuimen päätös lakkauttaa Demokraattinen yhteiskunta -puolue (DTP) ja PKK:n terrori-iskujen lisääntyminen ovat myös haitanneet tätä politiikkaa.

Demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen osalta Turkissa jatkui väitetyn Ergenekon-rikollisverkoston tutkinta. Kyseinen tutkinta ja useiden muiden vallankaappausuunnitelmien

selvittely antavat Turkille mahdollisuuden vahvistaa luottamusta siihen, että sen demokraattiset instituutiot toimivat asianmukaisesti ja maassa noudatetaan oikeusvaltioperiaatetta. Huolenaiheena on kuitenkin se, annetaanko kaikille epäillyille oikeudelliset takeet. Turkin on edelleen muutettava puolueiden lakkauttamismenettelyä ja -syitä koskevaa lainsäädäntöään eurooppalaisia normeja vastaavaksi.

Perustuslain muutosten hyväksyminen on vienyt *julkishallinnon uudistamista* jonkin verran eteenpäin kohti oikeusasiamiehen viran perustamista, henkilötietosuojaa ja tiedonsaantia. Lisätyötä tarvitaan erityisesti virkakoneiston uudistamisessa.

Turvallisuusjoukkojen siviilivalvonnassa on edistytty. Perustuslakipaketissa rajoitetaan sotilastuomioistuimien toimivaltaa ja avataan korkeimman sotilasneuvoston päätökset uudelleentarkastelulle. Korkeassa asemassa olevat sotilashenkilöt ovat kuitenkin edelleen antaneet lausuntoja toimivaltaansa kuulumattomista asioista, erityisesti oikeudellisista asioista. Puolustusbudjetin parlamentaarisen valvonnan osalta ei saavutettu edistymistä.

Oikeuslaitoksen osalta saavutettiin edistymistä oikeuslaitoksen uudistusstrategian täytäntöönpanossa. Tuomarien ja syyttäjien korkean neuvoston kokoonpanoa koskevien perustuslakimuutosten hyväksyminen merkitsee myönteistä kehitystä. Oikeusministeri on kuitenkin edelleen korkean neuvoston puheenjohtaja, ja hänellä on viimeinen sana tutkinnoissa. Täytäntöönpanolainsäädännön valmistelu- ja hyväksymisprosessissa on luotava toimiva vuoropuhelu kaikkien sidosryhmien kanssa. Tämä edistäisi näiden uudistusten täytäntöönpanoa eurooppalaisten normien mukaisesti läpinäkyvällä ja osallistavalla tavalla.

Korruptiontorjuntastrategian ja toimintasuunnitelman kehittämisessä on edistetty. Korruptiota esiintyy kuitenkin edelleen monilla aloilla. Turkin on saatava aikaan tuloksia korruptiotapausten tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa.

Ihmisoikeuksissa ja vähemmistöjen suojelussa on edistytty jonkin verran, erityisesti kokoontumisvapauden sekä naisten oikeuksien, lasten oikeuksien ja sivistyksellisten oikeuksien osalta. Sananvapauden ja uskonnonvapauden toteutuminen vaatii kuitenkin vielä huomattavasti työtä.

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön noudattamisen osalta ihmisoikeusinstituutiot on saatettava täysin YK:n periaatteita vastaaviksi.

Myönteinen kehitys kidutuksen ja epäasiallisen kohtelun estämisessä jatkuu. Joissakin runsaasti julkisuutta saaneissa ihmisoikeusloukkausasioissa on annettu tuomioita. Lainvalvontaviranomaisten kohtuuttomasta voimankäytöstä kuullaan edelleen, ja se huolestuttaa.

Vankilauudistusohjelman täytäntöönpano jatkuu. Tutkintavankeudessa olevien suuri osuus on kuitenkin edelleen yksi suurimmista ongelmista. Vankiloiden terveyspalveluja on parannettava.

Turkin lainsäädäntö ei takaa riittävällä tavalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaista *sananvapautta*. Toimittajia vastaan nostettujen kanteiden määrä on huolestuttava. Tiedotusvälineisiin kohdistuva asiaton poliittinen painostus ja oikeudellinen epävarmuus vaikuttavat lehdistönvapauden toteutumiseen käytännössä. Usein tapahtuva verkkosivustojen kieltäminen on huolestuttavaa.

Kokoontumisvapauden osalta on edistytty jonkin verran. Aikaisemmin levottomuuksia aiheuttaneet mielenilmaisut, kuten Newroz-juhlinta (kurdien uusi vuosi) tai 1. toukokuuta,

sujuivat tänä vuonna rauhallisesti, ja ne oli koordinoitu hyvin viranomaisten kanssa. Joihinkin kurdikysymykseen liittyviin mielenosoituksiin Kaakkois-Turkissa liittyi kuitenkin edelleen turvallisuusjoukkojen liiallista voimankäyttöä.

Yhdistymisvapautta koskeva lainsäädäntö vastaa pitkälti EU:n normeja. Viranomaiset harjoittavat kuitenkin liiallista valvontaa ja nostavat edelleen lakkauttamiskanteita seksuaalivähemmistöjä edustavia HLBT-järjestöjä vastaan.

Uskonnonvapauden osalta uskonnon harjoittamisen vapautta kunnioitetaan edelleen yleisesti. Yhteisölain täytäntöönpano jatkuu, joskin siihen on liittynyt viivästymistä ja menettelyongelmia. Vuoropuhelu alawiittien ja ei-muslimien kanssa jatkuu, mutta se ei ole vielä tuottanut tuloksia. Ääriryhmät uhkaavat edelleen vähemmistöuskontojen edustajia. On luotava Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukainen oikeudellinen kehys, joka mahdollistaisi alawiittien ja ei-islamilaisten uskontokuntien toiminnan, myös papiston kouluttamisen, ilman aiheettomia rajoituksia.

Naisten oikeudet ja sukupuolten tasa-arvon takaava oikeudellinen kehys on pääosin olemassa. Kehystä on vahvistettu perustuslain muutoksella, joka sallii naisten positiivista erityiskohtelua koskevien toimenpiteiden käyttöönoton. Oikeudellisen kehyksen muuntaminen poliittiseksi, yhteiskunnalliseksi ja taloudelliseksi todellisuudeksi edellyttää kuitenkin määrätietoista lisätyötä. Naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon toteutuminen käytännössä on edelleen Turkille keskeinen haaste. Kunniamurhat, lapsi- ja pakkoavioliitot sekä perheväkivalta ovat edelleen vakavia ongelmia. Lainsäädäntö on pantava yhdenmukaisesti täytäntöön kaikkialla maassa. Tarvitaan lisää naisten oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa koskevaa koulutusta ja valistusta.

Lasten oikeuksien parantamisessa on edistytty. Turkki on saattanut nuorisotuomioistuimia koskevan säännöstönsä kansainvälisiä normeja vastaavaksi. Sukupuolten välinen kuilu kapeni edelleen alemman perusasteen koulutuksessa, mutta maan joissakin osissa tilanne on yhä ennallaan. Lasten koulunkäynnin keskeytyminen on edelleen huolenaiheena. Pyrkimyksiä on edelleen vahvistettava kaikilla osa-alueilla – koulutuksen, lapsityövoiman, terveyden, hallinnollisien valmiuksien ja koordinoinnin suhteen. On luotava kaikkialla maassa toimiva nuorisotuomioistuinjärjestelmä.

Perustuslain muutoksilla laajennetaan Turkin *ammattiyhdistysoikeuksia*, erityisesti julkisen sektorin työntekijöiden osalta. Nykyisessä lainsäädännössä on kuitenkin rajoittavia säännöksiä, jotka eivät ole sopusoinnussa EU:n normien ja ILO:n yleissopimusten kanssa. Työmarkkinaosapuolten ja hallituksen erimielisyys estää uuden lainsäädännön antamisen.

Turkin suhtautuminen *vähemmistöjen suojeluun ja kunnioittamiseen sekä kulttuurioikeuksiin* on edelleen rajoittava. Kielen, kulttuurin ja perusoikeuksien täyttä kunnioittamista ja suojelua eurooppalaisten normien mukaisesti ei ole vielä täysin saavutettu. Turkin on tehtävä edelleen työtä suvaitsevaisuuden lisäämiseksi ja vähemmistöjen osallistamisen edistämiseksi.

Kulttuurioikeuksien vahvistamiseksi on toteutettu joitakin myönteisiä toimia, jotka koskevat erityisesti ei-turkinkielisiä televisio- ja radiolähetyksiä Turkissa. Rajoituksia on kuitenkin jäljellä, ja ne koskevat erityisesti muiden kielten käyttöä poliittisessa elämässä, koulutuksessa ja viranomaisasioinnissa.

Romanikysymystä käsitellään julkisuudessa enemmän kuin ennen, ja joitakin konkreettisia toimenpiteitä romanien ongelmien ratkaisemiseksi on tulossa. Koska romanien sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi ei kuitenkaan ole kokonaisvaltaista politiikkaa, romaneja edelleen

usein syrjitään koulutukseen pääsyssä, asunnon haussa, terveydenhoidossa ja viranomaisasioinnissa.

Maan *itä- ja kaakkoisosien* osalta hallituksen demokraattinen avautuminen ei ole täyttänyt odotuksia, sillä vain harvat toimenpiteet on toteutettu käytännössä. On tärkeää, että kurdikysymyksen ratkaisemiseksi toteutettavien toimien tukena on laaja kuuleminen. Terrorismin vastaista lainsäädäntöä on muutettava, jotta voidaan välttää aiheettomat perusoikeuksien toteutumista koskevat rajoitukset. Maamiinojen suuri määrä huolestuttaa edelleen. Kyläkartiointijärjestelmä on vähitellen lakkautettava.

PKK:n terrori-iskut ovat lisääntyneet kesäkuusta asti, ja ne ovat vaatineet useita ihmishenkiä. EU luokittelee PKK:n terroristijärjestöksi. Turkki ja EU ovat lisänneet vuoropuheluaan terrorismin torjunnasta.

Korvausten maksamista *maan sisäisille pakolaisille* on jatkettu. Täytäntöönpano ei kuitenkaan tehoa. Hallitus ei ole laatinut kattavaa kansallista strategiaa maan sisäisiä pakolaisia koskevan ongelman ratkaisemiseksi. Tällaisten pakolaisten tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan tehokkaampia toimia. Pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskevaa lainsäädäntöä ja hakumenettelyjä koskevien ohjeiden täytäntöönpanoa on vahvistettava. Ulkomaalaisten vastaanottokeskusten yleisten olosuhteiden parantaminen on tärkeää.

Alueellisten kysymysten ja kansainvälisten velvoitteiden osalta Turkki on edelleen ilmaissut julkisesti tukensa neuvotteluille, joita käydään *Kyproksen ongelman* osapuolten välillä YK:n pääsihteerin alaisuudessa, jotta kiistaan voitaisiin löytää kokonaisvaltainen ratkaisu. Neuvoston ja komission toistuvista kehotuksista huolimatta Turkki ei ole kuitenkaan vielä noudattanut velvollisuuksiaan, jotka esitetään Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden 21. syyskuuta 2005 antamassa julistuksessa ja neuvoston päätelmissä, esim. joulukuussa 2006 ja joulukuussa 2009 annetuissa päätelmissä. Turkki ei ole täyttänyt velvollisuuttaan panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täysimääräisesti ja syrjimättömällä tavalla täytäntöön, eikä se ole poistanut kaikkia tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteitä, kuten Kyproksen ja Turkin välisiä suoria liikenneyhteyksiä koskevia rajoituksia. Kahdenvälisten suhteiden normalisoinnissa Kyproksen kanssa ei ole edistytty.

Kahdenvälisten *Kreikan-suhteiden* parantaminen on päässyt uudelleen vauhtiin. Tämä on tuottanut myönteisiä tuloksia kaupan, koulutuksen, liikenteen, energian, kulttuurin ja ympäristökysymysten osalta. Kahdenvälisiä tunnustelevia keskusteluja on lisätty. Kreikka on tehnyt huomattavan määrän virallisia valituksia siitä, että Turkki loukkaa toistuvasti Kreikan ilmatilaa ja että sen koneet lentävät myös Kreikan saarten yli. Kreikka on valittanut myös aluevesiensä loukkauksista.

EU ja Turkki ovat keskustelleet *Länsi-Balkania* koskevista yhteisistä huolenaiheista. Turkki on tehnyt alueella joitakin aloitteita, joihin kuuluvat esim. kolmenväliset keskustelut Serbian ja Bosnia ja Hertsegovinan kanssa. Suhteet Bulgariaan ovat edelleen myönteiset.

Maailmanlaajuinen finanssikriisi on iskenyt voimakkaasti Turkin **talouteen**, mutta se on selvinnyt nopeasti jaloilleen. Kasvu alkoi vuoden 2009 toisella neljänneksellä kaikkialla vankoin luvuin. Kokonaiskysyntää on onnistuttu tukemaan huomattavasti valtion budjetin avulla ja keskuspankin toimin erityisesti höllentämällä huomattavasti finanssi- ja rahapolitiikan viritystä. Voimakkaaseen kasvuvauhtiin liittyy nopeasti laajeneva kauppa- ja vaihtotaseen alijäämä, vähenevä työttömyys – joka silti on korkeampi kuin ennen kriisiä – ja lisääntyvät inflaatiopaineet. Strategiassa kriisiin liittyvistä interventiotimenpiteistä

irtautumiseksi keskitytään saamaan aikaan vahvaa, kestävä ja tasapainoista kasvua. Finanssipoliittisen käytännön laatiminen on saatu valmiiksi, ja sen avulla on ajan myötä mahdollista parantaa huomattavasti julkisen talouden suoriutumista. Sen hyväksyntä parlamentissa on kuitenkin viivästynyt. Edistyminen rakenneuudistuksissa on ollut vaihtelevaa, mutta matalammat reaalikorot ja vahvemmat talouden perustekijät antanevat mahdollisuuden vauhdittaa rakenneuudistuksia.

Taloudellisin arviointiperustein Turkki on toimiva markkinatalous. Maan pitäisi pystyä kohtaamaan unionin kilpailupaineet ja markkinavoimat keskipitkällä aikavälillä edellyttäen, että se jatkaa kokonaisvaltaisen rakenneuudistusohjelmansa toteuttamista.

Yhteisymmärrys talouspolitiikan perusteista on säilynyt kriisin jälkeisenä aikana. Kriisintorjuntatoimenpiteet ovat pehmentäneet talouden taantumaa, vaikkakin ne ovat lisänneet Turkin julkisen talouden alijäämää ja velkaa. Toimenpiteistä luovutaan vähitellen. On haastavaa luopua kannustimista oikeaan aikaan, kohdennetusti ja perustellusti, jotta aikaisempien vuosien julkisen talouden vakautuksesta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin kestävydestä saadaan mahdollisimman suuri hyöty ja päästään vahvaan, kestäväan ja tasapainoisen kasvuun. Yksityistämisessä on edistytty, vaikkakin maailmantalouden tilanteen vuoksi hitaammin. Rahoitusala on osoittautunut aikaisempien uudistusten ansiosta huomattavan vahvaksi. Sijoitukset ovat lisääntyneet voimakkaasti, ja maan henkisen ja aineellisen pääoman kehittämisessä on hieman edistytty. Turkki on pystynyt osittain monipuolistamaan kauppaa ja suuntautumaan uusille markkinoille, mikä on jossain määrin lieventänyt kriisin vaikutuksia. Turkki on edelleen käynyt runsaasti kauppaa EU:n kanssa, ja talouden yhdentäminen EU:hun on jatkunut.

Kasvun päästyä jälleen vauhtiin ulkoinen epätasapaino ja rahoitustarpeet ovat kuitenkin huomattavasti lisääntyneet, vaikka ulkoisen rahoituksen saanti onkin edelleen ollut ongelmaton. Inflaatiopaineet lisääntyivät huomattavasti, mihin olivat syynä lähinnä energiapanoksista ja vilkkaasta taloudellisesta toiminnasta johtuvat paineet. Julkisen talouden läpinäkyvyyden lisääminen, inflaatiotavoitteiden puitteiden vahvistaminen ja rahoitusmarkkinoiden vakauden säilyttäminen ovat edelleen keskeiset edellytykset, joilla ”kasvuhuumasta romahdukseen” -skenaariot voidaan minimoida. Työttömyysaste on edelleen korkeampi kuin ennen kriisiä, ja väestörakenteen vuoksi työttömyyden odotetaan pysyvän tulevinakin vuosina korkeana. Vähäinen valmius luoda uusia työpaikkoja liittyy selvästi työvoiman ammattitaidon kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuuteen sekä liialliseen työmarkkinoiden sääntelyyn. Markkinoilta poistumiselle on esteitä, ja konkurssimenettelyt ovat suhteellisen vaivalloisia. Kriisi on hankaloittanut pk-yritysten rahoituksen saantia entisestään. Oikeudellinen ympäristö ja varsinkin tuomioistuimen menettelyt aiheuttavat edelleen käytännön haasteita liiketoimintaympäristölle ja estävät sen kehittymistä. Nykyinen tuotemarkkinoiden sääntely ja edelleen jatkuva läpinäkyvyyden puute valtiontukien myöntämisessä eivät edistä yritysilmaston kohenemistä. Epävirallinen talous on edelleen merkittävä haaste.

Turkin **edellytykset täyttää jäsenyysoikeudet** paranivat edelleen. Edistystä tapahtui useimmilla aloilla, vaikkakin se oli toisinaan epätasaista. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännösten kanssa on edistynyt esimerkiksi tavaroiden vapaan liikkuvuuden, immateriaalioikeuksien, kilpailupolitiikan, energian, yritys- ja teollisuuspolitiikan, kuluttajansuojan, tilastojen, Euroopan laajuisten verkkojen sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla. Yhdenmukaistamista on kuitenkin jatkettava ympäristökysymysten, yhtiöoikeuden, julkisten hankintojen, sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden osalta. Tulliliiton osalta lainsäädännön yhdenmukaistaminen on saatettava päätökseen. Useat pitkäaikaiset kauppaa häiritsevät tekijät ovat edelleen ratkaisematta. Näitä

ovat vaatimustenmukaisuuden arvioinnit, tuonti- ja vientilupavaatimukset, immateriaalioikeuksien tehokas täytäntöönpano, uusien lääkkeiden rekisteröintivaatimukset ja syrjivä verokohtelu. On oleellista, että Turkki panee tulliliiton täysimääräisesti täytäntöön ja poistaa lukuisat esteet, jotka vaikuttavat vapaasti liikkuviin EU:n tuotteisiin. Turkin olisi useimmilla aloilla ratkaisevan tärkeää parantaa hallinnollisia valmiuksiaan noudattaa yhteisön säännöstöä.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta lainsäädännön yhdenmukaistaminen EU:n säännöstön kanssa on melko pitkällä, mutta edistyminen on ollut vähäistä. Tavaroiden vapaata liikkuvuutta estäviä kaupan teknisiä esteitä on edelleen ja uusiakin on tullut. *Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty vain vähän, ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen on vasta alkuvaiheessa. *Sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta* koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen on sekin alkuvaiheessa. Ammatillisen pätevyyden vastavuoroisessa tunnustamisessa on edistytty hyvin vähän. Palvelujen ja sijoittautumisen osalta ei ole edistytty. *Pääomien vapaan liikkuvuuden* suhteen on edistytty erityisesti yhdenmukaistamalla rahanpesun torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä EU:n säännöstön kanssa. Terrorismin rahoittamisen estävä lainsäädäntö ei ole vielä valmis. Turkki ei ole edistynyt pääomanliikkeiden ja maksujen eikä maksujärjestelmien osalta.

Julkisissa hankinnoissa on edistytty jonkin verran erityisesti institutionaalisten puitteiden ja hallinnollisten valmiuksien osalta. Turkin on laadittava lainsäädännön yhdenmukaistamisstrategia ja jatkettava erityisesti yleishyödyllisiä palveluja, toimilupia ja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskevan lainsäädäntönsä yhdenmukaistamista. *Yhtiöoikeuden* osalta voidaan havaita vähäistä edistymistä. Uutta kauppalakia ei ole annettu. Hallinnollisia valmiuksia on edelleen vahvistettava. Tilintarkastusta koskevia lainsäädännöllisiä ja institutionaalisia puitteita ei vielä ole. *Immateriaalioikeuksien* yhdenmukaistamisessa on edistytty suhteellisen hyvin. Turkki on sopinut käynnistävänsä komission kanssa immateriaalioikeuksia koskevan vuoropuhelun. Tämä on liittymisneuvottelujen kannalta keskeinen asia. Tarvittavan immateriaalioikeuslainsäädännön, kuten ehkäiseviä rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevien säännösten, antaminen on kuitenkin kesken. Immateriaalioikeuksia koskevaa koordinoitua ja yhteistyötä on parannettava.

Kilpailupolitiikan alalla lainsäädännön yhdenmukaistaminen kilpailusääntöjen osalta on pitkällä. Turkki huolehtii kilpailusääntöjen noudattamisesta tehokkaasti. Valtiontukien osalta merkittävä askel on hyväksytty valtiontukilaki, jolla perustetaan valvontaviranomainen. Valvontaviranomaisen on aloitettava nyt toimintansa mahdollisimman pian.

Rahoituspalveluissa on edistytty jonkin verran valvontaviranomaisten otettua käyttöön lisää vakavaraisuustoimenpiteitä. Kokonaisuudessaan Turkin lainsäädännön yhdenmukaisuus EU:n säännöstön kanssa on edelleenkin osittaista. *Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden* osalta televiestintäalan sääntelystä vastaava viranomainen on tehnyt suuren työn sähköistä viestintää ja tietotekniikkaa koskevien täytäntöönpanosäännösten suhteen. Audiovisuaalipolitiikan alalla on edistytty jonkin verran. Markkinoiden kehittymiselle on kuitenkin vielä monia esteitä. Sähköistä viestintää, tietoyhteiskunnan palveluja ja audiovisuaalipolitiikkaa koskevaa lainsäädäntöä on edelleen mukautettava.

Maataloudessa ja maaseudun kehittämisessä edistyminen on ollut vähäistä. Maataloustukipolitiikassa näkyy vain vähäistä siirtymistä kohti yhteistä maatalouspolitiikkaa. Yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän kehittämiseksi on otettu ensimmäiset askeleet. Turkki ei ole kuitenkaan onnistunut kokonaan poistamaan nautaeläintuotteiden kaupan

teknisistä esteistä. IPARD-ohjelman edellyttämien rakenteiden venynyt hyväksymisaikataulu on myös puute. Maataloustilastojen, maatilakirjanpidon tietoverkon, laatupolitiikan ja luomuviljelyn osalta kaivataan lisäedistystä. *Elintarvikkeiden turvallisuuden, eläinlääkintä- ja kasvinuojelupolitiikan* osalta on edistytty erityisesti antamalla keskeistä puitelainsäädäntöä. Uuden lähentämisstrategian on tarkoitus helpottaa asiaa koskevan EU:n säännösten täytäntöönpanoa. *Kalastuksen* alalla edistyi jonkin verran kalakantojen ja aluskannan hallinnoinnissa, tarkastus- ja valvontatoiminnassa sekä kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanossa. Vielä on edistytävä lainsäädännön lähentämisen, hallinnollisten rakenteiden ja markkinapolitiikan, rakennepoliittisten toimien ja valtiontukien osalta.

Liikenteen alan yhdenmukaistamisessa on edistytty jonkin verran. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen on edennyt pitkälle ilmailun, merenkulun ja maantieliikenteen aloilla. Rautatiemarkkinoiden avaamisessa kilpailulle ja rautatieliikenteen turvallisuuden lisäämisessä ei ole edistytty. Puutteellinen viestintä Turkin ja Kyproksen lennonjohtokeskusten välillä vaarantaa edelleen vakavasti lentoturvallisuutta. Merenkulun alalla ei ole edistytty kansainvälisiin yleissopimuksiin liittymisessä. Hallinto- ja täytäntöönpanovalmiudet ovat yhä rajalliset.

Energia-alalla on edistytty hyvin sähköä, uusiutuvia energianlähteitä ja energiatehokkuutta sekä toimitusvarmuutta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa. Maakaasun, ydinenergian, ydinturvallisuuden, säteilysuojelun ja valtiontukien osalta tarvitaan lisätyötä.

Verotuksen lähentämisessä on edistytty jonkin verran, erityisesti tupakkatuotteita koskevien syrjivien käytäntöjen poistamiseksi. Alkoholijuomien valmisteveron korottaminen ei kuitenkaan vastaa komission kanssa sovittua toimintasuunnitelmaa, joka on keskeinen edellytys liittymisneuvottelujen etenemiselle. Verohallinnon vahvistamiseksi, epävirallisen talouden torjumiseksi ja vapaaehtoisen noudattamisen lisäämiseksi on tehty työtä. Välittömän ja välillisen verotuksen osalta edistymistä on tapahtunut tuskin lainkaan.

Talous- ja rahapolitiikan valmistelut etenevät hyvin. Yhdenmukaistamista on jatkettava edelleen. Tämä koskee erityisesti keskuspankin täyttä riippumattomuutta ja julkisen sektorin etuoikeutettua pääsyä rahoitusmarkkinoille koskevaa kieltoa.

Tilastojen suhteen on edistytty hyvin, ja yhdenmukaistaminen on kaiken kaikkiaan pitkällä. TurkStat on edelleen parantanut tilastojärjestelmän koordinoitua. Yritysrekisterin ja alakohtaisten tilastojen osalta on edistytty hyvin. Kansantalouden tilinpidon ja maataloustilastojen osalta yhdenmukaistamista on jatkettava.

Turkki on edistynyt jonkin verran lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisessa *sosiaalipolitiikkaa ja työllisyyttä* koskevan EU:n säännösten kanssa. Perustuslain muutospaketti tuo huomattavia parannuksia työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun julkisella sektorilla ja raivaa tietä naisten, lasten, vanhusten ja vammaisten positiiviselle erityiskohtelulle. Kaiken kaikkiaan yhdenmukaistaminen on kuitenkin edelleen vähäistä ja hallinnollisia valmiuksia on vahvistettava. Uudistus, jolla otetaan käyttöön EU:n normien ja ILO:n yleissopimusten mukaiset täysimääräiset ammattiyhdistysoikeudet, on yhä kesken. Pimeä työ, naisten alhainen työllisyysaste ja työterveys- ja -turvallisuuslainsäädännön noudattaminen huolestuttavat. Köyhyyden torjumiseksi ei myöskään ole yleisiä toimintapuitteita.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla edistyi edelleen, ja lainsäädännön yhdenmukaisuustaso on riittävä. Edistyminen liittyy teollisuusstrategiaan ja toimintasuunnitelmaan, laajempaan yritys- ja teollisuuspolitiikan välineiden valikoimaan ja alakohtaisten strategioiden ja

etenemissuunnitelmien käyttöönottoon. Liiketoimintaympäristön parannukset ovat vähäisiä, ja seuranta- ja arviointityö jatkuu.

Euroopan laajuisten verkkojen osalta on edistytty. Erityisesti on mainittava Turkin edenneen pitkälle tulevia Euroopan laajuisia liikenneverkkoja koskevissa neuvotteluissa. Energiaverkkojen osalta on edistytty jonkin verran.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa on edistytty, joskin epätasaisesti. Oikeudellinen ja institutionaalinen kehys, jolla pannaan täytäntöön liittymistä valmistelevan IPA-välineen osa-alueet III ja IV, on saatu valmiiksi. Valtiotasoa alempien sidosryhmien osallistuminen hankkeiden valmisteluun parani. Kansallisella tasolla on edelleen tarvetta parantaa liittymistä valmistelevan tuen täytäntöönpanossa mukana olevien laitosten hallinnollisia valmiuksia, jotta tukea voidaan käyttää tehokkaammin ja valmistaa Turkia myös rakennerahastojen käyttöön.

Oikeuslaitoksen osalta on kaiken kaikkiaan edistytty. Tuomarien ja syyttäjien korkean neuvoston kokoonpanoa koskevien perustuslakimuutosten hyväksyminen on edistysaskel, kuten on sotilastuomioistuinten toimivallan rajoittaminenkin. Täytäntöönpanolainsäädännön valmistelu- ja hyväksymisprosessissa on luotava toimiva vuoropuhelu kaikkien sidosryhmien ja laajasti ymmärretyn kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa. Näiden uudistusten toteuttaminen eurooppalaisten normien mukaisesti on keskeistä. *Korruption torjunnassa* edistyttiin laatimalla kattava korruptiontorjuntastrategia ja toimintasuunnitelma. Myös niiden toteuttamista valvovan elimen luomisessa edistyttiin. Tehokas täytäntöönpano on kuitenkin välttämätöntä, ja Turkin on saatava aikaan tuloksia korruptiotapausten tutkinnassa, syytteenpanossa ja tuomitsemisessa.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden osalta on edistytty, joskin epätasaisesti. EU:n ja Turkin välistä takaisinottosopimusta koskevissa neuvotteluissa on edetty huomattavasti kohti niiden päättämistä. Maahanmuutto- ja turvapaikka-asioissa selkeät institutionaaliset järjestelyt ja riittävät voimavarat ovat välttämättömyys. Huumeiden ja tulliyhteistyön osalta on edistytty jonkin verran. Edistyminen on ollut vähäistä ulkorajojen ja Schengenin sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin osalta. Viisumipolitiikan alalla on edistytty vain vähän. Rikos- ja siviiliasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön osalta ei ole edistytty. Kaiken kaikkiaan lainsäädäntöesitysten hyväksyminen ja allekirjoitettujen kansainvälisten sopimusten ratifiointi on keskeistä.

Turkki on hyvin valmistautunut *tieteen ja tutkimuksen* osa-alueella, ja se on edistynyt hyvin Euroopan tutkimusalueeseen yhdentymisessä. Kokonaisuutena Turkin osallistuminen ja menestys puiteohjelmissa on lisääntymässä. Tämän tason ylläpitäminen koko tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen seitsemännnen puiteohjelman voimassaoloajan edellyttää lisätyötä.

Koulutuksen ja kulttuurin osalta on edistytty jonkin verran, erityisesti *koulutuksen* osa-alueella. Koulunkäynti yleensä lisääntyi edelleen, ja sukupuolinäkökulmasta siihen liittyi hienoista kohenemista. Lisäksi Turkki paransi edelleen tuloksiaan EU:n yhteisiin vertailuarvoihin nähden. Kulttuurin osa-alueella on edistytty jonkin verran, mutta ei lainsäädännön yhdenmukaistamisessa.

Ympäristön osalta on edistetty edelleen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa. Turkki on edistynyt hyvin jätehuollon osalta, mutta horisontaalisen lainsäädännön, ilman ja veden laadun, teollisuuden päästöjen, kemikaalien ja hallinnollisten valmiuksien osalta edistyminen on vähäistä. Turkin edistyminen ilmastomuutoskysymyksissä on erittäin vähäistä, eikä

luonnonsuojelun osa-alueella ole edistytty. Turkki on edistynyt hallinnollisten valmiuksien osalta luomalla koordinointimekanismeja. Investointeja on lisättävä.

Kuluttajien ja terveyden suojelun osalta on edistytty jonkin verran lainsäädännön yhdenmukaistamisessa. Hallinnollisia valmiuksia on kuitenkin lisättävä. Kuluttajansuoja edellyttää lisätyötä, jotta kuluttajaliikettä voidaan vahvistaa ja varmistaa säännösten asianmukainen noudattaminen. Sidosryhmien välinen koordinointi ja yhteistyö on edelleen heikkoa. Kansanterveyden osalta lainsäädännön yhdenmukaistamisessa on edistytty hyvin. Lainsäädännön noudattaminen on kuitenkin edelleen riittämätöntä.

Tullin osalta yhdenmukaistaminen on edennyt pitkälle sekä lainsäädännön että hallinnollisten valmiuksien suhteen. Rajanylityspaikkojen verovapaat myymälät ja alkuperätietojen vaatiminen EU:ssa vapaasti liikkuvien tavaroiden tuojilta ennen tulliselvitystä on kuitenkin ristiriidassa EU:n säännösten kanssa. Vapaa-alueita, valvontaa ja tariffikiintiöitä koskevaa lainsäädäntöä on edelleen yhdenmukaistettava. Riskiperusteisten tarkastusten ja yksinkertaistettujen menettelyjen parantaminen edellyttää lisätyötä, jotta laillista kauppaa voidaan helpottaa ja fyysisiä tarkastuksia vähentää. Sitoumuksia immateriaalioikeuksien täytäntöönpanemiseksi ja tuoteväärennösten estämiseksi on noudatettava.

Ulkosuhteiden alalla Turkki on edennyt yhdenmukaistamisessa pitkälle. Monilla osa-alueilla on kuitenkin vielä työtä jäljellä, erityisesti yleisen tullietuusjärjestelmän maantieteellisen kattavuuden osalta.

Yhdenmukaistaminen EU:n *yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan* kanssa on jatkunut. Turkki on pyrkinyt käymään vuoropuhelua ja keskustelemaan EU:n kanssa ulkopolitiikan kysymyksistä. Se ei yhtynyt EU:n kantaan YK:n turvallisuusneuvostossa lisäpakotteista Irania vastaan. Turkki on pyrkinyt parantamaan edelleen suhteitaan naapurimaihinsa, kuten Irakiin – kurdien aluehallinto mukaan lukien – ja Syyriaan. Suhteet Israeliin heikentyivät huomattavasti Gazan saattueselkkauksen seurauksena. Armenian kanssa allekirjoitettuja pöytäkirjoja suhteiden normalisoinnista ei ole vielä ratifioitu.

Turkki on edistänyt huomattavasti yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa (YTPP) ja pyrkii osallistumaan tiiviimmin siihen sisältyviin toimiin. Kysymys Berliini plus -järjestelyjä pidemmälle menevästä EU–Nato-yhteistyöstä, jossa kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat mukana, on ratkaisematta. Turkki ei ole mukauttanut kantaansa vastaamaan EU:n kantaa Wassenaarin järjestelyn jäsenyyttä koskevassa asiassa.

Edistyminen oli vähäistä *varainhoidon valvonnan* alalla, jonka osalta yhdenmukaistaminen on jo edennyt melko pitkälle. Julkista varainhoitoa ja sen valvontaa koskevan lain täytäntöönpanosäännökset ovat voimassa, mutta julkisen varainhoidon sisäistä valvontaa koskevaa poliittista asiakirjaa ja toimintasuunnitelmaa on tarkistettava. Turkin tilintarkastustuomioistuinta koskevaa tarkistettua lakia, jolla ulkopuolinen tilintarkastus saatetaan vastaamaan kansainvälisiä normeja, ei ole vielä hyväksytty. Turkin petostentorjunnan koordinoituvirasto AFCOS ei ole vielä kehittynyt toimivaksi verkostoksi. Yhteydenpitoon komission kanssa euron suojelemiseksi väärentämiseltä tarvitaan pysyviä rakenteita. *Varainhoito- ja talousarviosäännösten* osalta Turkki on pitkällä lainsäädäntönsä lähentämisessä EU:n säännösten perusperiaatteisiin ja instituutioihin, joskin omia varoja koskevan säännösten osalta valmistautuminen on alkuvaiheessa.

Islanti

Ensimmäisessä Islantia koskevassa edistymiskertomuksessa vahvistetaan komission lausunnossa helmikuussa 2010 esitetty arvio, että Islanti täyttää poliittiset arviointiperusteet. Islanti on toimiva demokratia, jossa on vahvat instituutiot ja jossa edustuksellisella demokratialla on syvälle juurtuneet perinteet. Maan oikeusjärjestelmä on vakiintunut ja oikeuslaitos on korkeatasoinen. Ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen suojelun osalta Islanti turvaa edelleen perusoikeudet ja tekee laajalti yhteistyötä ihmisoikeuksia suojaavien kansainvälisten mekanismien kanssa.

Lausunnossa esitettiin kuitenkin myös joitakin puutteita. Edistymiskertomuksessa vahvistetaan, että Islanti on toteuttanut toimenpiteitä niiden korjaamiseksi.

Poliittisten arviointiperusteiden osalta voidaan todeta, että koalitiohallituksen asema pysyi tarkastelukaudella vakaana huolimatta vaikeasta talouden tilanteesta ja siitä, että Islannin poliittisen kentän ja väestön mielipiteet liittymisestä EU:hun eivät ole yhteneväisiä. Tarkastelukauden lopulla liittymisprosessin kannatus on kuitenkin lisääntynyt, ja enemmistö kannattaa liittymisneuvottelujen käymistä.

Islannin pankkijärjestelmän romahduksesta vastuussa olevien toimijoiden määrittämisessä ja tilanteen poliittisten ja hallinnollisten seurausten käsittelyssä on edistytty jonkin verran. Tämä kertoo Islannin demokraattisten instituutioiden toimivuudesta. Huhtikuussa 2010 julkaistu riippumattoman tutkintakomitean raportti johti useisiin suosituksiin rahoitusjärjestelmän vakauttamiseksi ja valvonnan lisäämiseksi. Samaan aikaan erityisyyttäjänsä virasto jatkoi tutkintojaan finanssikriisin jälkimainingeissa.

Eturistiriitoihin ja puoluerahoitukseen liittyvän lainsäädännön parantamisessa entisestään edistyttiin hyvin. Tuomioistuinlakia muutettiin tuomareiden nimityssäännösten osalta. Tarkoituksena oli vahvistaa *oikeuslaitoksen* riippumattomuutta. Tutkintakomitean suositusten, muutetun eturistiriitoihin liittyvän lainsäädännön ja tarkistettujen tuomarinimitysmenettelyjen täytäntöönpano on käynnissä. Näiden toimenpiteiden vaikutusta on tarkasteltava myöhemmin uudelleen.

Sekä *hallitus* että *parlamentti* ovat edelleen toimineet hyvin. Hallitus on toteuttanut toimia vahvistaakseen edelleen *julkista hallintoa*. Liittymisprosessia koordinoivat neuvottelukomiteat työskentelevät ongelmitta.

Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva Euroopan neuvoston puiteyleissopimus on vielä ratifioitava.

Islannin **talous** on vaipunut pitkään ja syvään lamaan, ja vähäisetkin elpymisnäkyvät ovat edelleen epävarmoja. Työttömyys on lisääntynyt, ja julkinen talous on selvästi heikentynyt. Julkisen talouden alijäämä on kasvanut, ja jo ennestään mittava julkinen velka on huomattavasti lisääntynyt. Sen sijaan inflaatio on alkanut vähitellen tasaisesti hidastua. Varovaisessa makrotalouspolitiikan yhdistelmässä keskitytään valuuttakurssin vakauttamiseen ja julkisen talouden tervehdyttämiseen. Keskeisiä haasteita ovat yhä toimimaton rahoitussektori ja laajalle levinnyt yksityisen sektorin taseiden epätasapaino sekä erittäin suuri ulkomaanvelka. IMF:n ohjelma on edennyt aikataulun mukaisesti.

Taloudellisten arviointiperusteiden osalta Islannin voidaan katsoa olevan toimiva markkinatalous. Rahoitussektorin heikkoudet ja pääoman liikkeiden rajoitukset kuitenkin edelleen estävät resurssien tehokasta jakamista. Islanti voisi palauttaa valmiutensa selviytyä kilpailupaineista ja markkinavoimista sisämarkkinoilla keskipitkällä aikavälillä, jos se

edelleen korjaa rakenteellisia heikkouksia asianmukaisella makrotalouspolitiikalla ja rakenneuudistuksilla.

Toimet ovat yleisesti ottaen olleet asianmukaisia ja tukeneet makrotalouden uudelleenvakauttamista, joskin mahdollisuudet talouskasvun nopeaan käynnistymiseen ovat edelleen epävarmat. Julkisen talouden vakauttamista jatkettiin. Julkisen talouden alijäämä on alkanut supistua, ja julkisen velan rakennetta on uudistettu niin, että velkaprofilia on tasoitettu ja vähennetty valuuttakurssiriskejä. Inflaatio on laskenut, ja keskeiset ohjauskorot ovat vähitellen alentuneet. Kaupan ylijäämän kasvu on tukenut Islannin valuutan arvon hienoista nousua. Valuuttavaranto on kasvanut, joskin lähinnä virallisen ulkoisen rahoituksen ansiosta. Työmarkkinat olivat edelleen joustavat ja osallistumisasteet melko korkeita. Maan perusinfrastruktuuri on hyvä, luonnonvarat runsaat ja väestö hyvin koulutettua.

Talous yrittää kuitenkin edelleen selviytyä rahoitusmarkkinoiden romahduksen vaikutuksista. Julkisen talouden haasteena on edelleen mittavien menoleikkausten toteuttaminen ja huomattavat ehdolliset velat, jotka liittyvät rahoitussektorin ahdinkoon. Julkisen talouden bruttovelan määrä on 90 prosenttia suhteessa BKT:hen. Reaalipalkkojen mukautuksista huolimatta työttömyys on lisääntynyt merkittävästi. Pankkialan jälleenrakennus on edistynyt, mutta pankit kärsivät edelleen varojen heikosta laadusta, mikä heikentää niiden kykyä rahoittaa taloutta. Laajalle levinnyt yksityisen sektorin taseiden epätasapaino muodostaa uhan rahoitusjärjestelmän vakaudelle. Lisäksi korkeimman oikeuden päätökset, joiden mukaan ulkomaanvaluuttaan sidotut lainat ovat laittomia, loi epävarmuutta erityisesti yrityssektorin lainojen kohtelun suhteen. Tämä voi entisestään pahentaa kotimaisten pankkien rahoitustilannetta, jos ne joutuvat kantamaan lisärasituksen lainanottajien sijasta. Yrityssektorin velkarakenteen uudistaminen on edennyt hitaasti, ja ylivelkaantuminen rajoittaa mahdollisuuksia uusiin investointeihin, mikä viivyttää elpymistä. Investointeja suuriin infrastruktuurihankkeisiin ollaan edelleen käymässä läpi poliittisen keskustelun ja rahoituksen puutteen vuoksi. Liiketoimintaympäristöä heikensivät edelleen pääomanliikkeiden rajoitukset, suhteellisen korkea korkotaso ja erityisesti pk-yritysten vaikeudet saada rahoitusta.

Tässä ensimmäisessä edistymiskertomuksessa Islannin **kykyä täyttää jäsenyysvelvoitteet** on arvioitu sen perusteella, miten se on osallistunut Euroopan talousalueeseen (ETA), ottaen huomioon ETA:ssa myönnetty poikkeukset. Yleinen valmistautuneisuus EU:n säännösten vaatimusten täyttämiseen on edelleen hyvä, erityisesti siksi, että Islanti osallistuu Euroopan talousalueeseen.

Icesave-kiista on ratkaisematta. Laki valtiontakauksesta lainoille, jotka Yhdistyneen kuningaskunnan ja Alankomaiden hallitukset myönsivät korvauksena kansalaisilleen, joilla oli säästötili Icesave-pankissa, hylättiin kansanäänestyksessä maaliskuussa 2010. EFTAn valvontaviranomainen (ESA) lähetti maaliskuussa 2010 Islannin hallitukselle virallisen ilmoituksen. Tämä oli ensimmäinen vaihe Islantia vastaan käynnistetyssä rikkomusmenettelyssä, jossa Islantia syytetään siitä, että se on rikkonut talletusten vakuusjärjestelmistä annettua direktiiviä, kun Icesaven Alankomaissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevien sivukonttorien tallettajat ovat jääneet ilman vähimmäistakauksia. Euroopan komissio yhtyy ESan oikeudelliseen analyysiin. Näiden kolmen maan hallitusten edustajien neuvottelut eivät ole vielä tuottaneet tulosta.

Valmistelut jäsenyysvelvoitteiden täyttämiseksi keskipitkällä aikavälillä jatkuivat ETA-sopimuksen piiriin osittain kuuluvilla osa-alueilla sekä ETA-sopimuksen ulkopuolelle jäävien lukujen osalta. Islannin lainsäädäntö on pitkälti yhdenmukainen EU:n säännösten kanssa, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä ETA-sopimuksen piiriin kuuluvilla osa-alueilla,

joita ovat tavaroiden vapaa liikkuvuus, työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisoikeus ja palvelujen tarjoamisen vapaus, pääoman vapaa liikkuvuus, julkiset hankinnat, yhtiöoikeus, immateriaalioikeuksia koskeva lainsäädäntö, kilpailu, rahoituspalvelut sekä tietoyhteiskunta ja tiedotusvälineet.

Yhdenmukaistamistyötä on kuitenkin jatkettava erityisesti osa-alueilla, jotka eivät kuulu ETA-sopimuksen piiriin, ja varmistettava EU:n säännösten täytäntöönpano ja noudattaminen. Huomattakoon myös, että seuraavat osa-alueet ovat liittymisprosessissa todennäköisesti haasteellisia: rahoituspalvelut, maatalous ja maaseudun kehittäminen, kalastus, pääoman vapaa liikkuvuus ja ympäristöasiat.

Hallituksen pyrkimykset vaikuttaa talous- ja finanssikriisin seurauksiin ovat johtaneet huomattaviin budjettileikkauksiin. On huolehdittava, että liittymisprosessiin liittyviin valmisteluihin jää resursseja.

Islanti on *tavaroiden vapaan liikkuvuuden* osa-alueella pitkälti linjassa EU:n säännösten kanssa. Horisontaalisten toimenpiteiden ja vanhakantaisen tuotelainsäädännön osalta kaikki osatekijät eivät kuitenkaan ole vielä kohdallaan.

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta lainsäädännön yhdenmukaistaminen on tyydyttävällä tasolla. Valmistelut sosiaaliturvajärjestelmien koordinoimiseksi on vielä vietävä päätökseen. *Sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta* koskeva lainsäädäntö on pitkälti EU:n säännösten mukaista palvelu- ja postidirektiivejä lukuun ottamatta.

Islanti soveltaa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta *pääoman vapaata liikkuvuutta* koskevaa EU:n säännöstöä. Islannin viranomaiset ovat läheisessä yhteistyössä IMF:n kanssa sitoutuneet poistamaan asteittain pääomanliikkeitä ja maksuja koskevia rajoituksia. Pääomavirtojen rajoituksia on kuitenkin jatkettu elokuuhun 2011, ja ulkomaanvaluuttamäärää, jonka matkalle lähtijä voi ostaa, on pienennetty. Pääomanliikkeitä, myös kalastukseen kohdistuvia ulkomaisia investointeja, koskevien rajoitusten poistaminen edellyttää vielä paljon määrätietoista työtä.

Islanti on pannut valtaosan *julkisia hankintoja* koskevasta EU:n säännöstöstä täytäntöön, ja yhdenmukaistaminen on kaiken kaikkiaan erittäin hyvällä tolalla. Hallinnollisia valmiuksia on kuitenkin edelleen parannettava julkisten hankintamenettelyjen asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Yhtiöoikeuden osalta on edistytty hyvin. Kirjanpitostandardien täydellistä yhdenmukaistamista ei kuitenkaan ole vielä saavutettu. Immateriaalioikeuksia koskeva lainsäädäntö vastaa edelleen pitkälti EU:n säännöstöä, mutta tarvitaan sen kokonaisvaltaista täytäntöönpanoa.

Islannin *kilpailulainsäädäntö* vastaa pitkälti EU:n säännöstöä, ja hallinnolliset rakenteet ovat olemassa. Finanssikriisin yhteydessä toteutetut valtiontukitoimenpiteet on vielä arvioimatta.

Rahoituspalveluja ja vahvistettuja valvontapuitteita koskevan EU:n säännösten täysimääräinen täytäntöönpano on vielä varmistettava. Täytäntöönpano on kesken joillakin keskeisillä osa-alueilla, joista voidaan mainita vakuutus- ja arvopaperimarkkinat.

Tietoyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä. Televisiointäydystyksen säännökset, audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi ja äskettäin annettu eurooppalaisesta digitaalistrategiasta johtuvat politiikat on vielä pantava täytäntöön.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen osalta valmistautuminen ei ole vielä alkanut. Hallinnon muuttumisen edellyttämien rakenteiden, erityisesti EU:n säännösten mukaisen maksajaviraston ja yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän, perustamista on vielä käsiteltävä.

Elintarviketurvallisuuden sekä eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikan aloilla on edistytty jonkin verran, varsinkin yleistä elintarviketurvallisuutta koskevan lainsäädännön saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä. Hallinnollisten valmiuksien ja laboratoriovalmiuksien vahvistaminen vaatii kuitenkin vielä työtä. Hygieniapaketin, kasvinsuojeluaineiden, uusielintarvikkeiden ja geneettisesti muunnettujen elintarvikkeiden osalta on huomattavia eroja EU:n järjestelmään.

Mukautumisessa EU:n yhteiseen *kalastuspolitiikkaan* ei ole nähtävissä kehitystä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sisämarkkinasäännöstyössä sijoittautumisoikeuteen, palvelujen tarjoamisen vapauteen sekä pääoman vapaaseen liikkuvuuteen kalataloustuotannossa ja jalostussektoreilla, koska niitä koskevat rajoitukset eivät ole EU:n säännösten mukaisia. Unionin tukitoimenpiteiden täytäntöönpano- ja valvontamekanismit on vielä luotava.

Liikenteen osalta lento- ja laivaliikenteeseen kohdistuvien ulkomaisten sijoitusten rajoitukset ovat edelleen voimassa. *Energian* osalta Islannin lainsäädäntö on jo pitkälti EU:n kanssa yhdenmukainen, ja se soveltaa huomattavaa osaa EU:n säännöstöstä. Öljyvarojen, sääntelyviranomaisen riippumattomuuden ja energiatehokkuuden osalta Islannin lainsäädäntö vastaa kohtuullisesti EU:n säännöstöä.

Verotuksen osa-alueella ei ole tapahtunut lainsäädännöllistä kehitystä. Islannin hallinnolliset valmiudet ovat jo hyvällä tasolla. Yhteystoimistot on kuitenkin vielä perustettava ja tietotekniikan yhteenliitettävyyden järjestettävä.

Talous- ja rahapolitiikan osalta Islanti noudattaa jo pitkälti EU:n säännöstöä. Useita puutteita kuitenkin vielä on. Ne koskevat erityisesti keskuspankin täydellistä riippumattomuutta ja julkisen sektorin keskuspankkirahoituksen kieltoa.

EU:n metodologian mukaisten *tilastotietojen* saatavuutta on parannettava erityisesti yritystilastojen, makrotaloustilastojen ja maataloustilastojen osalta. Tärkeimpien suunniteltujen tilastointiopeeraatioiden, kuten maatalouden rakennetutkimuksen sekä väestö- ja asuntolaskennan, toteuttaminen ei ole taattua, sillä henkilöstöä ja määrärahoja on edelleen leikattu.

Islanti panee jo täytäntöön huomattavaa osaa *sosiaalipolitiikkaan ja työllisyyteen* liittyvää EU:n säännöstöä. Vielä on kuitenkin laadittava kokonaisvaltainen työllisyysstrategia.

Yritys- ja teollisuuspolitiikan alalla valmistautuminen on edennyt hyvin vaikeasta talouden tilanteesta huolimatta. Pk-yritysten rahoituksen saantia on parannettava. *Euroopan laajuisia verkkoja* koskevien EU-normien noudattaminen on pitkällä.

Aluepolitiikassa ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittamisessa Islanti on alkuvaiheessa valmistautuessaan koheesiopolitiikan välineiden täytäntöönpanoon. Asianmukainen tarveanalyysi on vielä tehtävä sekä nimettävä koheesiopolitiikan täytäntöönpanosta vastaavat laitokset.

Islannin *oikeuslaitos* on korkealaatuinen, ja *perusoikeuksien* suojelu on maassa korkealla tasolla. Islanti on toteuttanut joitakin toimenpiteitä korjatakseen puutteita, jotka tuotiin esiin helmikuussa 2010 annetussa lausunnossa, erityisesti tuomareiden nimitysmenettelyn ja eturistiriitojen osalta. Kyseisten suositusten täytäntöönpanoa on kuitenkin arvioitava edelleen. Kansalaisten oikeuksia ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa vielä EU:n säännöstöä.

Islanti soveltaa Schengenin sopimusta, ja se on pitkälti yhdenmukaistanut lainsäädäntönsä EU:n säännösten kanssa *oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* osa-alueella. Joiltakin osin lainsäädäntö on vielä saatettava vastaamaan täysin EU:n säännöstöä, ja alan kansainväliset sopimukset on allekirjoitettava ja ratifioitava.

Islanti on edistynyt hyvin EU:hun liittymisen ja Euroopan *tutkimusalueeseen* yhdentymisen osalta. *Koulutuksen ja kulttuurin* osa-alueella lainsäädäntö vastaa Euroopan unionin normeja hyvin. Islanti on edelleen osallistunut aktiivisesti avoimeen koordinoitimenetelmään koulutuksessa sekä unionin ohjelmiin, esim. elinikäisen oppimisen ohjelmaan, Youth in Action –ohjelmaan ja Erasmus Mundus –ohjelmaan.

Islannin ympäristöpolitiikka vastaa pitkälti EU:n säännöstöä ETA-sopimuksen ansiosta. Ilman laadun ja kestävä kehityksen osalta on edistytty edelleen. Vielä on kuitenkin yhdenmukaistettava lainsäädäntöä ilmastonmuutosta ja luonnonsuojelua koskevan EU:n säännösten kanssa erityisesti valaiden, hylkeiden ja luonnonvaraisten lintujen suojelun sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston luonnollisten elinympäristöjen säilyttämisen osalta. Keskeisten monenvälisten ympäristösopimusten ratifiointi on kesken.

Islanti on jo pannut täytäntöön huomattavan osan *kuluttajien ja terveyden suojelua* koskevasta EU:n säännöstöstä. Uuden kuluttajansuojasäännösten saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä on kuitenkin vielä saatava päätökseen, ja RAPEX-ilmoitusten käsittelyä on edelleen virtaviivaistettava.

Islannin *tullilainsäädäntö* on pitkälti EU:n säännösten mukaista. Verovapauslainsäädäntöä ja -käytäntöjä on edelleen lähennettävä huomattavasti. Yhteenliitettävyys EU:n IT-järjestelmien kanssa on vielä varmistettava.

Ulkosuhteiden osa-alueella on edistytty jonkin verran. Islanti on aloittanut valmistelut arvioidakseen, täytyykö sen muuttaa kansainvälisiä sopimuksia tai irtisanoutua niistä. Se on aloittanut myös yhteiseen kauppapolitiikkaan liittyvät valmistelut. On vielä toteutettava toimia, joilla varmistetaan, että Islannin virallinen kehitysapu ei vähene enää. Islanti on edistynyt hyvin *ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* alalla, ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen on pitkällä.

Varainhoidon valvonnan osalta on arvioitava, onko varainhoidossa ja sen valvontajärjestelmissä sekä sisäisessä ja ulkoisessa tarkastuksessa puutteita EU:ssa voimassa oleviin kansainvälisesti hyväksytyihin standardeihin nähden. Valmistautumista EU:n taloudellisten etujen suojelemiseen on parannettava. *Varainhoito- ja talousarviosäännösten* osalta on edistytty jonkin verran, kun Islanti on ryhtynyt määrittämään, miltä osin lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava EU:n säännösten kanssa.